

6 PUŁAWSKI FESTIWAL MUZYCZNY • 6-10 LISTOPADA 2015
Wszystkie strony świata • Puławy, 7-13 listopada

WSZYSTKIE STRONY ŚWIATA

6. PUŁAWSKI FESTIWAL MUZYCZNY

7-13 LISTOPADA 2015

um.pulawy.pl
festiwalwss.pl

ORGANIZATORZY

ZESPÓŁ REALIZACYJNY

WYDZIAŁ KULTURY I PROMOCJI URZĘDU MIASTA PUŁAWY

STOWARZYSZENIE DWA BRZEGI, PREZES JERZY ZIELIŃSKI
MIASTO PUŁAWY, PREZYDENT JANUSZ GROBEL

BOGUSŁAW BOJCZUK — Dyrektor Festiwalu
ADAM KLOCEK — Dyrektor Artystyczny
ZBIGNIEW DOBROSZ — Producent
KAROLINA SEROCKA — Kierownik Produkcji
PAULINA PACANOWSKA — Rzecznik Prasowa
ANDRZEJ ŁYSZCZARZ — Dyrektor Finansowy
PIOTR MATWIEJCZUK — Prowadzenie koncertów
ALICJA SAWICKA — redaktorka katalogu i strony internetowej
JUDYTA ROSIN — korekta katalogu
JAROSŁAW KOZIARA / PIOTR WYSOCKI — Projekt graficzny
RADOSŁAW BUĆKO — DTP

JOLANTA WRÓBEL
MAGDALENA WOŹNIAKOWSKA

Biurow w Warszawie:
Stowarzyszenie DWA BRZEGI
03-938 Warszawa, ul. Zwycięzców 48
e-mail: biuro@dwabrzegi.pl
© 2015 Stowarzyszenie DWA BRZEGI

www.festiwalwss.pl
www.dwabrzegi.pl
 WszystkieStronySwiata

DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW
MINISTRA KULTURY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO
W RAMACH PROGRAMU
„WYDARZENIA ARTYSTYCZNE”
PRIORYTET „MUZYKA”

DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW
GMINY MIASTO PUŁAWY

DOFINANSOWANIE

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

SPONSOR

PARTNERZY

www.domchemika.pl

akademickie biuro
kultury i sztuki
ALMA-ART

**GRUPA
ZWIERCIADŁO**

PATRONI MEDIALNI

ORGANIZATORZY

MIASTO PUŁAWY

Puławy to miasto, które urzeka atmosferą kulturowego bogactwa, komfortem życia, przyjazną przestrzenią miejską. Trudno się dziwić, że Puławy ukochali pisarze, poeci, muzycy. Dziś, spacerując po zabytkowym parku Czartoryskich, ma się wrażenie, że nikt się nie spieszy. Każdy znajdzie tu dla siebie źródło inspiracji — od zakątków pełnych zieleni po historyczne dziedzictwo i intelektualne wyzwania.

Malownicze położenie na terenie Małopolskiego Przełomu Wisły umożliwia aktywną rekreację. Uroki Wisły można podziwiać, spacerując bulwarem łączącym dwie przeprawy mostowe. Rowerowe eskapady oznakowanymi szlakami, niezapomniane spływy kajakowe oraz rejsy łodziami i przejażdżki motorówkami w marinie to tylko niektóre z pomysłów na ciekawe spędzenie wolnego czasu. Okolice Puław to jeden z najciekawszych geologicznie obszarów

w Europie. Woda wyrzeźbiła tu w miękkim lessie gęstą sieć wąwozów, głębokich nawet na 10 metrów. Tereny te są idealne do spacerów, jazdy na rowerze, wędrówek na nartach biegowych i z kijkami nordic walking.

Dogodna lokalizacja i nowe inwestycje sprzyjają rozwojowi przedsiębiorczości. Odważna wizja sprawiła, że Puławy przodują w pozyskiwaniu funduszy unijnych. Dzięki zrealizowanym projektom można tu korzystać z nowoczesnej bazy sportowej (stadion piłkarsko-lekkoatletyczny z hotelem i aquaparkiem), rekreacyjnej (port z nabrzeżem), z uzbromionych terenów inwestycyjnych i oferty biznesowej Puławskiego Parku Naukowo-Technologicznego. Spragnieni dobrej oferty kulturalnej mogą zawsze liczyć na ciekawe wydarzenia — od warsztatów muzycznych po festiwale i imprezy plenerowe. W bogatym kalendarzu imprez, poza Festiwalem Muzycznym Wszystkie Strony Świata, znajdziemy m.in. Międzynarodowe Warsztaty Jazzowe, Festiwal Książki, Festiwal Orkiestr Dętych oraz projekt Planeta Doświadczeń.

um.pulawy.pl

PREZYDENT MIASTA PUŁAWY

Szanowni Państwo,

Puławski Festiwal Muzyczny Wszystkie Strony Świata to jedno z najciekawszych wydarzeń kulturalnych w naszym regionie. Pięć dotychczasowych edycji potwierdziło, że jego organizatorzy, dbając o najwyższy poziom artystyczny, zapewniają słuchaczom prawdziwą muzyczną ucztę. Muzyka przekracza bariery i czyni to doskonale, buduje bowiem mosty pomiędzy kulturami, różnymi filozofiami i gatunkami, odkrywając wspólny mianownik dla poszukiwań istoty życia.

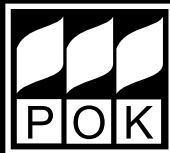
Każdy ambitny festiwal, a takim bez wątpienia jest Puławski Festiwal Muzyczny Wszystkie Strony Świata, powinien prezentować publiczności rozmaite spojrzenia na muzykę, inspirując ją do poszanowania odmienności i poznawania jej. Dokonuje się to m.in. poprzez ukazywanie międzykulturowości — przybliżenie muzyki różnych kultur, a w tym roku również poprzez sięganie do muzyki z pozaeuropejskich kręgów. Aby był on wydarzeniem pełnym życia, jego organizatorzy decydują się na godne uwagi eksperymenty, takie jak chociażby scena offowa, która jest rozwijana również w tym roku.

Przy okazji szóstej edycji Puławskiego Festiwalu Muzycznego Wszystkie Strony Świata warto wspomnieć o ważnej roli edukacyjnej tego przedsięwzięcia, polegającej na kształtowaniu gustów muzycznych oraz prezentowaniu wielkich dzieł w wykonaniu najzdolniejszych młodych artystów.

Uczestnikom tegorocznych festiwalowych wydarzeń oraz gościom odwiedzającym przy tej okazji Puławy życzę niezapomnianych doznań muzycznych i wspaniałych wrażeń, gorących dyskusji oraz wyjątkowej festiwalowej atmosfery na najwyższym artystycznym poziomie.

Janusz Grobel
Prezydent Miasta Puławy

**PUŁAWSKI OŚRODEK KULTURY
DOM CHEMIKA**

Samorządowa instytucja kultury i największy ośrodek kultury w Puławach oferujący różne formy spędzania wolnego czasu. W Domu Chemika funkcjonuje kilka zespołów amatorskiego ruchu artystycznego: zespół pieśni i tańca, formacja tańca towarzyskiego, zespół baletowy, grupy teatralne, zespoły wokalne oraz kluby zainteresowań. Organizowane są tutaj spektakle, koncerty i pokazy filmowe. W kawiarni Smok odbywają się koncerty muzyki jazzowej, bluesowej i rockowej. Systematyczną działalność wystawienniczą prowadzi Puławska Galeria Sztuki.

Najbardziej znane imprezy o zasięgu ponadregionalnym, realizowane przez POK Dom Chemika, to: Ogólnopolskie Puławskie Spotkania Lalkarzy, Międzynarodowe Warsztaty Jazzowe, Ogólnopolski Konkurs Tańców Polskich o Pierścień Księżnej Izabeli. W Domu Chemika odbywają się także: Pulavian Blues Festival, Letnie Warsztaty Bluesowe, Konfrontacje Studenckich Etiud Filmowych, Festiwal Kolęd, turnieje powiatowe

Ogólnopolskiego Konkursu Recytatorskiego i Małego Konkursu Recytatorskiego, Przegląd Teatrów Dziecięcych, Konkurs Recytatorski 6-latków, Miejska Scena Amatora „O puchar Prezydenta Miasta”. Misją POK Dom Chemika jest prowadzenie na wysokim poziomie edukacji artystycznej, głównie dzieci i młodzieży. Cel ten jest realizowany w szczególności poprzez organizację warsztatów będących intensywną szkołą umiejętności artystycznych i kuźnią postaw aktywnych twórczo.

domchemika.pl

STOWARZYSZENIE DWA BRZEGI

Stowarzyszenie Dwa Brzegi zostało powołane w 2006 roku. Jego celem jest działanie na rzecz promocji i rozwoju regionu lubelskiego, a w szczególności Małopolskiego Przełomu Wisły, Kazimierza, Janowca i Puław. Członkami Stowarzyszenia są osoby posiadające duże doświadczenie z zakresu animacji kultury oraz realizacji projektów artystycznych i promocyjnych. Obecnie Stowarzyszenie skupia się na realizacji projektów kulturalnych: Festiwalu Filmu i Sztuki Dwa Brzegi oraz Puławskiego Festiwalu Muzycznego Wszystkie Strony Świata.

Podczas realizacji tych przedsięwzięć Stowarzyszenie współpracowało z wieloma instytucjami publicznymi: Parlamentem Europejskim, Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej, Polskim Instytutem Sztuki Filmowej, Instytutem Muzyki i Tańca, Narodowym Instytutem Audiowizualnym, Narodowym Centrum Kultury, z polskimi

i zagranicznymi instytucjami branży filmowej, z władzami samorządowymi Kazimierza, Janowca, Puław i województwa lubelskiego oraz z instytucjami lokalnymi, m.in. Kazimierską Konfraternią Sztuki, Towarzystwem Przyjaciół Kazimierza Dolnego, Muzeum Nadwiślańskim, Muzeum Czartoryskich w Puławach i Puławskim Ośrodkiem Kultury Dom Chemika. Współpraca z mediami objęła Telewizję Polską, Polskie Radio, RMF, Radio ZET, „Gazetę Wyborczą”, „Politykę”. Koncerty Festiwalu Dwa Brzegi były rejestrowane i transmitowane przez Telewizję Polską: Gustavo Santaolalla i Bajofondo Tango Club (dwukrotny laureat Oscara za muzykę), Carlos do Carmo, Daniel Melingo, Diego el Cigala, Tomasz Stańko New York Quartet, Marcin Masecki z projektem *Polonezy*, Wojtek Mazolewski Quintet.

Realizowane przez Stowarzyszenie projekty znalazły uznanie m.in. w nominacji do nagrody PISF w kategorii międzynarodowe wydarzenie filmowe dla Festiwalu Dwa Brzegi w 2009 roku oraz zdobyciem certyfikatu Polskiej Organizacji Turystycznej za najlepszy produkt turystyczny 2013 roku. Najbardziej satysfakcjonujące dla Stowarzyszenia jest stałe zainteresowanie odbiorców. Liczba widzów Festiwalu Wszystkie Strony Świata wynosi co roku ok. 2000 osób. Kolejne edycje Festiwalu Dwa Brzegi przyniosły natomiast wzrost liczby słuchaczy z 20 do ponad 50 tysięcy w 2015 roku.

dwabrzegi.pl
stowarzyszenie.dwabrzegi.pl

PUŁAWY

**GRUPA AZOTY
ZAKŁADY AZOTOWE
PUŁAWY SA**

Grupa Azoty Zakłady Azotowe Puławy SA to spółka odpowiedzialna społecznie. Po osiągnięciu pozytywnych wyników finansowych dba o przestrzeganie norm ekologicznych, praw człowieka, relacji z pracownikami i społecznością lokalną. Dzięki publikacji *Raportu zintegrowanego*, aktywności w mediach społecznościowych oraz spotkaniach bezpośrednich firma stale się komunikuje ze wszystkimi swoimi interesariuszami.

Od 1995 roku jest dobrowolnym i aktywnym uczestnikiem międzynarodowego programu przemysłu chemicznego „Odpowiedzialność i troska”, który ma przekonać społeczeństwo, że współczesna chemia w sposób szczególny dba o środowisko, bezpieczeństwo, zdrowie swoich pracowników i transparentność społeczną tych aspektów swojego funkcjonowania. Zgodnie z zasadą, mówiącą o tym, że najlepszym ambasadorem spółki są jej pracownicy i najbliższe otoczenie, działania w ramach programu są adresowane właśnie do

pracowników i społeczności lokalnej. W ramach przyjętej polityki społecznej i sponsoringowej Grupa Azoty Zakłady Azotowe Puławy SA od lat wspiera rozwój puławskiego sportu, którego najlepszymi ambasadorami są w ostatnich latach zawodnicy trzeciej w Polsce drużyny piłki ręcznej mężczyzn KS Azoty–Puławy. W trosce o zdrowie swoich pracowników i ich rodzin przyczynia się do poprawy warunków leczenia w puławskim szpitalu i we Wschodnim Centrum Leczenia Oparzeń w Łęcznej. Sponsoringuje Puławski Ośrodek Kultury Dom Chemika, Festiwal Filmu i Sztuki Dwa Brzegi, Muzeum Przyrodnicze w Kazimierzu Dolnym. Prowadzi akcje społeczne i ekologiczne: „Wspólnie dbamy o bezpieczeństwo” oraz „Drzewko za butelkę”.

Dzięki temu zmienił się sposób postrzegania Grupy Azoty Zakłady Azotowe Puławy SA — w pracodawcę rzetelnego, zaangażowanego w działania na rzecz ekologii, w rozpoznawalnego eksperta od zagadnień CSR (Corporate Social Responsibility). Potwierdzeniem tego są m.in. prestiżowe nagrody, Solidny Pracodawca oraz Firma Dobrze Widziana, czy udział w Akademii CSR (projekt wspierany przez Giełdę Papierów Wartościowych, pod honorowym patronatem Ministerstwa Skarbu Państwa).

pulawy.com

PUŁAWY

Biznes to
odpowiedzialność.
Za **ludzi**,
za **otoczenie**,
za **przyszłość**.

Puławy to **doskonałe miejsce** dla rozwoju **ambicji zawodowych** i **pasji**, **tutaj** warto **mieszkać** i **pracować** **tak** postrzegamy **nasze miasto**. Troska o nie, to **nasz** priorytet. Od ponad **50 lat**.

Nie byłoby **polskiej chemii** bez **Puław**.
Nie byłoby też **współczesnych** Puław,
w kształcie w jakim je **znamy**, gdyby
nie **Grupa Azoty Zakłady Azotowe**
Puławy S.A.

www.pulawy.com

MUZYKA POLSKICH ATEN

Wszystkie Strony Świata to muzyczne święto Puław. Wznosimy muzyczne mosty między muzyką poważną, jazzową a ludową. Podobnie jak w latach ubiegłych spoglądamy także w stronę sceny awangardowej i offowej. Zestawiamy wybitne dzieła przeszłości z nowatorskimi interpretacjami i aktualnymi trendami, przekraczamy granice — geograficzne i gatunkowe — udowadniając, że muzyka nie musi się ograniczać tylko do właściwego sobie odbiorcy, że warto sięgać po to, co dotychczas nieznane. Wierzymy, że każdy meloman, gość dużych sal koncertowych, może się zachwycić także klubowym koncertem i awangardowymi, eksperymentalnymi projektami muzycznymi.

Puławy, oraz Pałac Księżąt Czartoryskich, to historyczny ośrodek kultury oświeceniowej. Na przełomie XVIII i XIX wieku miasto stało się dominującym ośrodkiem narodowej kultury, w którym kwitła literatura, sztuka, muzyka i teatr. W XIX wieku było określane mianem „polskich Aten”. Obecnie Puławy to miasto o jednym z najwyższych w Polsce współczynniku osób z wyższym wykształceniem. Jednocześnie jest kładziony nacisk na kształcenie w naukach ścisłych i technicznych. Festiwal Wszystkie Strony Świata jest pomyślany jako wydarzenie mające służyć odbudowywaniu tradycji humanistycznej i kulturalnej tego ośrodka.

W poprzednich edycjach w Puławach gościli m.in.: Orkiestra Filharmonii Kaliskiej, Orkiestra Warsaw Camerata, Młoda Polska Filharmonia, Kameraliści NOSPR w Katowicach, String. Lab. Ensemble, Kwartet Borodina, Balanescu Quartet, Bester Quartet, Misha Alperin, Magdalena Bojanowicz, Dudu Carmel, Eyal Ein-Habar, Janusza Grzywacza, Maja Kleszcz, Adam Klocek, Karol Kozłowski, Gaba Kulka, Aleksandra Kuls, Krzysztof Lasoń, Grégoire Maret, Marcin Masecki, Leticia Muñoz Moreno, Włodek Pawlik, Ewa Pobłocka, Natalia Przybysz, Edicson Ruiz, Adam Strug, Sonig Tchakerian, Dimitry Vassiliev, Rafał Zambrzycki-Payne oraz zespoły: Alte Zachen, Anna Serafińska Groove Machine, Horny Trees, Laboratorium, Laboratorium Pieśni, Latające Pięści, Levity, Ludojad, Madvision, Profesjonalizm, Slalom, The Toobes, Trzy Dni Później, Ultra, Wołosi.

W tym roku usłyszymy m.in. Orkiestrę Symfoniczną Filharmonii Kaliskiej i Młodą Polską Filharmonię (obie orkiestry pod dyrekcją Adama Klocka), flicistę Łukasza Długosza (z towarzyszeniem tria smyczkowego), pianistkę Mamiko Ueyama oraz zespoły: Adam Bałdych Imaginary Quartet, Cosovel, Saagara, String. Lab. Ensemble.

Ważnym elementem programu są prawykonania. W poprzednich edycjach puławskiego Festiwalu swoje prawykonania miały kompozycje Włodka Pawlika (*II koncert fortepianowy*, 2013) i Janusza Grzywacza (*Koncert na wiolonczelę, orkiestrę smyczkową i elektronikę*, 2014). Tegoroczną edycję Festiwalu Wszystkie Strony Świata zainaugurujemy prawykonaniem *Utworu na orkiestrę symfoniczną i sextet wokalny 'Z każdą chwilą i stałością'* Marcina Partyki.

Dyrektorem Artystycznym Festiwalu jest Adam Klocek, dyrygent i wiolonczelista, laureat muzycznego Oscara — Grammy Award 2014, określony przez Krzysztofa Pendereckiego jako jeden z najbardziej obiecujących dyrygentów swojego pokolenia.

DYREKTOR ARTYSTYCZNY FESTIWALU

Szanowni Państwo,
przed nami kolejna, szósta już, edycja Puławskiego Festiwalu Wszystkie Strony Świata. Od pięciu sezonów, w przyjaznych puławskich wnętrzach, dzięki równie przyjaznym ludziom oraz dla znakomitej puławskiej publiczności, organizujemy muzyczny cykl, który właśnie rozpoczyna drugą pięciolatkę istnienia. Magia Puław wciąż taka sama, związki z najjaśniejszymi czasami polskiego oświecenia, bogatego życia kulturalnego i artystycznego, najlepsze tradycje Rzeczypospolitej — to da się odczuć, spacerując po puławskim parku, a tradycje artystyczne i muzyczne staramy się kontynuować poprzez organizację naszego Festiwalu.

W tym roku program tradycyjnie szeroki, otwarty na wszystkie strony świata. Od klasyki po prawykonanie muzyki nowej, napisanej na zamówienie Festiwalu, od jazzu po rock — to podróż po muzycznych światach od Mozarta i Beethovena po Łukaszewskiego, Bałdycha i Partykę. Do tego minimalizm Nymana, Glassa i Dessnera. Tradycyjnie wystąpi młoda polska elita orkiestrowa, skupiona w orkiestrze Młoda Polska Filharmonia, która zagra utwory Mendelssohna, Beethovena, Straussa i wyżej wspomnianego Pawła Łukaszewskiego. Solistą będzie wybitny młody skrzypek Jan Mracek, laureat wielu międzynarodowych konkursów muzycznych.

Co roku, na końcu moich kilku słów skierowanych do Państwa, brzmi fraza, którą powtórzę i tym, szóstym, razem: „Puławy to miejsce, w którym Wisła wyznacza magiczną granicę dawnego limesu karolińskiego i fascynującego świata Rusi i kultury wschodniej. To mosty, te mentalne i całkiem realne, pomiędzy narodami a ich kulturą muzyczną, bardzo indywidualną, a jednocześnie naszą, wspólną”. Budujemy więc kolejny — szósty.

Adam Klocek

Dyrektor Artystyczny Puławskiego Festiwalu
Muzycznego Wszystkie Strony Świata

fot. Jarosław Antoniuk

ADAM KLOCEK

DYREKTOR ARTYSTYCZNY PUŁAWSKIEGO FESTIWALU MUZYCZNEGO WSZYSTKIE STRONY ŚWIATA

Dyrygent i wiolonczelista, laureat muzycznego Oscara — Grammy Award 2014, określony przez Krzysztofa Pendereckiego jako jeden z najbardziej obiecujących dyrygentów młodszej generacji. W 2004 roku wygrał konkurs na stanowisko dyrygenta-asystenta maestro Jana Lathama-Koeniga, dyrektora artystycznego Filharmonii Wrocławskiej i festiwalu Wratislavia Cantans. Od 2006 roku jest dyrektorem naczelnym i artystycznym Filharmonii Kaliskiej, od 2011 roku dyrektorem artystycznym orkiestry Młoda Polska Filharmonia, a od 2012 roku Filharmonii Częstochowskiej. Od 2008 roku członek honorowy Związku Kompozytorów Rosyjskich. Odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2013) i Srebrnym Medalem Gloria Artis (2014).

Występ artysty podczas Międzynarodowego Festiwalu Muzycznego Ermitage w Petersburgu, podczas którego dyrygował Państwową Orkiestrą Ermitażu, został określony przez czołowy rosyjski dziennik „Niezawisimaja Gazeta” jako „dar niebios”. Zainteresowania i zdolności dyrygenckie Adama Klocka zauważył Jerzy Maksymiuk, mianując go swoim „asystentem”. Jako dziesięciolatek zadyrygował po raz pierwszy orkiestrą warszawskiej szkoły muzycznej z Miodowej. Zaraz potem

wystąpił obok mistrza Maksymiuka, dyrygując orkiestrami filharmonicznymi i studenckimi (m.in. w Filharmonii Bałtyckiej oraz Filharmonii Krakowskiej).

Głównym nurtem rozwoju artysty stała się jednak kariera wiolonczelowa. Jako laureat licznych konkursów wiolonczelowych (m.in. w Poznaniu, Kolonii, Monachium i Nowym Jorku) oraz nagród i stypendiów (C.M. von Webera, Interlochen Center for the Arts, Europejskiej Unii Radiowo-Telewizyjnej — EBU) występuje w liczących się ośrodkach muzycznych. Plany koncertowe ostatnich lat objęły m.in. zaproszenie do udziału w pierwszym wykonaniu pod batutą kompozytora *Concerto grosso* K. Pendereckiego, udział w festiwalu Europalia, inauguracji VIII Forum Lutosławskiego w Filharmonii Narodowej, tournée w Stanach Zjednoczonych i Japonii. Za premierowe nagranie *Concerto grosso*, z orkiestrą Filharmonii Narodowej pod batutą A. Wita, artysta otrzymał nagrodę Fryderyk 2002. W 2003 roku wystąpił na galowym koncercie inauguracyjnym Rok Krzysztofa Pendereckiego w Filharmonii Narodowej. W 2004 roku dokonał, wraz z Sinfonia Varsovia, prawykonania napisanego dla niego *Koncertu wiolonczelowego* Krzesimira Dębskiego. Z Leszkiem Możdżerem występował w duecie określonym przez BBC jako „sensational”, którego płyta została bestsellerem 2005 roku, a obaj artyści, jako jedyni reprezentanci świata muzyki klasycznej, wystąpili podczas galowego

koncertu urodzinowego TVP Kultura. Był związany kontraktem fonograficznym z firmą Universal Music. Gra na instrumencie Antonio Stradivariiego z 1717 roku.

Impulsem do ponownego zajęcia się dyrygenturą było zetknięcie ze sztuką dyrygencką jednego z najwybitniejszych dyrygentów XX wieku — Carlosa Kleibera. Artysta otrzymał także rekomendacje dyrygenckie od Jerzego Maksymiuka, Jánosa Fürsta i Volkera Schmidta-Gertenbacha. Dyrygował większością orkiestr symfonicznych w Polsce, w tym Sinfonia Varsovia, Polską Orkiestrą Kameralną, Orkiestrą Kameralną Filharmonii Narodowej, Orkiestrą Filharmonii Krakowskiej, Bałtyckiej, Podlaskiej i Wrocławskiej. W latach 2007–2009 był także dyrygentem gościnnym orkiestry symfonicznej w Arizonie (Stany Zjednoczone). Występował z takimi artystami jak Shlomo Mintz, Heinrich Schiff, Valery Afanassiev, Krzysztof Penderecki, Witold Lutosławski, Dame Evelyn Glennie, Joshua Bell, Vadim Repin, Randy Brecker, Boris Pergamenschikow, Jerzy Maksymiuk, Antoni Wit, Sophia Gubaidulina, Freddy Kempf, Sayaka Shoji, Wanda Wiłkomirska, Jadwiga Rappe, Leticia Moreno, Kałudi Kałudow, Pierre Amoyal, Elmar Oliveira, Julius Berger, Gilles Vonsattel, Ivan Monighetti, Richard Hyung-ki Joo, Naomi Rachel Kudo, Avri Levitan, Dimitry Vassiliev, Leszek Możdżer, Waldemar Malicki, Krzesimir Dębski, Włodek Pawlik.

Stale współpracuje ze Zbigniewem Preisnerem (*Beautiful Country, Woman in Berlin, Funeral, Preisner's Voices*). Album *Preisner's Voices* (SONY Music) z udziałem artysty otrzymał status potrójnej platynowej płyty. W 2013 roku miały miejsce dwie premiery muzyki Zbigniewa Preisnera z udziałem Adama Klocka jako dyrygenta i solisty: *The Four Colours of Łódź* oraz *Diaries of Hope* (Barbican Hall w Londynie z udziałem Britten Sinfonia). Wydany w 2012 roku album *Night in Calisia*, z udziałem światowej sławy trębacza jazzowego Randy'ego Breckera, otrzymał tytuł Albumu Jazzowego Roku 2012 oraz Hit Roku 2012 dziennika „Rzeczpospolita”. Ta sama płyta otrzymała Grammy Award 2014, uzyskując również status podwójnej platynowej płyty.

Adam Klocek jest dyrektorem artystycznym międzynarodowych festiwali muzycznych: Multimedia Amber Road Festival i Wszystkie Strony Świata w Puławach. Jest także wykładowcą Akademii Muzycznej w Krakowie w stopniu doktora habilitowanego. Jako kompozytor jest autorem muzyki kameralnej, symfonicznej, filmowej. W sierpniu 2014 roku odbyło się prawykonanie jego suity *Feniks*, z okazji 100-lecia zburzenia Kalisza, napisanej dla Dawida Podsiadło oraz Moniki Borzym. Koncert ten, rejestrowany przez TVP, zgromadził 14 tysięcy słuchaczy.

PIOTR MATWIJCZUK

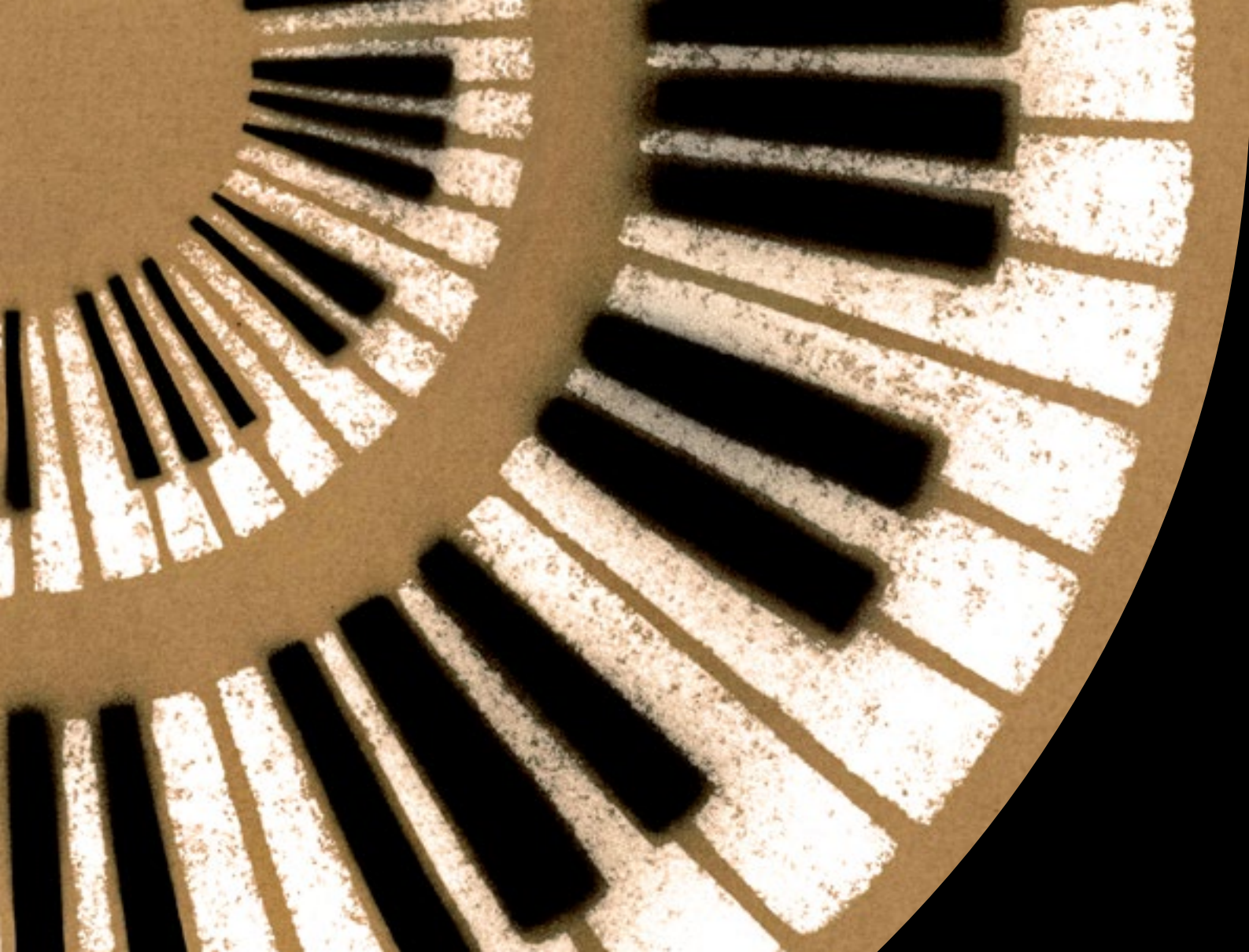
PROGRAM 2 POLSKIEGO RADIA

PROWADZENIE KONCERTÓW

Dziennikarz radiowy, publicysta i krytyk muzyczny, absolwent Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego. Od 2002 roku jest dziennikarzem redakcji muzycznej Programu 2 Polskiego Radia. Prowadzi autorskie audycje muzyczne, publicystyczne, bloki programowe, transmisje koncertów. Jest autorem opracowań muzycznych kilku słuchowisk w Teatrze Polskiego Radia. Dla Polskiego Radia przeprowadził kilkadziesiąt wywiadów z wybitnymi muzykami, m.in. z Johnem Eliotem Gardinerem, Philippem Herreweghem, Philippem Jarrowy'ym, Gustavem Leonhardtem, Anne-Sophie Mutter, Marią João Pires, Jonathanem Plowrightem, Christiną Pluhar, Jordim Savallem, Andreasem Schollem, Andreasem Staierem, Maximem Vengerovem. W 2006 roku otrzymał nagrodę im. Witolda Hulewicza „za wybitne osiągnięcia radiowe”. Był współpracownikiem Działu Literackiego Teatru Wielkiej Opery Narodowej w Warszawie, gdzie przygotował książki programowe do spektakli Mariusza Trelińskiego, Keitha Warnera, Natalii Korczakowskiej, Laco Adamika.

Od marca 2012 roku jest redaktorem naczelnym miesięcznika muzycznego „Muzyka w Mieście”, wydawanego przez Narodowe Forum Muzyki. Teksty muzyczne i recenzje publikował w wielu polskich czasopismach kulturalnych, m.in. w „Tygodniku Powszechnym”, dwutygodniku „Ruch Muzyczny”, „Gazecie Wyborczej”, dwumiesięczniku „Czas Kultury”, kwartalniku „Ethos”, w portalu dwutygodnik.com.

LOKALIZACJE, BILETY

POK Dom Chemika, ul. Wojska Polskiego 4
bilety: 0–15 zł, kasy: (81) 886 20 24

Sala kongresowa IUNG — Pałac Czartoryskich,
ul. Czartoryskich 8 — wstęp wolny

Klub Oskar, ul. Piłsudskiego 30 — wstęp wolny

Prowadzenie koncertów:

Piotr Matwiejczuk — Program 2 Polskiego Radia

PROGRAM FESTIWALU

07.11.2015 • SOBOTA 19:00 • POK DOM CHEMIKA
KONCERT OTWARCIA / Z KAŻDĄ CHWILĄ I STAŁOŚCIĄ — MARCIN PARTYKA / PRAWYKONANIE
ORKIESTRA SYMFONICZNA FILHARMONII KALISKIEJ, SEKSTET WOKALNY PROMODERN, A. KŁOCEK — DYRYGENT
REP.: M. PARTYKA, W.A. MOZART

08.11.2015 • NIEDZIELA 19:00 • POK DOM CHEMIKA
KWARTETY FLETOWE / W.A. MOZART, K. PENDERECKI, J. BIELECKI
Ł. DŁUGOSZ — FLET, K. LEKSYCKI — SKRZYPCE, I. NIECIAĞ — ALTÓWKA, A. KŁOCEK — WIOŁONCZELA

09.11.2015 • PONIEDZIAŁEK 19:00 • POK DOM CHEMIKA
MAMIKO UHEYAMA — RECITAL FORTEPIANOWY
REP.: J.S. BACH, L. VAN BEETHOVEN, R. SCHUMANN, B. BARTÓK, I.J. PADEREWSKI, R. STATKOWSKI, K. SZYMANOWSKI, F. CHOPIN

10.11.2015 • WTOREK 19:00 • POK DOM CHEMIKA
ADAM BAŁDYCH IMAGINARY QUARTET
A. BAŁDYCH — SKRZYPCE, P. TOMASZEWSKI — FORTEPIAN, M. KAPCZUK — KONTRABAS, P. DOBROWOLSKI — PERKUSJA

11.11.2015 • ŚRODA • SALA KONGRESOWA IJUNG • PAŁAC CZARTORYSKICH
17:00 PRZESZŁOŚĆ — PRZYSZŁOŚCI — HASEŁM NIEPODLEGŁOŚCI*
KONCERT UCZNIÓW PAŃSTWOWEJ SZKOŁY MUZYCZNEJ I ST. W PUŁAWACH IM. ROMUALDA TWARDOWSKIEGO
18:00 KONCERT KWARTETOWY — B. DESSNER, P. GLASS, M. NYMAN, P. ŁUKASZEWSKI
STRING.LAB

11.11.2015 • ŚRODA 20:00 • KLUB OSKAR
SCENA OFF — COSOVEL / THE FERAL TREES
COSOVEL: I. SORENSON — ŚPIEW, INST. KLAWISZOWE; A. POLAK — BAS, GITARA, UKULELE; W. JAKUBOWSKA — PERKUSJA; D. SKARŻYŃSKI — WIZUALIZACJE LIVE / THE FERAL TREES: M. WOODS — ŚPIEW; M. ANTAS — BAS;
G. NAPORA — GITARA; D. RYSKI — PERKUSJA; M. KLIMCZAK — INST. KLAWISZOWE, ŚPIEW; M. KRASOWSKA — ALTÓWKA

12.11.2015 • CZWARTEK 19:00 • POK DOM CHEMIKA
SAAGARA / W. ZIMPEL — KLARNET ALTOWY, KHAEN; G. UDUPA — GHATAM, KONNAKOL; B. HALAMBI — KHANJIRA; K RAJA — THAVIL; M.N. KARTHIK — SKRZYPCE

13.11.2015 • PIĄTEK 19:00 • POK DOM CHEMIKA
KONCERT ZAMKNIĘCIA / MŁODA POLSKA FILHARMONIA — P. ŁUKASZEWSKI, F. MENDELSSOHN-BARTHOLDY, R. STRAUSS, L. VAN BEETHOVEN
MŁODA POLSKA FILHARMONIA, J. MRĄČEK — SKRZYPCE, A. KŁOCEK — DYRYGENT

*Koncert realizowany przez Stowarzyszenie
Przeszłość — Przyszłości, Państwową Szkołę
Muzyczną I st. w Puławach im. Romualda
Twardowskiego, Instytut Uprawy Nawożenia
i Gleboznawstwa w Puławach

07.11.2014 • SOBOTA 19:00

Puławski Ośrodek Kultury Dom Chemika,
sala widowiskowa, ul. Wojska Polskiego 4

**KONCERT OTWARCIA | Z każdą chwilą
i stałością — Marcin Partyka
PRAWYKONANIE**

Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Kaliskiej
Sekstet wokalny proMODERN
Adam Klocek — dyrygent

Marcin Partyka (ur. 1983) — *Utwór na
orkiestrę symfoniczną i sekstet wokalny
'Z każdą chwilą i stałością'* (2015) |
PRAWYKONANIE

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791) —
Symfonia nr 40 g-moll, KV 550 (1788)

WYKONAWCY

**ORKIESTRA SYMFONICZNA FILHARMONII
KALISKIEJ** — zespół występował z wybitnymi
polskimi solistami i dyrygentami, są wśród
nich: Dimitry Vassiliev, Wanda Wiłkomirska,
Janusz Olejniczak, Piotr Paleczny, Rafał
Blechacz, Ewa Pobłocka, Wiesław Ochman,
Konstanty Andrzej Kulka, Waldemar Malicki,
Bogusław Madey. Orkiestra występowała
w Filharmonii Narodowej, Studiu
Koncertowym Polskiego Radia S-1, Filharmonii
Wrocławskiej i Poznańskiej. Posiada w swoim
dorobku kilka wydawnictw płytowych.
Jest obecnie postrzegana przez artystów

i krytykę jako jeden z wyróżniających się
zespołów orkiestrowych w kraju. W sezonie
2006–2007 Filharmonia powołała do
życia Międzynarodowy Festiwal Muzyczny
Bursztynowy Szlak (Multimedia Amber Road
Festival), który stał się ważnym wydarzeniem
muzycznym w kraju.

Wystąpili lub w najbliższym czasie wystąpią
na nim międzynarodowej sławy artyści:
Collegium Vocale Gent, King's Singers, Shlomo
Mintz, Randy Brecker, Sophia Gubaidulina,
Freddy Kempf, Sayaka Shoji, Pierre Amoyal,
Elmar Oliveira, Julius Berger, Kristian
Bezuidenhout, Gilles Vonsattel, Richard
Hyung-Ki Joo, Marcelo Nisinman, Kałudi
Kałudow, Avri Levitan, Evgenyi Samoylov,
Marc Kadin, Dimitry Vassiliev, Jacek Kasprzyk,
Jerzy Maksymiuk, Zbigniew Preisner, Jadwiga
Rappé, Leszek Możdżer, Waldemar Malicki,
Krzysztof Dębski, Włodek Pawlik, Brahms Trio,
Dimension Trio. Filharmonia organizuje także
Festiwal Muzyczny Południowej Wielkopolski
odbywający się latem w najpiękniejszych
zabytkowych obiektach regionu. W 2008
roku orkiestra, z udziałem solisty Macieja
Grzybowskiego, dokonała pierwszego w Polsce
i piątego na świecie wykonania koncertu
fortepianowego (napisanego w latach
70. XX wieku dla Radu Lupu) światowej sławy
pianisty polskiego pochodzenia Andrzeja
Czajkowskiego. Ostatnie dokonania zespołu
to m.in. udział w zakończeniu Ursynowskiego
Festiwalu Muzycznego w Warszawie
z udziałem pianisty Waldemara Malickiego,

występ w Filharmonii Wrocławskiej na festiwalu Jazztopad w autorskim projekcie Włodka Pawlika, galowy koncert wspólnoty belgijskiej w Polsce w Filharmonii Narodowej w Warszawie oraz koncert muzyki filmowej Zbigniewa Preisnera, który wystąpił z orkiestrą Filharmonii Kaliskiej także jako dyrygent. Międzynarodowy rozgłos zyskała orkiestra udaną próbą pobicia rekordu Guinnessa w kategorii koncert na największej głębokości. Koncert ten, z udziałem rosyjskiego wirtuoza skrzypiec Dimitry Vassilieva, odbył się na głębokości 600 metrów pod ziemią w kopalni soli w Kłodawie.

Ostatnie występy zagraniczne to m.in. galowy koncert z okazji 67. rocznicy wybuchu II wojny światowej w Berlinie (Berliner Dom), występ w sali koncertowej Konserwatorium Królewskiego w Brukseli i otwarcie sezonu muzycznego południowej Flandrii w Tiel. W latach 2007–2009 zespół dał m.in. koncert w Berlinie, odbył tournée w krajach Beneluksu, otrzymał również zaproszenie do udziału w inauguracji I Międzynarodowego Konkursu Wiolonczelowego im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie. Orkiestra wystąpiła także w relacjonowanym przez TVP koncercie Festiwalu Filmu i Sztuki Dwa Brzegi w Kazimierzu Dolnym z udziałem Włodka Pawlika i jego Trio. Orkiestra stale uczestniczy (jako zespół *in residence*) w koncertach Festiwalu Siedmiu Spotkań w Brwinowie koło Warszawy. Ciekawym projektem okazał się cykl koncertów „Filharmonia nie gryzie”, podczas

którego wystąpili m.in. Gabriela Kulka, Tomáš Kocko & Orcestr, charyzmatyczny lider zespołu Turbo, Grzegorz Kupczyk wraz z zespołem Ceti. Koncert ten, będący pierwszym koncertem orkiestry symfonicznej z zespołem hardrockowym w Polsce, został entuzjastycznie przyjęty przez krytyków i publiczność, a jego owocem jest płyta DVD. Ostatni projekt orkiestry z tego cyklu to wspólny występ z zespołem Zakopower, w aranżacjach przygotowanych dla Filharmonii Kaliskiej.

Na przestrzeni ostatnich sezonów Filharmonia była animatorem nowych projektów muzycznych takich jak Międzynarodowy Festiwal Perkusyjny, a także nowych kompozycji i opracowań. Na zamówienie zespołu Mariusz Matuszewski dokonał pierwszego w historii opracowania na orkiestrę symfoniczną *24 preludia* Fryderyka Chopina. Kolejnym zamówieniem było *Oratorium na Boże Narodzenie* Fryderyka Stankiewiczza, które odniosło duży sukces. Od wielu lat orkiestra towarzyszy wirtuozom światowej pianistyki podczas koncertów i inaugurujących kolejne edycje Międzynarodowego Festiwalu Chopin w Barwach Jesieni w Antoninie. Zespół zapraszano również do udziału w Chanterelle Festival. U progu nowego tysiąclecia, dzięki wspólnej inicjatywie Teatru Wielkiego w Poznaniu i Filharmonii Kaliskiej, powstała Scena Operowa w Kaliszu. Dzięki temu melomani z terenu południowej Wielkopolski mieli możliwość wystłuchania dzieł operowych: *Czarodziejskiego fletu* W.A. Mozarta, *Madame*

fol. Tomasz Wolff

Butterfly G. Pucciniego, *Fidelio* L. van Beethovena, *Don Pasquale* G. Donizettiego. Orkiestra posiada w swoim dorobku kilka wydawnictw płytowych: *Pasja wg św. Jana* J.S. Bacha (1999, pierwsze polskie nagranie całej Pasji), *Koncert fortepianowy e-moll* op. 11 F. Chopina i *Koncert fortepianowy d-moll* op. 30 S. Rachmaninowa w wykonaniu chińskiego pianisty Wen Yu Shena. Płyta *Swing Meets Symphony* (2000) jest rejestracją wspólnego koncertu orkiestry z kwartetem Tomasza Bielskiego w Filharmonii Narodowej w roku jubileuszowym 100-lecia istnienia tej

instytucji. Ukazała się też płyta z nagraniem *Via Crucis* P. Łukaszewskiego, kolejne płyty to *Credo* H. Seroki (2007) oraz specjalna płyta DVD *Akordy słów* (2009), rejestrująca występ orkiestry z liderem zespołu Turbo, Grzegorzem Kupczykiem oraz zespołem Ceti. W 2010 roku ukazało się potrójne wydawnictwo *Preisner's Voices*. Trzecia płyta *Danse Macabre* została nagrana z Orkiestrą Symfoniczną Filharmonii Kaliskiej, a gościnnie wystąpili: Adam Klocek (solo na wiolonczelę), Mathias Eick (solo na trąbkę) oraz dwaj młodzi kontratenorzy — Marcel i Nikodem Legun.

W 2012 roku ukazała się płyta *Night in Calisia* — album z muzyką Włodka Pawlika związany z obchodami 1850-lecia Kalisza, najstarszego miasta w Polsce, których muzyczną kulminacją był premierowy koncert (2010). W koncercie udział wzięli: legendarny trębacz Randy Brecker, Włodek Pawlik Trio oraz Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Kaliskiej. Album w rankingu „Rzeczpospolitej” uzyskał tytuły „Album roku 2012” oraz „Hit roku 2012”, a amerykańskie wydanie (Summit Records) znalazło się na prestiżowej liście pięćdziesięciu najczęściej emitowanych nagrań płytowych we wszystkich rozgłośniach jazzowych w Stanach Zjednoczonych. W 2014 roku album otrzymał nagrodę Grammy Award w kategorii Best Large Jazz Ensemble Album. Nagrodzona Grammy płyta uzyskała we wrześniu 2014 roku status podwójnej platynowej i pozostaje nadal w czołówce bestsellerów najważniejszych sieci sprzedaży w Polsce.

Od 2006 roku dyrektorem naczelnym i artystycznym Filharmonii Kaliskiej jest Adam Klocek.

filharmoniakaliska.pl
facebook.com/Filharmonia.Kaliska

SEKSTET WOKALNY PROMODERN — jedyny w Polsce zespół wokalny specjalizujący się w wykonawstwie muzyki współczesnej. Wypełnia lukę na polskim rynku muzycznym. W jego skład wchodzi wybitni śpiewacy soliści, gruntownie wykształceni muzycy.

Zespół współpracuje z najlepszymi polskimi kompozytorami, stając się dla nich inspiracją. Koncertuje dla wielu krajowych instytucji, prezentując atrakcyjne programy i udowadniając, że muzyka współczesna może być przede wszystkim piękna i przyjemna do słuchania. Repertuar grupy obejmuje dzieła muzyki klasycznej ostatniego półwiecza i najnowsze kompozycje pisane dla zespołu. Zdobywca dwóch nagród Fryderyk 2015 za swój debiutancki album *Where are You. Pieces from Warsaw*. Założycielem i kierownikiem artystycznym proMODERN jest Piotr Pieron.

„W swoich działaniach proMODERN demonstruje potężny format talentów muzycznych i organizacyjnych swoich członków, na które składają się: wyjątkowa muzykalność, twórcza pasja, doskonały warsztat i pracowitość”. | Paweł Łukaszewski — kompozytor, dyrygent, profesor UMFC

„Kunszt wykonawczy, znajomość wielu technik wokalnych, a nade wszystko bardzo dobra wewnętrzna komunikacja pomiędzy śpiewakami oraz zaangażowanie

i entuzjazm w podejmowaniu nowych wyzwań artystycznych sprawiają, że sekstet proMODERN ma przed sobą długą estradową przyszłość”. | Daniel Cichy — redaktor naczelny Polskiego Wydawnictwa Muzycznego, krytyk muzyczny, muzykolog

„Miałem ogromną przyjemność pracować z proMODERN w 2013 roku. Są ekscytującą, utalentowaną i bardzo profesjonalną grupą muzyków, i polecam ich każdemu poważnemu festiwalowi oraz promotorowi muzycznemu”. | Philip Lawson — śpiewak, kompozytor

Skład: Katarzyna Bienias — sopran (gościnnie), Ewa Puchalska — mezzosopran, Ewelina Rzezińska — mezzosopran, Andrzej Marusiak — tenor, Krzysztof Chalimoniuk — baryton, Piotr Pieron — bas.

promodern.pl
facebook.com/promodern

ADAM KLOCEK — biogram str. 12

Marcin Partyka

Utwór na orkiestrę symfoniczną i sextet wokalny *‘Z każdą chwilą i stałością’* (2015) | PRAWYKONANIE

1. *W imię Ojców*
2. *Po pierwsze*
3. *Wszystkie Marie świata*
4. *Z każdą chwilą i stałością*
5. *Po czwarte*
6. *Po piąte*
7. *Pieśń Kazuara*
8. *Chciałbym, abyś opowiedziała mi o swojej samotności*
9. *Moja autarkia*
10. *Zanim*

Debiut kompozytorski Marcina Partyki na tak wielki aparat wykonawczy. Utwór traktuje o sprawach natury filozoficznej, eschatologicznej, astralnej. To bardzo osobista rozprawka kompozytora na tematy Boga lub Jego braku, życia i śmierci, a także indywidualna interpretacja *Dekalogu*. Do własnych tekstów autor skomponował muzykę nawiązującą do najlepszych tradycji postromantycznych: Richarda Straussa i Richarda Wagnera.

MARCIN PARTYKA (ur. 1983) — kompozytor, aranżer, pianista. Absolwent Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach w klasie fortepianu jazzowego u prof. Wojciecha Niedzieli (2009). Aranżował i komponował m.in. dla: Polskiej

Orkiestry Radiowej, Orkiestry Akademii Beethovenowskiej, Orkiestry Kameralnej Aukso, Filharmonii Świętokrzyskiej, Królewskiej Orkiestry Symfonicznej, Filharmonii Pomorskiej, Big-Bandu Politechniki Warszawskiej. Kompozycje Marcina Partyki są wykonywane przez artystów, takich jak: Ewa Błaszczyk, Anna Serafińska, Hania Stach, Olga Szomańska, Artur Andrus, Mariusz Orzechowski, Andrzej Poniedziałki, Zbigniew Zamachowski i in. Kierownik muzyczny wielu koncertów, widowisk muzycznych oraz programów rozrywkowych w Polskim Radio i TVP. Jako kompozytor i aranżer muzyki teatralnej współpracował z licznymi polskimi reżyserami (Ł. Czuj, K. Jaślar, A. Klucznik, W. Kościelniak, J.J. Połoński, A. Rozhin, J. Szurmiej, B. Zaczekiewicz), dla m.in.: Teatru Studio im. Stanisława Ignacego Witkiewicza w Warszawie, Teatru im. Wandy Siemaszkowej w Rzeszowie, Teatru Piosenki we Wrocławiu, Teatru im. Hansa Christiana Andersena w Lublinie, Teatru Konsekwentnego w Warszawie, Teatru Muzycznego Roma w Warszawie, Teatru Ateneum im. Stefana Jaracza w Warszawie, Teatru Powszechnego w Łodzi, Teatru Dramatycznego im. Gustawa Holoubka w Warszawie, Teatru Rozrywki w Chorzowie, Teatru Syrena w Warszawie, Teatru Groteska w Krakowie, Teatru im. Wilama Horzycy w Toruniu, Teatru Nowego im. Tadeusza Łomnickiego w Poznaniu.

Wolfgang Amadeus Mozart

Symfonia nr 40 g-moll, KV 550 (1788)

1. Molto allegro
2. Andante
3. Menuetto: Allegretto
4. Finale: Allegro assai

Symfonię nr 40 g-moll, KV 550 Mozart skomponował zaledwie w dwa miesiące, latem 1788 roku, łącznie z dwoma innymi symfoniemi: *Es-dur (KV 543)* i *C-dur (KV 551)*, ostatnimi w jego dorobku. Wszystkie trzy są powszechnie interpretowane w duchu romantycznym — powstały bez odniesienia do jakiegokolwiek praktycznego celu. „Być może, że tymi trzema symfoniemi Mozart nigdy nie dyrygował — zastanawia się Alfred Einstein, biograf kompozytora — i że ich nigdy nie usłyszał. Ale może to symboliczne dla ich pozycji w dziejach muzyki i ludzkości: już nie ma zamówienia, nie ma bezpośredniego celu, jest tylko apel do wieczności”. Na uwagę zasługuje to, że poszczególne partie *Symfonii nr 40 g-moll* nie są ograniczone możliwościami instrumentów oraz obecność tematów o charakterze wokalnym, tak charakterystycznych przecież dla melodyki Mozarta, czerpiącej z głosu ludzkiego. Utwór rozpoczyna przyciszone, pulsujące otwarcie, które dość szybko staje się głośniejsze i głośniejsze, domagając się od słuchacza jego pełnej uwagi. Charakterystyczna intensywność tego fragmentu — jak i całej kompozycji — porusza swoją dramatyczną wymową i sugeruje kolejne interpretacje. Można

oczywiście doszukiwać się związków z nie najlepszą w tamtym czasie sytuacją życiową kompozytora, ze spadkiem przychylności wśród wiedeńskiej publiczności czy burzliwym okresem w życiu małżeńskim. Można jednak ten fatalizm zapisany w *Symfonii nr 40 g-moll* odczytać bardziej ogólnie i pokusić się o przeniesienie wniosków na poziom refleksji egzystencjalnej i eschatologicznej. Opinie nie są tutaj zgodne. Niektórzy — jak np. Robert Schuman, który akcentował lekkość i wdzięk utworu — wskazują na jego zróżnicowany charakter i nawiązania do stylu opery buffa, argumentując, że te elementy humorystyczne i taneczne, wraz z radosnym brzmieniem części ostatniej, są nie do pogodzenia z interpretacją mówiącą, że w utworze dominuje „strach i cierpienie”. Inni natomiast zwracają uwagę na fragmenty pozwalające zanurzyć się słuchaczowi „w otchłań duszy”. Przedstawiają dzieło jako odzwierciedlenie pesymizmu i czarnowidztwa, podkreślając jednocześnie nowatorski charakter dzieła — wyrażanie osobistych emocji nie stanowiło przecież cechy dzieł epoki. Alfred Einstein pisze nawet: „I jeśli przeniesiemy się wyobraźnią w tamtą epokę, która nie lubiła oglądać cudzych dramatów bez zasłony narzuconej wstydliwie przez powściągliwość lub wyraźną przesadę, zrozumiemy, że mogli współcześni Mozarta uważać tę symfonię za ‘okropną’”. Obecnie trzeba jednak docenić fatalizm tej muzyki — uwidaczniające się w niej uczucie rezygnacji, które nie zostaje oczyszczone w przeżyciu katharsis. Chyba że uznamy, iż *Symfonia*

nr 40 *g-moll* stanowi część środkową cyklu, a oczekiwany finał odnajdziemy w *Symfonii C-dur 'Jowiszowej'*.

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756–1791) — urodzony w Salzburgu austriacki kompozytor, wraz z Haydnem i Beethovenem zaliczany do klasyków wiedeńskich oraz uznawany za jednego z największych kompozytorów w historii muzyki zachodniej. Przychodzi na świat jako ostatni z siedmiorga dzieci. Ojciec Leopold jest skrzypkiem orkiestry dworskiej, wkrótce zostaje nominowany zastępcą kapelmistrza oraz publikuje podręcznik gry na skrzypcach. Od najmłodszych lat chłopiec przejawia niezwykle talent do muzyki, jako pięcioletek zaczyna komponować i daje swój pierwszy koncert. Muzycznymi uzdolnieniami obdarzona jest także jego starsza siostra. Ojciec uczy ich muzyki, języków i przedmiotów akademickich. O małym Mozarcie mówi: „Cud, któremu Bóg pozwolił narodzić się w Salzburgu”; jest przekonany, że cud ten powinien poznać także cały świat. W 1762 roku zaczyna zabierać więc dzieci w podróże artystyczne; ówczesne tournées Mozarta obejmują m.in. Monachium, Frankfurt, Wiedeń, Brukselę, Bratysławę, Pragę, Paryż, Londyn, Hagę i Amsterdam. Gra na dworach, w pałacach szlacheckich i kościołach, poznając ważne osobistości oraz artystów. Niestety, musi pogodzić się z prymitywnymi warunkami podróży, często również przechodzi poważne choroby. Jako ośmiolatek poznaje w Londynie

J.Ch. Bacha, pod jego wpływem komponuje pierwsze symfonie. W Wiedniu studiuje partytury Haydna. Podczas włoskiej podróży zostaje przyjęty do sławnej Accademia Filarmonica, a po pomyślnym przejściu sprawdzianu umiejętności w zakresie dramatu muzycznego dostaje zlecenie na napisanie opery. W Bolonii poznaje kompozytora G.B. Martiniego. Po koncercie papieskim w Rzymie zostaje odznaczony Orderem Złotej Ostrogi. Podczas wszystkich podróży tworzy wiele dzieł na zlecenia kolejnych możnych. W 1773 roku, w Mediolanie, komponuje motet *Exsultate, jubilate*; utwór ten jest chętnie wykonywany także współcześnie. W tym samym roku arcybiskup Salzburga Hieronimus von Colloredo mianuje go nadwornym koncertmistrzem. Mozart rozpoczyna pracę nad koncertami skrzypcowymi; cykl ten zostanie zamknięty w 1777 roku. W tym czasie komponuje również symfonie, sonaty, kwartety smyczkowe, msze, opery oraz koncerty fortepianowe, z których za przełomowy uznaje się dziewiąty z cyklu. Pracę w Salzburgu Mozart uznaje za będącą poniżej jego możliwości oraz źle płatną, zaczyna rozważać opuszczenie rodzinnego miasta. W wieku 21 lat zaczyna odczuwać potrzebę uwolnienia się spod nadzoru ojca, podróżuje w poszukiwaniu pracy (niestety, bez powodzenia) do Niemiec i Francji, gdzie dodatkowo, pomimo sukcesu *Symfonii Paryskiej*, nie może znaleźć uznania wśród tutejszych miłośników muzyki. Jakby na przekór tej sytuacji wzrasta w tym czasie jego poczucie kompozytorskiego powołania. Pisze

kolejne symfonie, *Symfonię koncertującą E-dur*, koncerty i sonaty fortepianowe oraz utwory religijne, w tym przede wszystkim *Mszę C-dur 'Koronacyjną'*. Wzywany przez ojca wraca do Salzburga na początku 1780 roku i wkrótce otrzymuje zamówienie na napisanie opery na rozpoczęcie sezonu w Monachium, dokąd wyjeżdża, aby kończyć dzieło i nadzorować próby. Premiera opery *Idomeneo, król Krety* przynosi Mozartowi sukces. Uwikławszy się w poważny konflikt z arcybiskupem Colloredo — sfrustrowany kompozytor od dawna szukał okazji do zerwania tej relacji, niejednokrotnie prowokując konflikty — postanawia zamieszkać w Wiedniu. Poniżony przez arcybiskupa oraz chcąc zachować niezależność, nie daje się przekonać ojcu, który nakazuje mu pojednać się z pracodawcą. Jak pisze biograf kompozytora: „Mozart nauczył się nienawidzić swego rodzinnego miasta i wierzy, ma nadzieję, iż odwróci się odeń na zawsze”. W Wiedniu „wolny artysta” Mozart występuje jako pianista, rozstawiając koncertami swoje nawiązko i pracuje nad operą *Urowadzenie z Seraju*, której premiera zostaje przyjęta pozytywnie. Dzieła Mozarta są od tej pory regularnie wykonywane w państwach niemieckojęzycznych, ustala się przez to jego renoma. Poważne zmiany następują także w życiu prywatnym, w 1782 roku — wbrew stanowisku ojca — żeni się ze śpiewaczką Konstancją Weber. Studiuje partytury Bacha i Händla, co w przyszłości przyniesie kompozycje wykorzystujące stylistykę barokową — operę *Czarodziejski flet* i *Symfonię*

nr 41 *'Jowiszową'*, ostatnią z napisanych przez Mozarta. W tym samym roku powstaje *Msza c-moll 'Wielka'*, wirtuozowskie partie wokalne Mozart pisze z myślą o żonie Konstancji. Wkracza tym samym w najbardziej owocny i satysfakcjonujący okres swojego życia. W 1784 roku poznaje i zaprzyjaźnia się z Josephem Haydnem; przyszli klasycy wiedeńscy grywają razem w kwartecie smyczkowym. Działalność koncertowa i kompozytorska kolejnych sezonów wpływa pozytywnie na sytuację finansową Mozarta. Z żoną wiodą przyjemne, nieco rozrzutne i ekstrawaganckie życie. Nie potrwa to jednak długo — słynący ze zmienności estetycznych uczuć Wiedeń znajdzie sobie bowiem wkrótce nowych idoli. Mozart komponuje *Kwintet na fortepian i instrumenty dęte*, kończy pracę nad dedykowanymi Haydnowi kwartetami smyczkowymi. Doceniając wiedzę i talent Mozarta, Haydn określa go największym ze znanych mu osobiście kompozytorów: „Moi przyjaciele nieraz pochlebiają mi, utrzymując, iż odznaczam się genialnością, ale on wyraźnie górował nade mną”. Kolejne lata przyniosą dwie premiery operowe — najważniejsze utwory tego gatunku napisane przez Mozarta — *Wesele Figara* i *Don Giovanniego*, obie z librettem Lorenza da Ponte. Powstaje również *III kwintet smyczkowy C-dur*, najbardziej rozwinięty ze wszystkich utworów kameralnych Mozarta oraz serenada *Eine kleine Nachtmusik* — jedno z „rozrywkowych” dzieł. W 1787 roku Mozart zostaje mianowany „nadwornym kameralistą” cesarza Józefa II, w wyniku czego

skupia się właśnie na tworzeniu utworów tego rodzaju; komponuje menuety i kontredanse. Mimo że wynagrodzenie nie należy do najwyższych, posada ta jest dla Mozarta ważna, gdyż osiągnąwszy w Wiedniu pewną pozycję, nie potrafi zejść poniżej standardów życia, do których zdążył się przyzwyczaić. Do finansowych rozterek i niepowodzeń dochodzi jeszcze wzrastające poczucie osamotnienia czy wręcz odrzucenia. Chcąc pomóc fortunie, z końcem lat 80. podróżuje do Berlina, Frankfurtu i Mannheim; osiąga, niestety, jedynie sporadyczne sukcesy. Ostatni rok życia stanowi czas dużej produktywności — powstaje opera *Czarodziejski flet*, *Koncert fortepianowy nr 27*, *Koncert klarnetowy A-dur*, ostatni z serii kwintetów smyczkowych oraz utwory sakralne *Ave verum corpus* i *Requiem*. Pracę nad tym ostatnim przerywa śmierć, na prośbę żony Konstancji dzieło zostaje dokończone przez Josepha Eyblera i Franza X. Süssmayera. Mozart umiera nagle w wieku 35 lat, na skutek błyskawicznie rozwijającej się choroby bakteryjnej.

Od momentu zamieszkania w Wiedniu Mozart starał się pozostawać w samym centrum artystycznego życia stolicy. Przyjaźnił się z artystami i arystokratami, został członkiem loży masońskiej. Czuł, że takie towarzystwo narzuca pewien styl życia, dlatego trudno mu było zapanować nad wydatkami i mimo okresów stabilizacji finansowej ciągle nękały go troski o ewentualne honoraria. Obracał się w kręgach arystokracji, ale przecież do

niej nie należał, był po prostu „dworskim pracownikiem”, co niejednokrotnie dawano mu odczuć. Obdarzony wykwintnymi manierami pozwalał sobie czasem na rubaszny czy nawet wulgarny dowcip. Wysokie poczucie własnej wartości nakazywało mu podchodzić lekceważąco do innych, wbrew sugestiom ojca nie poświęcał wystarczająco dużo uwagi temu, by dobrze o nim mówiono. Jego artystyczne ambicje zawsze pozostawały w sprzeczności z oczekiwaniami ojca, który, gdy tylko zrozumiał, że syn przestaje być atrakcją jako nazbyt dojrzały na to, by być cudownym dzieckiem, naciskał na zdobycie jakiegoś porządnego stanowiska. Ale Mozart nie lubił zabiegać o względy środowiska i lokalnych notablów. Intensywna praca nad kolejnymi kompozycjami doprowadzała go do rozstroju emocjonalnego, owocującego nieprotokolarnymi zachowaniami. Sugeruje się także, że Mozart mógł chorować na zespół Tourette’a. Renoma Mozarta sprawiła, że jeszcze z końcem XVIII wieku wydawcy podjęli pracę nad pełnym wydaniem jego dzieł. Wkrótce ukazała się również pierwsza biografia kompozytora. Jeszcze w XIX wieku akcentowano skończoną doskonałość dzieł oraz pierwiastek boski tkwiący w Mozarcie, idealizując nieco jego osobę: „Jako artysta, jako muzyk, Mozart wydaje się istotą ‘nie z tego świata’”. Perspektywa XX wieku ukazała go jako artystę o niezwykle zróżnicowanym zakresie wyrazu. Cudowne dziecko ustąpiło wizerunkowi poważnego artysty, cechującego się benedyktyńską wręcz pracowitością,

kreatywnością i przenikliwością umysłu, ale także — nieposkromioną fantazją. Mozart jest ponadto doskonałym przeciwieństwem tak zwanego twórcy stylu narodowego. Przekraczając w częstych podróżach granice geograficzne, ignorował je także w swoich dziełach, które nie są ani niemieckie, ani francuskie, ani włoskie. Był kompozytorem wyjątkowo wszechstronnym, napisał 40 symfonii, kilkadziesiąt koncertów na instrumenty solowe z towarzyszeniem orkiestry, wiele utworów sakralnych — w tym blisko 20 mszy, kilkanaście oper, które weszły do klasyki gatunku oraz utwory kameralne i solowe. Jako jedyny z wielkich kompozytorów nie stronił również od muzyki rozrywkowej, pisanej na zamówienia dworów: są wśród nich tańce, serenady i divertimenta. Styl klasyczny przejawia się u Mozarta w przejrzystości, równowadze, klarowności struktury oraz jedności poszczególnych części, które wyłaniają się spod uproszczonej interpretacji, sprowadzającej jego twórczość do lekkich i melodyjnych — czy wręcz błahych i wygładzonych formalnie — utworów. Wiedeński klasyk chciał komponować dzieła trudne, ale takie, gdzie trudność nie będzie się narzucać słuchaczowi. W odbiorze kompozycja ma brzmieć tak, „jakby od razu się ją dało zagrać”.

08.11.2014 • NIEDZIELA 19:00

Puławski Ośrodek Kultury Dom Chemika,
sala widowiskowa, ul. Wojska Polskiego 4

**KWARTETY FLETOWE — W.A. Mozart,
K. Penderecki, J. Bielecki**

Łukasz Długosz — flet
Krzysztof Leksycki — skrzypce
Ilona Nieciąg — altówka
Adam Klocek — wiolonczela

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791) —
Kwartet fletowy D-dur, KV 285 (1777)
Krzysztof Penderecki (ur. 1933) — *Kwartet na
klarnet i trio smyczkowe* (1993); w opr. partii
fletowej: Łukasz Długosz
Janusz Bielecki (ur. 1961) — *Wariacje na flet
i trio smyczkowe 'Kolory lata'* (2012)

WYKONAWCY

ŁUKASZ DŁUGOSZ — przez krytyków
uznawany za jednego z najwybitniejszych
flecistów. Absolwent Hochschule für Musik
und Theater w Monachium, Conservatoire
National Supérieur de Musique et de
Danse w Paryżu oraz Yale University w New
Haven. Zwycięzca wielu prestiżowych
konkursów międzynarodowych, m.in.
w Paryżu, Monachium, Odense, Viggiano.
Koncertuje jako solista i kameralista
w Europie, Azji i Stanach Zjednoczonych.
Współpracuje z renomowanymi orkiestrami
europejskimi. Występował m.in. w Carnegie

Hall w Nowym Jorku, Musikverein Goldener
Saal i Konzerthaus w Wiedniu, Konzerthaus
w Berlinie, Filharmonii Monachijskiej Gasteig
Carl-Orff-Saal, Herkulessaal w Monachium,
Gewandhaus w Lipsku. Grał pod batutą
gwiazd, takich jak: Zubin Mehta, James
Levine, Krzysztof Penderecki, Jacek Kasprzyk,
Agnieszka Duczmal, Helmuth Rilling, Jerzy
Maksymiuk. Zapraszany wielokrotnie do
wykonania koncertu fletowego Krzysztofa
Pendereckiego pod batutą kompozytora,
z którym nagrał płytę w 2014 roku. Artysta
dokonał wielu nagrań archiwalnych, radiowych,
telewizyjnych oraz CD w kraju i za granicą,
które zostały bardzo wysoko ocenione przez
krytykę polską i europejską. Wielu wybitnych
współczesnych kompozytorów dedykowało
artyście swoje utwory, m.in.: Enjott
Schneider, Michael Colina, Harald Genzmer,
Kaja Saariaho, Paweł Mykietyń, Grażyna
Pstrokońska-Nawratil, Piotr Moss. Jego
koncerty były wielokrotnie transmitowane
przez najważniejsze stacje radiowe, m.in.:
BBC Radio 3, SWR, BR4, Deutschlandradio
Kultur, Polskie Radio Program 2, NDR, Radio
France, RMF Classic. Juror międzynarodowych
konkursów fletowych. Prowadzi kursy
mistrzowskie w Europie i Azji. Za wybitne
osiągnięcia otrzymał szereg prestiżowych
nagród i nominacji, m.in.: Gloria Artis, Gasteig
Musikpreis, Ministra Kultury i Dziedzictwa
Narodowego, Zeit Preis, Deutsche Stiftung
Musikleben, Paszporty Polityki i Gwarancje
Kultury. Narodowy Bank Polski sfinansował film
o artyście, prezentowany na antenie TVP1 i TV

fot. Mariusz Widerynski

Polonia. Muzyk nagrał wiele albumów, m.in. dla wytwórni Sony, Naxos, Fleur de Son Classics. W 2010 roku zadebiutował z London Symphony Orchestra, z którą nagrał płytę z koncertem Michaela Colina. W styczniu 2015 roku otrzymał prestiżową nagrodę fonograficzną International Classical Music Award (ICMA).

KRZYSZTOF LEKSYCKI — absolwent krakowskiej Akademii Muzycznej w klasie skrzypiec prof. R. Kabary. Ukończył także, z wyróżnieniem, poddyplomowe studia w Detmold oraz klasę skrzypiec prof. W. Melchera (Melos Quartet) w Stuttgarcie (Niemcy). Współpracuje z wieloma zespołami w kraju i za granicą. Od 1997 roku występuje w duecie skrzypcowym Duo Sonore, od 2006 roku jako koncertmistrz zespołu Da Camera, a od 2009 roku jako lider Kwartetu Festiwalowego. Jest twórcą i dyrektorem artystycznym Wieczorów Czwartkowych — cyklu koncertów muzyki klasycznej pod patronatem burmistrza miasta Nowy Targ, inicjatorem i koordynatorem Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Kameralnej w Zubrzycy Górnej oraz organizatorem Sierpniowych Spotkań z Klasyką w nowotarskim ratuszu. Od ośmiu lat kieruje niepubliczną Orawską Szkołą Muzyczną I stopnia w Jabłonce. W 2007 roku uzyskał Certyfikat CEA Pedagoga Koncertującego. Jako założyciel i członek organizacji pozarządowych (prezes Stowarzyszenia Viva l'Arte, wiceprezes Orawskiego Stowarzyszenia Artystycznego, członek Rady Stowarzyszenia Rozwoju Orawy) działa społecznie na rzecz promowania kultury

wysokiej w regionie. Za działalność kulturalną na Orawie odznaczony w 2008 roku Medalem Heródka.

ILONA NIECIĄG — ukończyła, z wyróżnieniem, Akademię Muzyczną w Krakowie w klasie prof. K. Danczowskiej oraz studia solistyczne pod kierunkiem prof. G. Zhislina w Hochschule für Musik Würzburg (Niemcy). W 2012 roku obroniła pracę doktorską *Utwory na dwoje skrzypiec w muzyce polskiej XX wieku*. Uczestniczyła w wielu Mistrzowskich Kursach Interpretacji. Koncertuje jako solistka i kameralistka. Od 15 lat współtworzy duet skrzypcowy Duo Sonore, jest również współzałożycielką i solistką zespołu Da Camera i cenioną partnerką w muzyce kameralnej, zapraszana gościnnie do uczestnictwa w wielu prestiżowych wydarzeniach kulturalnych w kraju i za granicą. Skrzypek — pedagog z wieloletnim doświadczeniem; w 2007 roku uzyskała Certyfikat CEA Pedagoga Koncertującego. Jako członek organizacji pozarządowych promujących kulturę wysoką w regionie (Stowarzyszenie Rozwoju Orawy, Orawskie Stowarzyszenie Artystyczne w Jabłonce, Stowarzyszenie Viva l'Arte w Nowym Targu) odznaczona Medalem Heródka za działalność kulturalną na Orawie.

ADAM KŁOCEK — biogram str. 12.

REPERTUAR

Wolfgang Amadeus Mozart

Kwartet fletowy D-dur, KV 285 (1777)

1. Allegro
2. Adagio
3. Rondo: Allegro

Utwór jest przykładem rzadkiego w muzyce kameralnej Mozarta połączenia instrumentów smyczkowych z dętym. Powstał pod koniec 1777 roku podczas pobytu kompozytora i jego matki w Mannheim, gdzie przebywali kilka miesięcy w trakcie podróży do Paryża, podczas której matka Mozarta zmarła. Został napisany — wraz z kilkoma innymi utworami — na zlecenie Ferdinanda de Jeana, zamożnego holenderskiego kupca i flecisty amatora. Mozart — pomimo swojej nieskrywanej niechęci do fletu — przyjął to zlecenie. Dzieło zostało skonstruowane tak, jakby było pisane na kwartet smyczkowy, gdzie flet zastępuje pierwsze skrzypce. Dominujący flet dopuszcza jednak do głosu skrzypce, a nawet altówkę. Oczekiwania de Jeana były rzecz jasna skromne, dlatego Mozart stworzył dla niego utwór cechujący się nieskomplikowanym stylem i radosnym nastrojem, służący raczej przyjemnej rozrywce niż głębszym doświadczeniom estetycznym. Kompozycję zamyka pogodnie i słodkie rondo, które bywa uznawane za najpiękniejsze solo z akompaniamentem, jakie napisano na flet.

WOLFGANG AMADEUS MOZART (1756–1791)

— biogram str. 20.

Krzysztof Penderecki

Kwartet na klarnet i trio smyczkowe (1993);

w opr. partii fletowej: Łukasz Długosz

1. Notturmo
2. Scherzo
3. Serenada
4. Abschied

Kompozycja powstała w pierwszej połowie lat 90., w okresie, w którym w twórczości Krzysztofa Pendereckiego dominowała muzyka instrumentalna oraz w którym — po *Diablach z Loudun* czy *Królu Ubu* — odszedł od tematów ciemności, śmierci i zła, by przenieść się w domenę światła i klasycznego piękna. O tym okresie w swoim artystycznym życiorysie powiedział tak: „Dziś — po przejściu lekcji późnego romantyzmu i wykorzystaniu możliwości myślenia modernistycznego — mój ideał artystyczny upatruję w *claritas*. Zwracam się do kameralistyki, uznając, iż więcej można wypowiedzieć głosem ściszym, skondensowanym w brzmieniu 3–4 instrumentów”. Podkreśla jednocześnie, że dzieło powstało bez szczególnej okoliczności i bez konkretnego zamówienia, chciał go po prostu napisać, a jedyną motywacją była tutaj fascynacja *Kwintetem smyczkowym C-dur* — ostatnim dziełem kameralnym Schuberta — w którym Pendereckiego urzekły „prostota i jednocześnie wyrafinowanie”. Zapragnął również napisać utwór kameralny. Mieczysław

Tomaszewski, biograf kompozytora, pytając, czy można tu mówić o etapie ucieczki w prywatność, zwraca uwagę, że *Kwartet na klarnet i trio smyczkowe* powstał latem, na ganku domu Pendereckiego w Lusławicach, „podczas rozkwitających wokół azalii i rododendronów”, oraz przywołuje słowa mistrza: „Chyba jest naznaczony prywatnością. Znaczy — swoistą sielankowością tego miejsca”. Utwór składa się z czterech części: Notturmo — melancholijne i zamyślane, Scherzo — proste i geometryczne, o zmiennym rytmie i fakturze, Serenada — utrzymana w tempie walca, Abschied — zamykające

dzieło nostalgią za czymś, co zostało utracone. Przejrzysta struktura kompozycji i klasyczne proporcje stanowią tutaj wynik oszczędności środków muzycznych, a każdy dźwięk zdaje się być podyktowany prawem wewnętrznej konieczności. Zaowocowało to dziełem lirycznym, subtelnym, wyciszonym i intymnym. Sam kompozytor wyznaje, że chciał napisać muzykę, która nie będzie „rozgadana”, która skłoni się raczej w stronę kontemplacji. Podczas Puławskiego Festiwalu Muzycznego Wszystkie Strony Świata *Kwartet na klarnet i trio smyczkowe* usłyszymy w opracowaniu na flet.

KRZYSZTOF PENDERECKI (ur. 1933) — kompozytor, dyrygent i pedagog. Na świat przychodzi w wielokulturowej rodzinie o korzeniach polskich, niemieckich i ormiańskich. W dzieciństwie, zafascynowany skrzypcami, marzy o karierze wirtuoza. Silny wpływ wywiera na niego okres wojny i niemieckiej okupacji, który po latach wspomina słowami: „Pamiętam śpiewy, które dobiegały do mnie z żydowskich bóżnic, mam tę muzykę w uchu”. Studiuje kompozycję, najpierw prywatnie pod kierunkiem Franciszka Skołyszewskiego, a następnie w krakowskiej Akademii Muzycznej pod kierunkiem Artura Malawskiego i Stanisława Wiechowicza. Jednocześnie, jako student Uniwersytetu Jagiellońskiego, poświęca się filozofii i kulturze antycznej. Po studiach zostaje zatrudniony na stanowisku asystenta. W drugiej połowie lat 60. wykłada w Folkwang Hochschule für Musik w Essen (Niemcy), a na początku lat 70., w wieku 39 lat, zostaje mianowany rektorem krakowskiej Akademii Muzycznej. Funkcję tę będzie pełnił do 1987 roku. W 1959 roku, podczas Festiwalu Warszawska Jesień, zostają zaprezentowane jego trzy utwory: *Strofy*, *Emanacje* i *Psalmy Dawida*, które otrzymują kolejno I, II i III nagrodę Ogólnopolskiego Konkursu dla Młodych Kompozytorów. Kolejnym ważnym dziełem jest *Tren ofiarom Hiroszimy* — jedna z najbardziej znanych i najczęściej wykonywanych kompozycji Pendereckiego, która czyni go czołowym przedstawicielem awangardy muzycznej tamtych czasów oraz zapoczątkowuje pasmo

sukcesów kolejnych utworów: *Anaklasis*, *Polymorphii*, *Fonogramów*, *Psalmu* i *Pasji według św. Łukasza*, pierwszego wielkiego dzieła w karierze Pendereckiego, będącego jednocześnie zerwaniem z radykalizmem awangardy. Utwór ten został napisany na zamówienie Westdeutscher Rundfunk w Kolonii dla uczczenia 700-lecia katedry w Münster, w której był po raz pierwszy zaprezentowany w 1966 roku. Wykonanie to stanowi punkt zwrotny w karierze Krzysztofa Pendereckiego. W następnym roku komponuje kolejne wielkie dzieło chóralne *Dies irae*, znane również jako *Oratorium oświęcimskie*. Z końcem lat 60. pisze swoją pierwszą operę — *Diabły z Loudun*, na zamówienie Opery w Hamburgu. Od tego czasu dzieło to jest wiele razy wykonywane, transmitowane przez radio, telewizję i wydawane na kolejnych albumach płytowych. Kolejne wielkie dzieło Pendereckiego to *Jutrznia*. Pierwsza część tej kompozycji, *Złożenie do grobu*, zostaje wykonana w katedrze w Altenbergu w 1970 roku, część druga, *Zmartwychwstanie*, rok później w katedrze w Münster. Wówczas, na zamówienie ONZ, pisze kolejne dzieło oratoryjne, kantatę *Kosmogonia*, a wykonanie utworu uświetniają swą obecnością prezydenci, premierzy i członkowie rodzin królewskich. W 1972 roku Krzysztof Penderecki rozpoczyna karierę dyrygentką. Od tego czasu kieruje największymi orkiestrami świata. W latach 70. jest również profesorem na Yale University School of Music. W 1973 roku kończy *Symfonię nr 1* i prowadzi jej światowe

prawykonanie w Peterborough (Wielka Brytania). Kompozytor tak mówi o tym dziele: „Podjąłem wtedy próbę podsumowania moich dwudziestoletnich doświadczeń muzycznych — czasu awangardowych, radykalnych poszukiwań. Była to suma tego, co jako awangardowy artysta mogłem powiedzieć”. W kolejnych *Symfoniach* zerwie z językiem awangardy i odejście od sonorystycznych poszukiwań. Drugim dziełem operowym Pendereckiego jest *Raj utracony*, mający swoją prapremierę w Lyric Opera of Chicago w 1978 roku oraz zaprezentowane następnie na zaproszenie papieża Jana Pawła II w Watykanie. Wśród kolejnych kompozycji należy wymienić: *Koncert skrzypcowy nr 1*, *Te Deum*, *Koncert wiolonczelowy nr 2* (Penderecki dyryguje prawykonaniem Filharmoników Berlińskich i solisty Mstisława Rostropowicza), *Koncert altówkowy* i *Polskie requiem* — utwór napisany na zamówienie Państwowego Teatru Wirtembergii dla uczczenia 40. rocznicy zakończenia II wojny światowej. Światowa premiera trzeciej opery Pendereckiego, *Czarnej maski*, opartej na dramacie Gerharta Hauptmanna, jest punktem kulminacyjnym Festiwalu w Salzburgu w 1986 roku. W 1987 roku *Pieśń Cherubinów* jest po raz pierwszy wykonana podczas uroczystego koncertu w Waszyngtonie z okazji 60. urodzin Mstisława Rostropowicza. W tym samym roku Penderecki dyryguje, podczas uroczystości nadania mu doktoratu honoris causa Uniwersytetu Madryckiego, utworem *Veni Creator*. W 1988 roku otrzymuje nagrodę

Grammy za *Koncert wiolonczelowy nr 2*, nagrany dla Wytwórni Erato z Mstisławem Rostropowiczem jako solistą. Premiera czwartej opery Pendereckiego, *Króla Ubu*, ma miejsce w 1991 roku w Operze Monachijskiej. Lata 90. przynoszą takie dzieła jak: *Sinfonietta* (prawykonanie Sinfonii Varsovii), *Benedicamus Domino* (prawykonanie podczas Festiwalu Wielkanocnego w Lucernie), *Symfonia nr 5* (prawykonanie w Seulu), *Koncert fletowy* dedykowany Jean-Pierre’owi Rampalowi (prawykonanie z udziałem Rampala w Lozannie), *Benedictus* (prawykonanie Królewskiej Filharmonii ze Sztokholmu), *Koncert skrzypcowy nr 2* (napisany dla Anne-Sophie Mutter), *Siedem bram Jerozolimy* (napisane na 3000-lecie Jerozolimy), *Credo* (prawykonanie podczas The Oregon Bach Festival w Eugene, Stany Zjednoczone). Koniec lat 90. przynosi Pendereckiemu dwie nagrody Grammy: za najlepszą kompozycję współczesną (*Koncert skrzypcowy nr 2*) oraz nagranie płytowe tego *Koncertu* z Anne-Sophie Mutter i London Symphony Orchestra pod jego batutą. W 2000 roku w Barbican Hall w Londynie ma miejsce prawykonanie *Sonaty na skrzypce i fortepian* — przez Anne-Sophie Mutter i Lamberta Orkisa, a rok później w Tokio prawykonanie *Concerto grosso* — z udziałem wiolonczelistów: Borisa Pięrgamienszczikowa, Han-Na Changa i Trulsa Mørka. Następnie powstają i mają swoje prawykonania: *Koncert fortepianowy* — napisany na zamówienie nowojorskiej Carnegie Hall i Emanuela Axa, Largo — w wykonaniu Mścisława

Rostropowicza i Filharmoników Wiedeńskich, *Symfonia nr 8* — z udziałem Olgi Pasiecznik, *Koncert na róg i orkiestrę* — z solistą Radovanem Vlatkovicem, *Kadisz* — napisany z okazji 65. rocznicy likwidacji łódzkiego getta. W 2010 roku — z okazji 200-lecia urodzin Fryderyka Chopina — komponuje utwór *Powiało na mnie morze snów... Pieśni zadumy i nostalgii*, a następnie — na zamówienie i z okazji 200-lecia Musikverein w Wiedniu — *Koncert podwójny na skrzypce i altówkę*, którego prawykonanie odbywa się w 2012 roku z udziałem Janine Jansen (skrzypce) i Juliana Rachlina (altówka). W 2013 roku w Kopenhadze ma miejsce prawykonanie nowej wersji opery *Diabły z Loudun*.

Krzysztof Penderecki ma w swoim dorobku także muzykę do filmów *Rękopis znaleziony w Saragossie* Wojciecha Jerzego Hasa i *Katyń* Andrzeja Wajdy, za którą otrzymał nagrodę filmową Orły. Jego muzyka była ponadto wykorzystywana w filmach: *Lśnienie* Kubricka, *Egzorcysta* Friedkina i *Maska* braci Quay. Poza wspomnianymi wcześniej uczelniami Penderecki wykładał również w Folkwang Hochschule für Musik w Essen, pełnił funkcję dyrektora artystycznego Filharmonii Krakowskiej, jest dyrektorem artystycznym Festiwalu Casals w San Juan (Puerto Rico) i Sinfonia Varsovia oraz doradcą artystycznym Beijing Music Festival. W 2010 roku został zaproszony do Komitetu Honorowego Komisji Obchodów Roku Chopinowskiego przy Ambasadzie RP w Lizbonie, Tokio

i Rzymie. Krzysztof Penderecki prowadzi również intensywną działalność dyrygencką. Współpracował z renomowanymi zespołami, takimi jak: Wielka Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia i Telewizji w Katowicach, Münchner Philharmoniker, Sinfonieorchester des Norddeutschen Rundfunks w Hamburgu, Sinfonieorchester des Mitteldeutschen Rundfunks Sinfonie Orchester w Lipsku, London Symphony Orchestra, Philadelphia Orchestra, New York Philharmonic Orchestra, orkiestra radia japońskiego (NHK) w Tokio, orkiestra filharmoniczna w Osace. Był pierwszym dyrygentem gościnnym Sinfonieorchester des Norddeutschen Rundfunks w Hamburgu i Mitteldeutscher Rundfunk Sinfonie Orchester w Lipsku, obecnie jest gościnnym dyrygentem China Philharmonic Orchestra. W 2013 roku, nakładem wydawnictwa DUX i z okazji jubileuszu 80. urodzin kompozytora, ukazał się zbiór wszystkich *Symfonii* Pendereckiego, pod jego dyrekcją. Wydawnictwo otrzymało nagrodę International Classical Music Award w kategorii muzyka współczesna. Za swoje kompozycje Krzysztof Penderecki otrzymał następujące nagrody: I, II i III nagrodę podczas Konkursu Młodych Związku Kompozytorów Polskich 1959 (za *Strofy*, *Emanacje* i *Psalmy Dawida*), nagrodę za *Tren ofiarom Hiroszimy* podczas Międzynarodowej Trybuny Kompozytorów UNESCO 1961 w Paryżu, dwukrotnie Prix Italia: w 1967 roku za *Passio et mors Domini nostri Jesu Christi secundum Lucam*, a w 1968 roku za *Dies irae*. Wśród nagród honorowych

i odznaczeń należy wymienić m.in.: Nagrodę Związku Kompozytorów Polskich 1970, Nagrodę im. Jeana Sibeliusa 1983, Nagrodę Izraelskiej Fundacji im. Karla Wolffa 1987, Grammy Award 1988, 1999, 2001, Wielki Krzyż Zasługi Orderu Zasługi RFN 1990, Nagrodę Międzynarodowej Rady Muzycznej UNESCO 1993, Order Za Zasługi dla Kultury Księstwa Monaco 1993, Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski 1993, tytuł Commandeur dans l'Ordre des Arts et des Lettres 1996, Classical Award jako Best Living Composer of the Year 2000, Ordine al Merito della Repubblica Italiana 2000, Premio Principe de Asturias de las Artes 2001, Nagrodę Wielką Fundacji Kultury 2002, Nagrodę im. Romano Guardiniego 2002, Preis der Europäischen Kirchenmusik 2003, Order Orła Białego 2005, Commander of the Three Star — Order Republiki Łotewskiej 2006, Nagrodę im. Józefa Chełmońskiego 2008, Złoty Medal Ministra Kultury Republiki Armenii 2008. Jest doktorem honoris causa Saint Olaf College w Northfield w Minnesocie, Georgetown University w Waszyngtonie, Universidad Autónoma w Madrycie, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Warszawskiego, Akademii Muzycznej w Krakowie, Akademii Muzycznej w Warszawie, Universidad Católica Argentina w Buenos Aires, Uniwersytetu Jagiellońskiego, Universitatea Babeş-Bolyai w Klużu-Napoce, Duquesne University w Pittsburgu, Academia de Muzică Gheorghe Dima, Universität Luzern, Yale University w New Haven, Konserwatorium

w Erywaniu, Akademii Muzycznej w Gdańsku, a także uniwersytetów w Rochester, Bordeaux, Leuven, Belgradzie, Glasgow, St. Petersburgu, Lipsku, Seulu. Krzysztof Penderecki jest również członkiem honorowym Royal Academy of Music w Londynie, Accademia Nazionale di Santa Cecilia w Rzymie, Kungliga Musikaliska Akademien w Sztokholmie, Akademie der Künste w Berlinie, Academia Nacional de Bellas Artes w Buenos Aires, Académie Internationale de Philosophie et de l'Art w Bernie, Polskiej Akademii Nauk, Académie Nationale des Sciences Belles Lettres et Art w Bordeaux, Royal Irish Academy of Music w Dublinie, Academia Scientiarum et Artium Europaea w Salzburgu, Institute for Advanced Study University Bloomington, The Kościuszko Foundation w Nowym Jorku, Gesellschaft der Musikfreunde w Wiedniu, Academy for Performing Arts w Hong Kongu, Konserwatorium im. N. Rimskiego-Korsakowa w St. Petersburgu, Konserwatorium im. Komitasa w Erywaniu.

Krzysztof Penderecki jest czołowym przedstawicielem współczesnej muzyki polskiej i najbardziej utytułowanym z żyjących polskich kompozytorów. Jego bogaty dorobek kompozytorski tworzą dzieła zróżnicowane pod względem gatunków, form i stylów. Odnaleźć tu można wpływy awangardy i późnego romantyzmu. W twórczości kompozytora badacze wyróżniają następujące fazy stylistyczne: 1) etap awangardy i sonoryzmu — poszukiwania nowego

brzmienia i przebiegu dramatycznego; 2) etap otwarcia się na sferę *sacrum* i przestrzeń duchowej wspólnoty — rozumienie sztuki jako formy doświadczenia religijnego, ekumenizm; 3) etap nowych inspiracji — poezja polska, judaizm, Daleki Wschód. Jak jednak podkreślają badacze — pomimo tej różnorodności i przemian muzycznego języka — dla twórczości Pendereckiego charakterystyczna jest niezmiennosc poglądów filozoficznych i estetycznych: koncepcja dzieła muzycznego rozumianego jako wyrazista forma o udratyzowanej narracji, składającego odbiorcę do refleksji egzystencjalnych i pozamuzycznych oraz odniesionego do sfer *sacrum* i *profanum*. Zwraca się również uwagę na postawę ekumeniczną kompozytora, który,

poszukując wspólnej przestrzeni duchowej, stwierdza: „To, co najważniejsze w kulturze, powstało z przemieszania się wielu wpływów”, a odnosząc się do swojego pochodzenia: „Jestem hybrydą” oraz: „Zawsze miałem pociąg do religii prawosławnej, z drugiej zaś strony fascynowała mnie kultura zachodnia z jej racjonalizmem, ale i z umiejętnością ekspresji najbardziej złożonych stanów i uczuć”. Penderecki — w swoim rozumieniu artystycznej kreacji — przekracza warsztat i rzemiosło oraz ujmuje ją jako działalność otwartą na wymiar duchowy. Jak pisze Mieczysław Tomaszewski — biograf i znawca twórczości kompozytora — głęboką warstwę osobowości Pendereckiego wyznacza „heterogeniczne dziedzictwo”: fascynacja

ziemią i niebem, wschodem i zachodem, tradycją i nowoczesnością. Tomaszewski wskazuje również na następujące cechy artystycznego charakteru Pendereckiego: duch niezależności („Penderecki urodził się po to, by iść pod prąd”), duch przekory, przymus sięgania po radykalne środki oraz wewnętrzne poczucie mocy. Sam kompozytor, odstawiając swoje motywacje i priorytety twórcze, stwierdza: „Uprawiam różne formy muzyczne. Szukam w nich odpowiedzi na nurtujące mnie pytania i wątpliwości. Poszukiwanie ładu i harmonii łączy się z odrzuceniem rozpadu i apokalipsy. Świat zewnętrzny wkracza niejednokrotnie z całą brutalnością w moje życie wewnętrzne. Świat muzyki jest jednak światem idealnym. Najchętniej przeto zwracam

się do nieskazitowej zewnętrznoscią, czystej formy muzycznej. Krążę, błędę — wchodzę w mój symboliczny labirynt. Tylko droga okrężna prowadzi do spełnienia”.

Janusz Bielecki

Wariacje na flet i trio smyczkowe 'Kolory lata' (2012)

Wirtuozowskie wariacje *Kolory lata* są oparte na tematach zaczerpniętych z muzyki fortepianowej Janusza Bieleckiego. Utwór, poprzez zróżnicowane wykorzystanie wielu środków artystycznego wyrazu, ukazuje wielobarwność i zmienność lata, nawiązując dyskretnie w swojej warstwie tematycznej do znanego dzieła Antonia Vivaldiego. Premiera

utworu z udziałem solisty Łukasza Długosza odbyła się w sierpniu 2012 roku w Studio Koncertowym Polskiego Radia im. Władysława Szpilmana w Warszawie.

JANUSZ BIELECKI (ur. 1961) — kompozytor, promotor i mecenas sztuki, twórca muzyki solowej, kameralnej i symfonicznej. Na scenie muzycznej — jako kompozytor i wykonawca — zadebiutował w 2007 roku albumem *Rozterka* ze zbiorem nastrojowych utworów fortepianowych, opisujących przełomowy moment w jego życiu: będąc spełnionym biznesmenem i mecenasem kultury, postanowił w pewnym momencie oddać się pasji artystycznej. Album jest pierwszym wyrazem twórczego charakteru kompozytora: pełnego pasji, emocjonalnego i ujawniającego romantyczne zacięcie. Janusz Bielecki nie tylko skomponował utwory do albumu, lecz także jest ich wykonawcą. Wkrótce potem powstały pełne emocjonalnej muzyki albumy *Żądze* na orkiestrę kameralną oraz *Żądze* na orkiestrę symfoniczną, kompozycja *Lustra*, łącząca muzykę klasyczną z jazzem, suita *Sekrety* na fortepian i orkiestrę symfoniczną, gdzie w poszczególnych częściach odnajdujemy losy człowieka od jego narodzin aż do zmięczenia jego istnienia, *Zegary* — utwór na fortepian i orkiestrę symfoniczną, będący zapisem refleksji nad upływającym czasem. W 2012 roku Janusz Bielecki skomponował wirtuozowskie utwory: *Kolory lata* na flet solo, fortepian i orkiestrę oraz *Concertino* na flet lub klarnet solo, orkiestrę smyczkową,

fortepian i instrumenty perkusyjne. W 2013 roku w Operze w Szanghaju odbyła się światowa premiera utworu *Melancholia* na skrzypce i orkiestrę. Najnowsze kompozycje Janusza Bieleckiego to: czteroczęściowa, utrzymana w konwencji muzyki filmowej *Symfonia zmysłów* na duży skład symfoniczny, utrzymane w lekkim i żartobliwym stylu *Miniatury taneczne*, klasycyzujący *Koncert na dwa flety i orkiestrę smyczkową*, nawiązująca do spuścizny chorałowej *Sonata Libera* na flet i organy oraz *Passacaglia*, kompozycja odwołująca się do klasyki tego gatunku obecnej w twórczości J.S. Bacha i G.F. Händla. W kompozycjach Janusza Bieleckiego można odnaleźć inspiracje dziełami Chopina, Schumanna, Bartóka. Jego utwory są współczesnym zapisem bogactwa ludzkich emocji. Jest w nich niezwykła kompozytorska wrażliwość na wielobarwny świat uczuć, co łączy je z ideami romantyzmu. Muzyka jest jego własnym językiem, w którym zapisuje to, co uważa za piękne i ważne. Kompozytor nieustannie szuka inspiracji, podróżując po świecie słucha ludzi, zapisuje melodie, otwiera się na nowe doświadczenia artystyczne i przekuwa je na muzyczne perły wyrażające radość i zachwyt nad życiem, pełne wdzięku, autentyczności i pasji. Janusz Bielecki w ciągu zaledwie kilku lat znalazł się w czołówce polskich artystów — promotorów i mecenasów łączących sztukę i biznes. Promuje młodych, utalentowanych twórców, inspirowanie również oryginalne projekty artystyczne. Powołał do życia Fundację Bielecki Art (bieleckiart.pl)

wspierającą uzdolnioną muzycznie młodzież. Jest także pomysłodawcą międzynarodowego konkursu i festiwalu Screen & Sound Fest. — [Let's see the Music \(screenandsound.pl\)](http://Let's-see-the-Music-screenandsound.pl). Kompozytor od samego początku kładł nacisk na pielęgnowanie muzycznych przyjaźni, co zaowocowało wieloletnią współpracą z artystami polskimi i zagranicznymi. Są wśród nich dyrygenci, instrumentalści i zespoły wykonawców zarówno z kręgu muzyki klasycznej, jak i muzyki filmowej, m.in.: Orkiestra Akademii Beethovenowskiej, pianista Ireneusz Boczek, flecista Łukasz Długosz, dyrygent Michał Nesterowicz oraz polscy muzycy jazzowi: Andrzej Jagodziński i Henryk Miśkiewicz. Jego dzieła znajdują się w programach prestiżowych sal koncertowych w Polsce i za granicą (m.in. Palau de la Música Catalana w Barcelonie, Großer Saal Musikverein w Wiedniu i Sydney Opera House).

9.11.2015 • PONIEDZIAŁEK 19:00

Puławski Ośrodek Kultury Dom Chemika,
sala widowiskowa, ul. Wojska Polskiego 4

Mamiko Ueyama — fortepian

Johann Sebastian Bach (1685–1750) —
Preludium i fuga nr 4 cis-moll, BWV 849 (1722)

Ludwig van Beethoven (1770–1827) — *Sonata
fortepianowa nr 14 cis-moll 'Księżycowa',*
op. 27–2 (1801)

Robert Schumann (1810–1856) — *Pieśń
miłosna*, op. 25–1, opr. Ferenc Liszt (1848)

Béla Bartók (1881–1945) — *Rumuńskie tańce
ludowe*, BB 68, Sz. 56 (1915)

Ignacy Jan Paderewski (1860–1941) —
Humoreski koncertowe nr 2 i 3, op. 14 (1887–
–1888)

Roman Statkowski (1859–1925) — *Toccata*, op.
33 (pub. 1928)

Karol Szymanowski (1882–1937) —
Mazurki nr 1–4, op. 50, M56 (1924–1925)

Fryderyk Chopin (1810–1849) — *Nokturn
H-dur*, op. 9–3 (1830–1831)

Fryderyk Chopin (1810–1849) — *Ballada nr 1
g-moll*, op. 23 (1831)

WYKONAWCY

MAMIKO UEYAMA — naukę gry na fortepianie
rozpoczęła w wieku 3 lat. Ukończyła
Akademię Muzyczną w Osace (Japonia)
w klasie prof. S. Ueda. Po jej ukończeniu
została tam zatrudniona w charakterze

asystentki. Już w czasie studiów występowała
wielokrotnie z recitalami oraz jako solistka
z orkiestrą Opera House w Osace. Laureatka
nagród specjalnych: konkursu Japońskiego
Stowarzyszenia Pianistów Pedagogów JPTAK
(1993) i Koncertu Młodych Talentów w Japonii
za wykonanie utworów K. Szymanowskiego
(1994). Uczestniczyła także w Wieczorze
Chopinowskim zorganizowanym przez
Japońskie Stowarzyszenie Chopinowskie
(1997). W 1997 roku przyjechała do Polski
na trzyletni staż podyplomowy, który
ukończyła z oceną celującą. Następnie brała
udział w wielu konkursach pianistycznych.
Ważniejsze z nich to Międzynarodowy Konkurs
im. K. Szymanowskiego w Łodzi (2001)
oraz Międzynarodowy Konkurs im. Marii
Canals w Barcelonie (2003), gdzie otrzymała
honorowy medal. Rosyjska pianistka Tatiana
Szebanowa tak opiniuje o jej wykonaniu: „Jej
wykonawstwo harmonijnie łączy w sobie
artystyczną dojrzałość z wysokim poziomem
mistrzostwa technicznego. Artystka w swoich
interpretacjach wyróżnia się wrażliwością na
piękno dźwięku, jego barwę oraz wnikliwą
analizę formy i dopracowaniem szczegółów
utworu”. Pianistka doskonaliła swój warsztat
pod kierunkiem wielu profesorów: K. Katada,
S. Ueda, M. Nojima, J. Romaniuk, R. Sanjines,
K. Kenner i T. Szebanowa. Ma bardzo
szeroki repertuar, sięgający od Bacha przez
Mozarta, Beethovena, Chopina, Schumanna,
Rachmaninowa aż po klasyków XX wieku.

REPERTUAR

Johann Sebastian Bach

Preludium i fuga nr 4 cis-moll, BWV 849 (1722)

Kompozycje pochodzą ze zbioru *48 Preludiów i fug*, opublikowanych w pierwszej części *Das Wohltemperierte Klavier* (BWV 846–869), zbiorze zawierającym utwory napisane przez Bacha podczas pobytu w Köthen, w czasie rozkwitu jego muzyki klawesynowej, oraz będącym jedynym dziełem, które jeszcze za jego życia uzyskało popularność dzięki licznym odpisom. Na zachowanym autografie Bacha z 1732 roku znajduje się taki zapisek kompozytora: „Na pożytek i dla korzystania spragnionej wiedzy młodzieży, jak również dla szczególnej rozrywki w tym studio już biegłych”. Pomimo tej deklaracji, odnośnie aspektów edukacyjnego i rozrywkowego, mamy tu do czynienia z utworami o najwyższej wartości artystycznej i poruszającym języku muzycznym. O bogactwie emocji zawartych w dziele tak mówił muzykolog Albert Schweitzer, jeden z najważniejszych badaczy życia i twórczości Bacha: „Najbardziej przejmujące w nich nie forma, nie konstrukcja utworów, lecz odzwierciedlający się w nich światopogląd. *Das Wohltemperierte Klavier* nie służy przyjemności, lecz zbudowaniu. Radość, ból, płacz, skarga, śmiech: wszystko brzmi w tym dziele, lecz w taki sposób, iż poprzez wyrażające to dźwięki przechodzi się ze świata niepokoju w świat pokoju”. Utwory składające się na ten zbiór są połączone parami: każdej

opartej na prostym temacie fudze towarzyszy preludium — forma, która pierwotnie oznacza po prostu funkcję muzyczną, otwierającą dzieło. O *Fudze cis-moll* mówi się, że jest ona najpiękniejsza w całym zbiorze oraz wymaga od pianisty wysokich umiejętności wykonawczych.

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685–1750) — urodzony w Eisenach, niemiecki kompozytor i organista epoki baroku, przez wielu uważany za najwybitniejszego kompozytora tradycji europejskiej. Na świat przychodzi w rodzinie luterańskiej o starych tradycjach muzycznych — drzewo genealogiczne Bachów sięga do pierwszej połowy XVI wieku. Ojciec, miejski muzyk, uczy Bacha gry na klawesynie i skrzypcach, z kolei jego wuj — gry na organach. Jako dziecko Bach traci rodziców. Zostaje oddany pod opiekę najstarszego brata, Johanna Christopha, zamieszkałego w Ohrdruf. W gimnazjum otrzymuje wykształcenie humanistyczne, w domu uczy się gry na instrumentach oraz studiuje partytury. Jego nauczycielem jest w tym czasie kompozytor Johann Pachelbel. W wieku 14 lat otrzymuje stypendium prestiżowej szkoły przykościelnej w Lüneburg. Śpiewa w chórze, gra w szkolnej orkiestrze oraz na organach i klawesynie. Na życie zarabia występami podczas imprez okolicznościowych. Studiuje muzykę francuską oraz wokalną i organową. Ma również szansę poznać renomowanych organistów tamtych czasów: Georg’a Böhma i Johanna Adama Reinckena. Po ukończeniu szkoły nie

kontynuuje edukacji, wkrótce podejmuje pracę muzyka kościelnego w Weimarze, a następnie w Arnstadt, gdzie pracuje do 1707 roku. Wtedy też poznaje kolejnego mistrza organów Dietericha Buxtehude, którego wpływ uwidacznia się w jego pierwszych kompozycjach. Kolejnym miejscem pracy staje się Mühlhausen, gdzie dodatkowo podejmuje się zaprojektowania organów dla tamtejszego kościoła. W wieku 22 lat żeni się ze swoją daleką kuzynką, Marią Barbarą. Komponuje, oparte na biblijnych tekstach, kantaty. Z tego okresu najprawdopodobniej pochodzą także: słynna *Toccatą i fugą d-moll*, BWV 565 oraz *Preludia i fugi D-dur*, BWV 532. Pierwszym opublikowanym dziełem jest kantata *Gott ist mein König*. Bach wraca następnie do Weimaru, gdzie na dworze Wilhelma Ernsta gra na organach i klawesynie, pracuje z dużym zespołem profesjonalnych muzyków oraz komponuje i wykonuje bardziej zróżnicowaną niż dotychczas muzykę. Ma zapewnione dobre warunki pracy, cieszy się przychylnością księcia, wzrasta także jego wynagrodzenie. Rozwija się jego styl, poznaje włoskie schematy harmoniczne, pisze wiele kompozycji organowych, a po mianowaniu na stanowisko kapelmistrza jego zadaniem jest regularne pisanie kantat. Bach rozpoczyna pracę nad przeznaczonym dla młodych organistów zbiorem *Orgelbüchlein*, zawierającym luterańskie hymny kościelne. Po odrzuceniu jego kandydatury na stanowisko nadwornego kompozytora (przypadło ono G.P. Telemannowi), składa wymówienie

i zatrudnia się jako kapelmistrz na dworze księcia Leopolda w Köthen, gdzie kieruje reprezentującą dobry poziom kapelą dworską. Pracodawca pozwala Bachowi na swobodę twórczą; większość dzieł z tego okresu to kompozycje o charakterze świeckim. Są wśród nich *Koncerty brandenburskie*, suity, sonaty, partity oraz pierwsze koncerty skrzypcowe. Powstają również pierwsze preludia i fugi, które następnie zostaną włączone do monumentalnego zbioru *Das Wohltemperierte Klavier*, napisanego na wszystkie tonacje molowe i durowe oraz będącego swoistym kompendium popularnych form muzycznych epoki. W 1720 roku umiera nagle żona kompozytora. Wiedząc, że sam nie pogodzi obowiązków domowych z zawodowymi, Bach żeni się wkrótce z młodą sopranistką Anną Magdaleną Wilcke — mimo dużej różnicy wieku para będzie tworzyć zgodne małżeństwo. W tym czasie Bach występuje w Hamburgu przed mającym już prawie sto lat organistą J.A. Reinckenem, który, po wystąpieniu improwizacji na temat chorału *An Wasserflüssen Babylon*, mówi: „Myślałem, że ta sztuka umarła, ale widzę, że w panu dalej żyje”. W 1723 roku zostaje kantorem w kościele i szkole św. Tomasza w Lipsku, gdzie kieruje również zespołami muzyków w miejskich kościołach. Na tym stanowisku pozostanie do końca życia. Ponieważ jest zobowiązany do regularnego zapewniania repertuaru lipskim kościołom, nie ma czasu na czekanie na przypływ inspiracji; komponuje szybko, w odstęпах

JESTEŚ NA MIEJSCU

dwójka.polskieradio.pl

SERWIS NOCLEGOWY NR 1 W POLSCE

- ✔ sprawdzone noclegi
- ✔ opinie turystów
- ✔ usługa „Szukam noclegu”

- ✔ kamery internetowe
- ✔ restauracje
- ✔ imprezy, atrakcje

Odwiedź nas na: facebook.com/Nocowanie

tygodniowych. Pracując nad kolejnymi dziełami, łączy automatyczne przekształcenia form z elementem kreatywności, będącym wynikiem indywidualnego talentu i smaku. W początkowych latach swojego pobytu w Lipsku pisze kantaty oraz pierwsze wersje *Magnificat D-dur* i *Pasji wg św. Jana*. W późniejszym okresie powstają duże formy wokalne: *Pasja wg św. Mateusza*, *Pasja wg św. Marka*, *Oratorium na Boże Narodzenie*. W 1729 roku otrzymuje nominację na stanowisko dyrektora Collegium Musicum — świeckiego towarzystwa muzycznego; podczas cotygodniowych koncertów wykonuje własne kompozycje. Na potrzeby tych koncertów powstają koncerty skrzypcowe i klawesynowe oraz niektóre z cyklu *Clavier-Übung*. W latach 30. rozpoczyna także starania o tytuł nadwornego kompozytora Augusta III Sasa. Przesyła władcy m.in. dwie pierwsze części *Wielkiej mszy h-moll*, uznawanej za arcydzieło muzyki chóralnej, oraz kantatę na krakowską koronację. Starania przynoszą upragnione stanowisko, o którym Bach myśli jako o narzędziu w procesie budowania swojego prestiżu. Tarcia między kompozytorem a jego lipskimi pracodawcami mają bowiem miejsce nieomal bez przerwy. Komponuje w tym czasie *Partity fortepianowe*, *Koncert włoski*, *Uwerturę francuską* oraz kolejny cykl *Preludiów i fug*. Rok 1741 przynosi *Wariacje Goldbergowskie*, skomponowane dla hrabiego Hermana Karla von Keyserlinga i napisane jako lekarstwo na jego bezsenność. Jest to kolejny cykl Bacha wykorzystujący

różnorodne formy muzyczne, kanony i formy polifoniczne. Cykl doczekał się współcześnie wielu interpretacji, wśród których znajdują się: opracowanie fortepianowe Glenma Goulda, wersja na harfę Catrin Finch, jazzowe wykonanie Keitha Jarretta oraz wykorzystująca bogactwo muzyki tradycyjnej i nowoczesnej aranżacja Uriego Caine'a. W 1747 roku Bach przybywa do Poczdamu, gdzie jest gościem króla Prus Fryderyka II Wielkiego. Władcy dedykuje dzieło *Musikalisches Opfer*, składające się z fug, kanonów i tria opartych na jednym temacie. Wkrótce zostaje członkiem Stowarzyszenia Nauk Muzycznych, założonego przez Lorenza Ch. Mizlera. Pod koniec lat 40. kompozytor zaczyna chorować, pogarsza mu się wzrok. W wyniku nieudanych operacji dochodzi do infekcji. Jako możliwą przyczynę śmierci podaje się również udar mózgu. Bach umiera w wieku 65 lat, zostaje pochowany w prezbiterium kościoła św. Tomasza w Lipsku. *Kunst der Fuge* — ostatnie, niedokończone dzieło kompozytora — zostało opublikowane w rok po jego śmierci, ale pozostało właściwie niezauważone. Obecnie jest uznawana za szczytowe osiągnięcie techniki polifonicznej. Synowie Bacha kontynuowali muzyczną tradycję rodziny; najstynniejszym z nich jest Carl Philipp Emanuel.

Johann Sebastian Bach — największy z wielkich — był samoukiem. Chcąc rozwijać się w zakresie kompozycji, kopiował dzieła mistrzów baroku. Mimo że obecnie bywa nazywany geniuszem muzycznym, jego sytuacja

zawodowa sprawiła, że przez współczesnych był postrzegany przede wszystkim jako praktyk: organista, kantor, nauczyciel. Wymienione formy aktywności wpłynęły decydująco na twórczość kompozytora, warunkując charakter pisanych dzieł. Bach, znając wartość swoich umiejętności, często wikał się w konflikty z pracodawcami. Był człowiekiem interesu potrafiącym dbać o swoje sprawy. Za życia Bacha opublikowano niewiele jego dzieł, a po śmierci kompozytora podzielone między spadkobierców rękopisy uległy rozproszeniu. Do końca XVIII wieku, wyparty przez klasyków Mozarta i Haydna, pozostawał w zapomnieniu. Jego dorobek, o którego rozmiarach nawet najbliższa rodzina nie miała pełnego rozeznania, oceniano jako anachroniczny. Przewartościowanie tej oceny przyszło z początkiem XIX wieku. Dzięki publikacjom historycznym i wykonaniom (przede wszystkim *Pasji wg św. Mateusza* pod dyktando Mendelssohna) kompozycje Bacha zaczęły być znane w szerszych kręgach. Z inicjatywy Roberta Schumanna wydania dzieł wszystkich podjęto się, działające od 1850 roku, Bach-Gesellschaft, które następnie zostało zastąpione przez Neue Bachgesellschaft, organizujące festiwale i publikujące kolejne dzieła. Wydany w połowie XX wieku katalog tematyczny *Bach Werke Verzeichnis* (BWV) obejmuje ponad 1000 kompozycji: kantaty, utwory chóralne, chorały i pieśni religijne, dzieła na organy i klawesyn, muzykę kameralną i orkiestrową oraz kanony i fugi. Wśród inspiracji, z jakich

czerpała twórczość Bacha, wymienia się chorał protestancki, niemiecką szkołę organową oraz muzykę francuskiego i włoskiego baroku. Z kolejnymi latami intensywnej działalności kompozytorskiej jego twórczość ewoluowała zarówno w zakresie techniki, jak i stylu. Bach był artystą, który na narodowych inspiracjach wznosił muzyczny gmach o uniwersalnym znaczeniu oraz twórcą, który rzemiosło przekształcił w poezję. W utworach wydających się być zwykłymi wprawkami pisanymi dla początkujących instrumentalistów, ujawnia się niepokromiona inwencja geniuszu oraz umiejętność syntezy różnorodnych elementów, dająca obraz dziedzictwa całej dotychczasowej muzyki europejskiej. Tym samym dzieło Bacha staje się koniecznym punktem odniesienia dla wszystkich nurtów późniejszych. Z uwagi na kreowanie oryginalnych wzorców kompozytorskiego rzemiosła i technicznej doskonałości mówi się, że Bach — podobnie jak Newton w nauce — wyznaczył nowy paradygmat muzyczny. Jak zauważa biograf: „Muzyka Bacha mogła być źródłem teorii, sama nie stając się skostniałą teorią”. Geniusz kompozytora zestawia się z doskonałością boskiego stworzenia, gdzie perfekcyjność każdego gestu łączy się z kreatywnością myśli i pięknem estetycznym. Mistrz kontrapunktu i polifonii był jednocześnie architektem form harmonicznym. W pochodzącym z 1738 roku eseju magistra Birnbauma czytamy: „Tam, gdzie zasady kompozycji są najściślej zachowane, musi niezawodnie panować porządek. Jest pewne, że głosy w dziełach tego wielkiego

mistrza muzyki cudownie stapiają się ze sobą bez najmniejszego zamieszania. Poruszają się razem lub przeciwstawnie, tak jak potrzeba. Gdy wszystko jest wykonane tak jak powinno nie ma nic piękniejszego niż owa harmonia”.

Ludwig van Beethoven

Sonata fortepianowa nr 14 cis-moll ‘Księżycowa’, op. 27–2 (1801)

1. Adagio sostenuto
2. Allegretto
3. Presto agitato

Sonata ‘Księżycowa’ — zadedykowana ukochanej kompozytora, hrabinie Giulietcie Guicciardi, jest zaliczana do najśłynniejszych dzieł tego gatunku w historii muzyki oraz stanowiła jedno z ulubionych dzieł samego Beethovena. Autor określił ją mianem *Sonata quasi una fantasia (Sonata na kształt fantazji)*; prawdopodobnie dlatego, że chciał połączyć formalne zasady XVIII-wiecznej sonaty z nowszym i swobodniejszym stylem romantycznym. Dzieło zyskało swoją nazwę — *Księżycowa* — za sprawą poety i krytyka muzycznego Ludwiga Rellstaba, któremu pierwsza część utworu nasunęła skojarzenie z połyskującym odbiciem księżyca w tafli jeziora. Utwór nie ma klasycznej budowy sonatowej (pominięta jest część szybka), stąd otwierające Adagio sostenuto — będące prawdopodobnie najbardziej rozpoznawalnym fragmentem muzycznym wśród tych, które wyszły spod ręki Beethovena — odpowiada formalnie powolnej części drugiej,

a pogodnie Allegretto pełni rolę menueta występującego na miejscu trzecim. Dzieło zamyka mocne Presto agitato (wł. bardzo szybko, z wzburzeniem), silnie kontrastujące z lirycznym Adagio, które je otwierało.

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770–1827) —

urodzony w Bonn, niemiecki kompozytor i pianista, ostatni z grona klasyków wiedeńskich, uznawany za prekursora romantyzmu. Muzyki uczy się początkowo od swojego ojca i już jako siedmiolatek występuje z własnym koncertem. Marzeniem ojca jest, by, na podobieństwo Mozarta, stał się on kolejnym cudownym dzieckiem epoki. Talent Beethovena rozwija się jednak wolniej, objawiając w pełni dopiero w okresie dojrzewanania. Pierwszym ważnym nauczycielem jest kompozytor i organista Christian Gottlob Neefe, który po jakimś czasie czyni go swoim zastępcą na stanowisku dworskiego organisty. W 1787 roku arcybiskup Maksymilian Franciszek wysłał utalentowanego muzyka do Wiednia, by tam pobierał nauki u Mozarta. Zgodnie ze źródłami na Mozarcie wielkie wrażenie wywierają umiejętności improwizacyjne Beethovena: „Ten młody mężczyzna niebawem zadziwi świat”. Wizyta zostaje szybko przerwana; na wieść o śmierci matki Beethoven wraca do Bonn. Boryka się w tym czasie z problemami osobistymi: z powodu alkoholizmu ojca stopniowo topnieje rodzinny majątek. Wyrokiem sądu zostaje mu przyznana wyłączna opieka nad młodszymi braćmi. Beethoven zarabia jako

muzyk oraz nauczyciel. Otrzymuje wsparcie ze strony rodziny von Breuning, dzięki której zostaje wprowadzony w świat arystokracji. Zaprzyjaźnia się także z hrabią Ferdinandem von Waldsteinem — swoim wielbicielem i przyszłym mecenasem. W młodzińskich kompozycjach Beethovena można odnaleźć można wpływy muzyki ludowej i popularnej, idiomów zaczerpniętych z tradycji włoskiej, francuskiej czy słowiańskiej oraz sonat C.P.E. Bacha. W 1790 roku, po śmierci cesarza Józefa II, Beethoven otrzymuje zlecenie na napisanie ody żałobnej. Utwór zostaje jednak odrzucony jako zbyt trudny dla wykonawców. Beethoven stale marzy o wyjeździe do Wiednia. Wkrótce nadarzy się ku temu okazja, w Bonn zatrzymuje się bowiem przejazdem mistrz Haydn, który zapoznawszy się z jego partyturami, oferuje, że może go przyjąć jako ucznia. W 1782 roku Beethoven opuszcza miasto rodzinne, by nigdy już tu nie powrócić. W Wiedniu debiutuje wykonaniem *II koncertu fortepianowego B-dur*, szybko zdobywa opinię doskonałego pianisty, a w późniejszym czasie także wybitnego kompozytora, co umożliwiła pozyskanie kolejnych mecenasów. Do promocji kompozytorskiej twórczości Beethovena przyczynia się przyjaciel Nikolaus Simrock, który zaczyna wydawać jego dzieła. Zgodnie z planami uczy się u Josepha Haydna. Niestety, mistrz uporczywie poprawia dzieła Beethovena, co spotyka się ze zniechęceniem młodego kompozytora. W tajemnicy zaczyna więc pobierać lekcje u organisty Johanna G. Albrechtsbergera. Pisze *Sześć kwartetów*

smyczkowych oraz *Septet E-dur*. Wykonania *I i II symfonii* przynoszą mu miano jednego z najważniejszych kompozytorów młodego pokolenia. Do wczesnego okresu twórczości należą także m.in. *Sonata ‘Patetyczna’* i *Sonata ‘Księżycowa’*. Beethoven czuje się w pełni sił twórczych. W 1796 roku notuje: „Odwagi. Dwadzieścia pięć lat! Nadeszły!... Trzeba, by jeszcze w tym roku człowiek przejawiał się cały”. Niestety, w tym samym czasie pojawiają się pierwsze objawy utraty słuchu. Kilka lat później, w tak zwanym testamentie heiligenstadzkim, daje wyraz swojej rozpacz: „Niewiele brakowało, a skończyłbym z życiem. Tylko ona, sztuka, mnie powstrzymała. Ach, zdało mi się to niemożliwe opuścić świat, zanim stworzę to wszystko, do czego czułem się powołany”. Mimo że choroba nie powstrzymała jego aktywności kompozytorskiej, to już w 1811 roku, po nieudanej próbie *V koncertu fortepianowego*, musi zrezygnować z publicznych występów. Choroba staje się coraz bardziej uciążliwa, od 1815 roku Beethoven porozumiewa się z otoczeniem pisemnie. Zachowane notatniki kompozytora stanowią również bogate źródło wiedzy o metodzie twórczej Beethovena. Możemy dzięki im zobaczyć, jak z błażej początkowo melodii powstaje dzieło o rozbudowanej strukturze. Punkt zwrotny w życiu Beethovena stanowi *III symfonia ‘Bohaterska’* (1805), będąca odpowiedzią na testament heiligenstadzki oraz świadcząca o przewyciężeniu kryzysu: triumfie woli nad cierpieniem. Za nią postępują kolejne

mistrzowskie dzieła: sonaty fortepianowe — *Waldsteinska* i *Appassionata* (którą Beethoven uważał za najbardziej rozwiniętą w swoim dorobku), *IV koncert fortepianowy*, *Trzy kwartety smyczkowe 'Razumowskiego'* oraz *IV symfonia*. W kraju i za granicą stale wzrasta renoma kompozytora, a czołobitne recenzje wpływają na zwiększenie aktywności wydawniczej; dzieła Beethovena są publikowane częściej niż Mozarta i Haydna. Kompozytor jest również hojnie wynagradzany przez mecenasów. Powodzeniu artystycznemu nie towarzyszy, niestety, szczęście w miłości. Beethoven już od dawna myśli o małżeństwie, ciągle się zakochuje, jednak wszystkie podejmowane w tym celu starania kończą się fiaskiem. Pisze nawet list *Wiecznie kochana*, adresowany do tajemniczej wybranki. Źródła prześcigają się w podawaniu kandydatek do tego tytułu, nie dochodząc do jednoznacznych wniosków. Kolejne lata przynoszą wielką popularność *V symfonii*; wsparta opinią krytyka muzycznego E.T.A. Hoffmanna zdobywa uznanie w całej Europie. Beethoven — humanista szczególnie uwielbieniem darzy Goethego. Do ich spotkania dochodzi w 1812 roku. Jednak rozmowa ta ma także swój niefortunny epizod. Beethoven całe swoje życie był zagorzałym przeciwnikiem łatwego i bezmyślnego wzruszenia okazywanego przez publiczność. Twierdził, że „artyści nie płaczą, ale płoną ogniem”. Więc kiedy po zagraniu czegoś Goethemu na fortepianie, widzi, że poeta wzrusza się do łez, wykrzykuje: „Tego się po panu nie spodziewałem. Goethemu

nie przystoi takie zachowanie. Jeśli pan nie umie mnie ocenić i postawić na równi z sobą, któż wobec tego ma się poznać na mnie? Jakież tłumok ma mnie zrozumieć?”. W 1813 roku ma miejsce udane prawykonanie *VII symfonii*. Jednak od tego czasu datuje się również obniżenie potencjału twórczego Beethovena, do czego przyczyniają się choroby, rozchwianie emocjonalne, narastające poczucie osamotnienia, problemy finansowe oraz troski rodzinne (śmierć brata Carla i próba samobójcza bratanka). Sytuacja ta narasta wraz z biegiem lat, a dzieła napisane w latach 1815–1827 stanowią niewielką część dorobku kompozytora. Do znaczących utworów ostatniego okresu należą: cykl pieśni *An die ferne Geliebte*, *Dwie sonaty wiolonczelowe* i *Sonata fortepianowa nr 29 'Hammerklavier'*. Ostatnimi dziełami na dużą skalę są *IX symfonia* oraz *Missa solemnis* — ich wspólne prawykonanie stanowi triumf Beethovena, o którym Wiedeń zaczął już pisać: „do większych prac nie ma już inwencji”. Kompozytor zostaje członkiem Szwedzkiej Akademii Nauk, a Ludwik XVIII odznacza go złotym medalem. Jest już bardzo wyczerpany chorobami i rodzinnymi nieszczęściami. Po wakacyjnym odpoczynku jego stan zdrowia ponownie się pogarsza. Ludwig van Beethoven umiera wiosną 1827 roku. Wieczorem, podczas burzy. W ceremonii pogrzebowej ostatniego klasyka wiedeńskiego bierze udział 20 tysięcy osób.

Beethoven zasłynął przede wszystkim dziewięcioma symfoniami komponowanymi w latach 1799–1824. Jest również autorem kwartetów smyczkowych, sonat i koncertów fortepianowych oraz skrzypcowych, muzyki kameralnej, mszy, kantat oraz pieśni. Należał do najbardziej wpływowych kompozytorów, jego twórczość, wraz z wprowadzonymi innowacjami formalnymi, nadała kierunek całej późniejszej muzyce. Beethoven rozszerzył zakres środków harmonicznycych, stworzył nowy rodzaj symfonii — „z głosami” — oraz wzbogacił mszę o jej typ symfoniczny, zerwał z polifonią baroku oraz zaproponował nową formę koncertu symfonicznego jednoczącego solistę i orkiestrę. Osiągnięciem Beethovena jest wyniesienie muzyki instrumentalnej na najwyższy poziom artystycznej doskonałości. Udało mu się w niej połączyć intensywność emocji z doskonałością formy, w sposób, który nie znajduje precedensu w historii. W szczególnej mierze ustanowił on granicę między epokami: „Każdy gest Beethovena — polityka, idealisty, orędownika walki o wolność, filozofa, wyznawcy wiary w uniwersalnego boga — był w równym stopniu zapowiedzią epoki romantyzmu, co pożegnania klasycznej przeszłości, do której należeli jego poprzednicy”. Za biografem Wilhelmem von Lenzem wyodrębnia się trzy okresy w rozwoju twórczości Beethovena. Pierwszy — od 1784 roku do prawykonania *I symfonii*, drugi — przypadający na lata 1801–1814 (*Sonata fortepianowa nr 27 e-moll*), trzeci — zakończony śmiercią kompozytora.

W pierwszym okresie powstają prawie wyłącznie utwory kameralne, świadczące o fascynacji klasycyzmem XVIII wieku (Mozart, Haydn). Drugi cechuje się skłonnością do dużych form muzycznych, zanikiem ornamentacji oraz wykorzystywaniem kontrastów we wszystkich warstwach dzieła. Interpretacje akcentują także ukształtowany w tym czasie uniwersalny język muzyczny oraz „uwolnienie muzyki od licznych zależności: od symboliczności, od retoryki, od partykularyzmu narodowych cech stylistycznych. Język jej jest powszechnie zrozumiały”. Okres trzeci przynosi formy wariacyjne, szerszy zakres harmonii i faktury, radykalne stosowanie kontrapunktu oraz pogłębienie intelektualnego aspektu dzieł. Życie Beethovena naznaczone było chorobą, walką ducha z ciałem. Dało zaczątek romantycznemu wizerunkowi artysty, który pokonuje przeciwności, drwiąc sobie z tego, co los mu przeznaczył. Smutne dzieciństwo, postępująca głuchota, troski rodzinne i finansowe nie zdołały ograniczyć pasji tworzenia. W odpowiedzi na nieszczęścia zsyłane przez los, Beethoven komponował kolejne dzieła, łącząc ich estetyczną wartość z postulatami etycznymi. Finał *IX symfonii* stanowi przepowiednię idealnego stanu ludzkości, w którym obdarzony boskim rozumem człowiek, pokonawszy własne słabości, przezwyciężywszy samego siebie, doprowadza do ucieleśnienia powszechnego stanu braterstwa. Także na poziomie bardziej przyziemnym Beethoven zachował autonomię. Jak podają źródła — zamiast być na

usługach możliwych, to ich podporządkowywał własnym kaprysom. Swoich protektorów traktował bezceremonialnie, a otrzymywane finansowanie odważał się kwestionować jako nazbyt niskie. „Beethoven jest pierwszym w historii muzykiem absolutnie niezależnym, który stawia czoło całemu światu”.

Robert Schumann

Pieśń miłosna, op. 25–1, opr. Ferenc Liszt (1848)

Kompozycja otwiera zbiór pieśni Schumanna *Myrthen*, a autorem jej opracowania na fortepian jest Ferenc Liszt. Schumann napisał tę pieśń w prezencie ślubnym dla swojej narzeczonej Clary Wieck, chcąc wyrazić w niej emocje, pod wpływem których był w tamtym czasie: lęk i cierpienie z powodu rozłąki oraz nadzieje związane z ich wspólnym życiem.

ROBERT SCHUMANN (1810–1856) — niemiecki kompozytor, jeden z najbardziej wpływowych i najważniejszych kompozytorów XIX wieku. Ojciec Schumannna jest księgarzem i wydawcą; swojego syna już od dziecka zachęca do rozwijania talentów muzycznych i literackich. Schumann rozpoczyna naukę gry na fortepianie, gra *a vista* oraz podejmuje pierwsze próby kompozytorskie i literackie. Po śmierci ojca wychowywany przez matkę, która jest mniej przychylna jego artystycznym ambicjom, w 1828 roku rozpoczyna studia prawnicze w Lipsku, ale szybko przenosi się na Uniwersytet w Heidelbergu, gdzie powraca do gry na fortepianie i ogłasza drukiem swoją pierwszą

kompozycję. Podróżuje do Szwajcarii i Włoch, w końcu w wieku 20 lat postanawia rzucić prawo. W liście do matki pisze: „Całe moje życie przez dwadzieścia lat było walką poezji z prozą”. Umiejętności pianistyczne doskonalili w Lipsku u Friedricha Wiecka. Karierze wirtuoza kładzie jednak kres kontuzja prawej ręki. Schumann zajmuje się również krytyką muzyczną, jako jeden z pierwszych poznaje się na talencie Fryderyka Chopina. W „Allgemeine Musikalische Zeitung” pisze wówczas: „Czapki z głów, panowie, oto geniusz”. Jest jednym z założycieli magazynu „Neue Zeitschrift für Musik”, którego pierwszy numer ukazuje się w 1834 roku. Schumann — który już wcześniej zaprzyjaźnił się córką swojego nauczyciela, nastoletnią wówczas Klarą Wieck — podziwia jej talent pianistyczny oraz prowadzi z nią regularną korespondencję. W wieku 23 lat — Klara ma wówczas lat 14 — pomimo łączącej ich zażyłości, zaręczają się z Ernestyną von Fricken, ale szybko zrywa zaręczyny, by pójść za głosem serca. Friedrich Wieck jest zdecydowanie przeciwny ich związkowi. Podczas gdy Klara odbywa podróże koncertowe, Schumann dużo komponuje, a jego muzyka szczególnie silnie odzwierciedla jego burzliwe życie wewnętrzne. W 1840 roku, w atmosferze skandalu i dzień przed 21. urodzinami Klary, Friedrich Wieck zgadza się na ich małżeństwo. Schumann pisze cykl pieśni dedykowanych żonie (*Myrthen*), które są jego prezentem ślubnym, oraz — częściowo za namową Klary — podejmuje się napisania większych form. Komponuje symfonie, kwintet fortepianowy,

kwartety smyczkowe i oratorium. Młodzi małżonkowie przeprowadzają się do Drezna, gdzie Schumann ma problemy ze znalezieniem zatrudnienia. W końcu otrzymuje posadę kapelmistrza miejskiego chóru męskiego. W tym czasie pogarsza się stan jego zdrowia. Dręczony przez bezsenność, lęki i depresję decyduje się odsprzedać swoje pismo „Neue Zeitschrift für Musik”. Praca z chórem również nie przynosi mu satysfakcji, dlatego skupia się na aktywności kompozytorskiej. Następnie obejmuje stanowisko dyrektora programowego orkiestry w Dreźnie, jednak także zrealizowanie tego zadania sprawia mu trudność. Na próbach jest roztargniony albo wybucha złością. Tłumacząc się stanem zdrowia, rezygnuje z pracy. Zaprzyjaźnia się z młodym Brahmem i przepowiada mu wielką karierę, pisząc w artykule: „I oto nadszedł młody talent, przy którego kołysce sprawowały wartę muzy i bohaterowie”. Schumann przechodzi kolejne załamanie nerwowe. W lutym 1854 roku chce się zabić, skacząc z mostu do Renu. Kompozytora udaje się uratować, a ten zgłasza się dobrowolnie do prywatnej kliniki koło Bonn, gdzie spędza ostatnie lata życia. Ma jeszcze okresy jasności umysłu, koresponduje z rodziną i przyjaciółmi. Umiera w 1856 roku, prawdopodobną przyczyną śmierci jest kiła trzeciorzędowa. Zostaje pochowany w Bonn. Jego trumnę, przyozdobioną wieńcem laurowym, niosą Joseph Joachim, Johannes Brahms i Albrecht Dietrich. Wiele jest w biografii Schumannna niejasności, a jego życie naznaczone było chorobą

ciała i duszy. Badacze doszukują się źródeł jego niestabilności psychicznej w chorobie dwubiegunowej. Mówi się także o raczej swobodnym prowadzeniu się niemieckiego kompozytora. Przyczyną kontuzji prawej dłoni mogło być jej przetrenowanie, ale sugeruje się również, że mogła być ona wynikiem zatrucia rtęcią podczas leczenia kiły. Być może Schumann — urodzony romantyk — odnajdywał się w swoim szaleństwie, które wywoływało w nim strach, ale także fascynowało. Jako kompozytor pracował szybko i tylko w krótkich momentach intensywnej motywacji. Na jego muzykę miały wpływ zamiłowania literackie oraz podziw dla wirtuozów swoich czasów. Nie odnajdując się w dużych formach — symfoniach i koncertach — był geniuszem pieśni i utworów fortepianowych. Posiadał wyjątkową zdolność tłumaczenia na muzykę efemerycznych i zniuansowanych stanów ludzkiej duszy. Przykładem są tutaj dzieła, takie jak: cykl pieśni *Dichterliebe* oraz utwory fortepianowe *Fantasiestücke (Utwory fantastyczne)*, *Kinderszenen (Sceny dziecięce)*, *Waldszenen (Sceny leśne)*.

Béla Bartók

Rumuńskie tańce ludowe, BB 68, Sz. 56 (1915)

1. *Taniec z pateczką*
2. *Taniec z szarfą*
3. *W jednym miejscu*
4. *Taniec z Bucium*
5. *Rumuńska polka*
6. *Szybki taniec*

Béla Bartók — miłośnik muzyki ludowej, dla którego wybuch wojny stanowił potężny cios oraz doprowadził go do załamania psychicznego m.in. dlatego, że nie mógł kontynuować swoich badań folklorystycznych — wyznał w 1915 roku w jednym z listów: „Już mi właściwie wszystko jedno, żebyśmy tylko pozostali z Rumunią w przyjaźni”. Wbrew zaistniałej sytuacji i dramatycznym wydarzeniom jeszcze w tym samym roku napisał kilka utworów stanowiących opracowanie rumuńskiego folkloru, wśród nich *Rumuńskie tańce ludowe*, które poświęcił rumuńskiemu nauczycielowi Ionowi Busitii. Cykl stał się na wiele lat najpopularniejszą kompozycją w dorobku Bartóka. Składa się z sześciu miniatur fortepianowych: *Taniec z pateczką* — barwny i żywy, *Taniec z szarfą* — skoczny i pauzujący, *W jednym miejscu* — łączący prosty puls z egzotycznie brzmiącym tematem, *Taniec z Bucium* — powolny, oparty na prostym i rzewnym temacie, *Rumuńska polka* — rytmiczna, o ludowym zabarwieniu, *Szybki taniec* — oparty na dwóch podobnych i radosnych tematach.

BÉLA BARTÓK (1881–1945) — węgierski kompozytor, pianista, pedagog i etnomuzykolog, będący jedną z najbardziej wpływowych osobowości świata muzycznego XX wieku. Pierwsze utwory pisze w wieku 9 lat, a dwa lata później występuje publicznie, grając swój *Bieg Dunaju*. Uczy się początkowo w Bratysławie, a w 1899 roku zostaje przyjęty do Królewskiej Akademii

Muzycznej w Budapeszcie. W pracy motywuje go chęć zaproponowania nowoczesnego stylu narodowego. W 1904 roku ma miejsce prawykonanie patriotycznego poematu symfonicznego *Kossuth* (Lajos Kossuth był przywódcą rewolucji węgierskiej w 1848 roku), który rozstawia jego imię w całym kraju. Zyskuje także popularność jako pianista. Zafascynowany tradycyjną muzyką chłopską rozpoczyna w tym czasie badania terenowe. Podróżując z fonografem po Węgrzech i państwach sąsiednich, rejestruje oryginalne melodie ludowe. Pasja ta przekształca się wkrótce w systematyczną pracę naukową. W latach 1907–1924 prowadzi klasę fortepianu w Akademii Muzycznej w Budapeszcie, a następnie zostaje członkiem Węgierskiej Akademii Nauk. Intensywna praca badawcza i teoretyczna Bartóka każe zaliczyć go do grona najoryginalniejszych twórców współczesnej etnomuzykologii. Poza rodzimym folklorem w kręgu jego zainteresowań znajdują się także jego wcielenia słowackie, rumuńskie i bałkańskie. W swoich podróżach trafia także do Algierii i Turcji. Takie ukierunkowanie wywiera ogromny wpływ na jego twórczość kompozytorską. Jego dzieła spotykają się jednak na Węgrzech z oporem. W 1911 roku dyrekcja opery w Budapeszcie odrzuca dzieło sceniczne Bartóka *Zamek Sinobrodego*. Recepcja jego kompozycji zmienia się po premierze baletu *Drewniany książe* (1917). Koniec I wojny światowej otwiera najbardziej płodny okres w twórczości Bartóka, w którym kształtuje się jego język muzyczny. Koncertuje

także jako pianista w Europie i Stanach Zjednoczonych, wykonując własne utwory. W 1940 roku daje swój ostatni koncert w Budapeszcie. Sojusz Węgier z hitlerowskimi Niemcami sprawia, że emigruje z żoną do Stanów Zjednoczonych, gdzie prowadzi działalność pedagogiczną i badawczą nad tradycyjną muzyką bałkańską. Jego stan zdrowia stale się pogarsza, umiera na białaczkę w nowojorskim szpitalu.

Béla Bartók był człowiekiem pracowitym i chłonnym wiedzy. Biegłe władał wieloma językami — poza węgierskim i niemieckim posługiwał się także francuskim, angielskim, słowackim, rumuńskim, tureckim i arabskim. Jest autorem muzyki orkiestrowej, symfonii, suit orkiestrowych, koncertów oraz utworów fortepianowych i skrzypcowych, muzyki kameralnej, opery i baletów. W swojej drodze twórczej przechodził od neoromantyzmu przez impresjonizm i ekspresjonizm aż po klasycznie stylizowane dzieła folklorystyczne. Muzyka Bartóka ufundowana jest na odwrocie od niemieckiej hegemonii muzycznej wyrastającej z dorobku Wagnera i Straussa. Jako pianista był muzykiem wysoce precyzyjnym. Powiada się nawet, że potrafił zagrać kilkakrotnie ten sam utwór w idealnie równym, odmierzonym w sekundach, czasie. Jego gra charakteryzowała się plastycznym frazowaniem oraz subtelnością. W swoich oryginalnych kompozycjach nie cytował melodii ludowych, ale wykorzystywał cechy dla nich swoiste: zerwanie ze schematami opartymi na systemie

dur-moll, zwięzłość wypowiedzi muzycznej oraz dysonansowe współbrzmienia harmoniczne. Jak pisał w książce *Węgierska pieśń ludowa*: „Jest więc muzyka chłopska rezultatem pracy ewolucyjnej, nieświadomie działającej siły natury, jak np. różne formy świata zwierzęcego i roślinnego. Dlatego też jej indywidualia — pojedyncze melodie — są przykładami najwyższej doskonałości artystycznej”. Badacze podkreślają również odkrywcze — w zakresie nowych form artykulacji — wykorzystanie instrumentów smyczkowych, stworzenie innowacyjnego stylu muzyki fortepianowej poprzez potraktowanie go jako instrumentu perkusyjnego, mocne eksponowanie rytmiki, przesądzające o ekspresyjności jego stylu oraz różnorodność wyrazu, wynikająca z obecności w jego dorobku dzieł dynamicznych, żywiołowych oraz subtelnych, wyrafinowanych, bogato cieniowanych. Bartókowi udało się dokonać syntezy tradycji ludowej z europejskim językiem muzycznym. Za swoich mistrzów uznawał Bacha, Beethovena i Debussy’ego. Chociaż za życia pozostawał niezrozumiany — uznawano go za nazbyt radykalnego — to po II wojnie światowej stał się, obok Strawińskiego, najbardziej popularnym kompozytorem XX wieku. Znaczący akcentują również, przytłumiony przez folklorystyczne zainteresowania Bartóka, nowoczesny charakter jego twórczości. „Muzykę Bartóka — pisze Bogusław Schaeffer — cechuje jakaś ogromna siła wewnętrznej spójności, przekonywający walor osobowości niespotykanej, jedynej. Słuchamy tej muzyki

ponad tendencjami i prądami, jakby w innych wymiarach, nie zestawiając jej z niczym innym, gdyż nie miałoby to dla jej poznania żadnego znaczenia”.

Ignacy Jan Paderewski

Humoreski koncertowe nr 2 i 3, op. 14 (1887–1888)

2. *Sarabanda h-moll*

3. *Caprice G-dur*

Cykl *Humoreski koncertowe* — należący do najsztywniejszych dzieł fortepianowych Paderewskiego — wszedł na trwałe do repertuaru koncertowego i edukacyjnego. Sam kompozytor wykonywał go często podczas swoich występów. Składa się z dwóch zeszytów: utwory w stylu dawnym i utwory w stylu współczesnym. Te prezentowane podczas Festiwalu Wszystkie Strony Świata należą do zeszytu pierwszego. *Sarabanda* nawiązuje w swej formie do tańca barokowego oraz wzorców bachowskich, ale, jak zauważają badacze, daleka jest kapryśnego stylu bachowskiej sarabandy bogatej w środki ornamentalne i kontrpunktacyjne. Natomiast wirtuozowskie *Caprice* w pomysłowy sposób czerpie ze Scarlattiego, wprowadzając przy tym w atmosferę jego dzieł.

IGNACY JAN PADEREWSKI (1860–1941) — polski pianista, kompozytor, pedagog i polityk. Na świat przychodzi w małej miejscowości na Podolu, na kresach dawnej Rzeczypospolitej. Wychowywany jest przez ojca — jego matka

zmarła, gdy miał zaledwie kilka miesięcy — ale także i od niego został odcięty w dzieciństwie. Po wybuchu powstania styczniowego ojca aresztowano i osadzono w więzieniu na ponad rok. Paderewski uczy się najpierw u prowincjonalnych nauczycieli. W 1873 roku rozpoczyna studia w Instytucie Muzycznym w Warszawie. Profesorowie nie wróżą mu kariery pianistycznej, a co więcej — za niepodporządkowanie się regułom uczelni Paderewskiemu grozi usunięcie z uczelni. W końcu zostaje zawieszony na rok, a czas ten poświęca na podróże koncertowe po Rosji. W trakcie — ten zaledwie szesnastoletni pianista — trafia na krótko do więzienia i choruje na szkarlatynę. Z opresji wybawia go ojciec, który poucza syna w liście: „Kto nie chce służyć, ten musi pokutować” oraz sugeruje, by ten najpierw „ukończył konserwatorium i dopiero zaczął grywać koncerta”. Paderewskiemu udaje się ukończyć studia, co więcej, z wynikiem celującym, a następnie zostaje zatrudniony przez uczelnię jako nauczyciel gry na fortepianie. W 1880 roku poślubia Antoninę Korsakównę, która umiera wkrótce po urodzeniu ich syna, Alfreda. Jej pamięci poświęca *Elegię b-moll*, z dedykacją: „Tobie”. Paderewski marzy o karierze kompozytora, dlatego podróżuje do Berlina, gdzie studiuje kompozycję, kontrpunkt i instrumentację. W Berlinie poznaje Straussa, Rubinsteina, Joachima, de Sarasate i in. oraz znajduje wydawcę dla wszystkich dotychczasowych — i jak się wkrótce okaże także większości z późniejszych — dzieł. W tym

czasie odbywają się jego pierwsze koncerty kompozytorskie. Wyjeżdża również do Zakopanego i jako jeden z pierwszych zaczyna interesować się muzyką góralską (pisze *Album tatrzański*, op. 12, inspirowany podhalańskim folklorem). Za namową Heleny Modrzejewskiej rozpoczyna studia pianistyczne w Wiedniu, wykładając w tym samym okresie w konserwatorium w Strasburgu oraz występując jako solista i akompaniator. Podczas drugiej podróży do Wiednia, w 1887 roku, rozpoczyna się jego kariera jako wirtuoza. Jego nauczyciel, Teodor Leszetycki, początkowo sceptycznie nastawiony do umiejętności młodego Paderewskiego, powie wtedy: „To geniusz, który doszedłszy do najwyższych szczytów, utrzyma się tam siłą niezłomnej woli i nieustannego trudu”. Rok później Paderewski wyjeżdża z recitalami do Paryża — koncerty te dają początek europejskiej, a z czasem światowej, karierze pianisty, która trwać będzie ponad 50 lat oraz zaprowadzi Paderewskiego do Londynu, Nowego Jorku, a także Afryki Południowej, Australii, Nowej Zelandii i Tasmanii. W 1891 roku występuje przed królową Wiktorią i jej dworem w Windsorze. Po koncercie królowa zapisuje w dzienniku: „Grał wręcz cudownie. Taka siła i takie delikatne uczucie. Doprawdy sędzę, że jest równy Rubinsteinowi”. Po koncertach w Stanach Zjednoczonych prasa pisze natomiast: „największa atrakcja, jaką widział kiedykolwiek Nowy Jork”, „największa sensacja Ameryki”. Jeden z amerykańskich recitali Paderewskiego gromadzi na widowni trzy tysiące słuchaczy.

Występy we wszystkich wymienionych powyżej miejscach przynoszą mu sławę i pieniądze, które często przeznaczają na cele artystyczne, edukacyjne, społeczne i polityczne. Z jego inicjatywy w Stanach Zjednoczonych powstaje Fundacja Paderewskiego dla młodych kompozytorów. Do najsztywniejszych jego dzieł należy napisana w tym czasie *Fantazja polska*, wykonywana wielokrotnie przez renomowane zespoły europejskie i amerykańskie. Sukces wirtuoza oraz działalność społeczna sprawiają, że Paderewski staje się jedną z najbardziej popularnych i docenianych osób w Stanach Zjednoczonych. W 1889 roku żeni się po raz drugi, wybranką Paderewskiego jest jego przyjaciółka — Helena z Rosenów, z którą wyrusza wkrótce w podróż koncertową do Stanów Zjednoczonych. Podczas tournée w Hiszpanii dowiaduje się o tragicznej śmierci swojego 21-letniego syna Alfreda. Zrozpaczony, odwołuje wszystkie koncerty. W 1901 roku, w Warszawie, występuje z koncertem inauguracyjnym w gmachu nowo wybudowanej filharmonii (której sam jest udziałowcem), wykonując swój *Koncert a-moll*, op. 17 oraz kompozycję Chopina. Po koncercie napisano: „Zdawało się, że to Chopin powstał z grobu, że to on sam, wielki, niezrównany, grą swoją zachwyca i porywa”. Paderewski utrzymuje przyjaźń z Saint-Saënem, którego poznał w czasie swojego paryskiego debiutu. Słynna jest wypowiedź francuskiego kompozytora: „Jest to geniusz, który przypadkiem gra także na fortepianie”. Do ostatnich dzieł Paderewskiego dużego formatu należy

Symfonia h-moll 'Polonia', inspirowana tragicznymi losami narodu. Na ograniczenie działalności kompozytorskiej mają wpływ liczne podróże pianistyczne. W 1910 roku, w Krakowie, uczestniczy — rzecz jasna jako fundator — w odsłonięciu Pomnika Grunwaldzkiego. Na kilkudniowych uroczystościach z okazji 500. rocznicy zwycięstwa nad Krzyżakami jest obecnych ok. około 160 tysięcy osób. Wydarzenie staje się narodową manifestacją jedności Polaków ze wszystkich zaborów i zza oceanu. Paderewski staje się duchowym przywódcą narodu, a on sam zaczyna bardziej interesować się polityką. Jeszcze w tym samym roku, podczas obchodów 100. rocznicy urodzin Chopina, wygłasza swoje słynne przemówienie, w którym stwierdza, że twórczość Chopina wyraża ducha narodu polskiego. „On nasz, a my jego, albowiem w nim się objawia cała nasza zbiorowa dusza. Więc krzepmy serca do wytrwania, do trwania, myśli skrójmy do czynów, do dzielnych, sprawiedliwych, uczucia podnośmy do wiary, do silnej, bo nie zginie naród, co ma taką wielką, nieśmiertelną duszę”. Paderewski, pomimo początkowej niechęci, rejestruje na płytach swoje wykonania pianistyczne. Tuż przed wielką wojną spotyka się z poznanym wcześniej Romanem Dmowskim, a krótko potem angażuje się w działalność polityczną, stając się orędownikiem sprawy polskiej. Przemawia pod pomnikiem Tadeusza Kościuszki, wygłasza odezwę do Polonii amerykańskiej, z Henrykiem Sienkiewiczem staje na czele Komitetu Generalnego Pomocy

Ofiarom Wojny w Polsce, podejmuje charytatywne tournées (ponad 300 koncertów), zostaje członkiem paryskiego Komitetu Narodu Polskiego oraz jego delegatem w Stanach Zjednoczonych, w 1917 roku przedstawia prezydentowi Stanów Zjednoczonych Woodrow Wilsonowi memoriał w sprawie Polski. Po zakończeniu wojny, w styczniu 1919 roku, Paderewski przybywa do Warszawy — przyjmowany jest triumfalnie. Jeszcze w tym samym miesiącu zostaje powołany na stanowisko premiera i ministra spraw zagranicznych. Z Robertem Dmowskim podpisuje w imieniu Polski traktat pokojowy w Wersalu. Wkrótce pozycja rządu Paderewskiego ulega osłabieniu, a on sam — rozgorzyczony, że odmawia mu się możliwości służenia ojczyźnie — składa dymisję. Pomimo dowodów sympatii ze strony Polaków w 1920 roku decyduje się wyjechać do Szwajcarii. Wkrótce pojawiają się dowody uznania od rządu polskiego oraz państwowe odznaczenia: Wielka Wstęga Orderu Orła Białego i Wielka Wstęga Orderu Polonia Restituta z Gwiazdą. Paderewski zostaje także mianowany polskim delegatem na międzynarodowe konferencje i kongresy, ale z funkcji tej wkrótce rezygnuje, nie mogąc się pogodzić z przekazywanymi mu instrukcjami i podejmowanymi decyzjami. Z końcem 1921 roku wyjeżdża do Stanów Zjednoczonych i wycofuje się z czynnego życia politycznego. W wieku 62 lat decyduje się powrócić — z sukcesem — do działalności koncertowej. Nagrywa również kolejne płyty. Ostatni raz do Polski przyjeżdża w 1924 roku.

Z końcem 1929 roku sporządza testament, w którym znajduje się zapis na rzecz Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pod wpływem gen. Władysława Sikorskiego ponownie włącza się w życie polityczne i bierze udział w utworzeniu koalicji antysanacyjnej określanej mianem Front Morges. W 1938 roku przygotowuje ostatnie wydawnictwo płytowe. W 1940 roku wyjeżdża do Stanów Zjednoczonych, m.in. w celu zorganizowania pomocy dla rodaków. Na prośbę gen. Sikorskiego zgadza się przewodniczyć emigracyjnej Radzie Narodowej RP. Swoje ostatnie przemówienie wygłasza na tydzień przed śmiercią. Zostaje pochowany na Narodowym Cmentarzu Arlington w Waszyngtonie, wśród zasłużonych bohaterów Stanów Zjednoczonych, gdzie w 1963 roku prezydent J.F. Kennedy ufunduje tablicę pamiątkową. Podczas pogrzebu trumna zostaje okryta polskim sztandarem z Orderem Virtuti Militari, przyznany Paderewskiemu pośmiertnie. W 1992 roku jego prochy zostają przeniesione do krypty katedry św. Jana w Warszawie.

Ignacy Jan Paderewski — Polak, który zdobył wielkie uznanie w świecie, uwielbiany pianista i ceniony kompozytor. Został uhonorowany najważniejszymi odznaczeniami polskimi i zagranicznymi, m.in. Wielkim Krzyżem Orderu Imperium Brytyjskiego i tytułem Sir, oraz kilkunastoma doktoratami honoris causa, m.in. Uniwersytetu Jagiellońskiego i Warszawskiego oraz uczelni amerykańskich:

Yale, Oxford, Cambridge i Columbia. Przez całe życie Paderewskiego przeplatają się działalność pianistyczna z kompozytorską. Zapytany raz, w jaki sposób doszedł do swojego sukcesu, wirtuoz Paderewski odpowiada: „Powodzenie swe zawdzięczam w jednym procencie talentowi, w dziewięciu procentach szczęściu, a w dziewięćdziesięciu procentach pracy. Praca, praca i jeszcze raz praca jest największą tajemnicą mojego powodzenia”. Przez współczesnych był uznawany za najwybitniejszego pianistę od czasów Liszta. Będąc aktywny na scenie politycznej i koncertowej, pozostawał nad wyraz skryty jeżeli chodzi o jego ambicje kompozytorskie, nie zdradzał również, czy w tej dziedzinie czuje się artystą spełnionym. Dorobek Paderewskiego—kompozytora, chociaż niewielki, jest zróżnicowany i obejmuje m.in. operę, symfonię, wariacje i miniatury fortepianowe, sonaty na skrzypce i fortepian, pieśni oraz utwory na fortepian i orkiestrę. Wśród utworów, które weszły do repertuaru polskiego i światowego wymienić należy: *Fantazję polską, Concert fortepianowy*, utwory fortepianowe, (m.in. *Pieśni wędrowca, Tańce polskie, Album majowe, Humoreski koncertowe*), pieśni (do słów Asnyka i Mickiewicza) oraz *Sonatę a-moll na skrzypce i fortepian*. W twórczości kompozytorskiej Paderewskiego wskazuje się często na odniesienie do dziedzictwa muzyki romantycznej, fascynację Chopinem, historyzm oraz sięganie do polskiej tradycji narodowej, wpływy muzyki ludowej i stylizacje. Paderewski

Polski Portal Kultury

*puławy*24

Puławski portal informacyjny

telewizja
*puławy*24

Oglądaj nas w puławskiej kablówce
i na kanale youtube/Puławy 24.

W każdy piątek o 18⁰⁰ premierowy program.

radio
*puławy*24

97,2 FM

Najświeższe informacje z regionu,
Polski i Świata.

Siedziba: Puławy, ul.Fieldorfa Nila 8/p.I, tel. 81 565 11 11, biuro@pulawy24.pl

był pierwszym kompozytorem w historii polskiej muzyki, który zaczerpnął inspirację z tańców i pieśni Podhala. Sam kompozytor identyfikował się z tzw. muzyką narodową, a do swojej twórczości podchodził jak do swoistej formy patriotycznego posłannictwa. Co się tyczy stylu, odrzucał Paderewski postulaty modernistów, dbał o piękną formę, ekspresję uczuć i treści ideowych oraz harmonię dzieła.

Roman Statkowski

Toccata, op. 33 (pub. 1928)

Utwór został skomponowany prawdopodobnie w latach 1886–1906, ale dokładna data powstania nie jest znana. *Toccata*, op. 33 składa się z czterech części, z których trzecia jest powtórzeniem pierwszej, czwarta zaś nieco zmienionym i rozszerzonym powtórzeniem drugiej. Części pierwsza i trzecia są oparte na figuracji akordowej, w częściach drugiej i czwartej pojawiają się na tle szybkich pasaży dłuższe akordy. Całość dość efektowna, przedstawia pole do popisu dla umiejętności technicznych wykonawcy. W twórczości Statkowskiego — w którego upodobaniach leżała szczególna skłonność do kompozycji lirycznych, pozwalająca mu na rozwinięcie płynnej i śpiewnej kantyleny — *Toccata* ze swoim szybkim motorycznym ruchem i skromną linią melodyczną stanowi pozycję odmienną i wyjątkową.

ROMAN STATKOWSKI (1859–1925) — polski kompozytor i pedagog. Studiuje i zostaje

absolwentem prawa na Uniwersytecie Warszawskim. W warszawskim Instytucie Muzycznym uczy się harmonii, kontrapunktu i kompozycji pod kierunkiem Władysława Żeleńskiego. Naukę kontynuuje w konserwatorium w Petersburgu u Nikołaja Sołowjowa (kompozycja) i Nikołaja Rimskiego-Korsakowa (instrumentacja), uzyskując w 1890 roku złoty medal. Po studiach podróżuje do Berlina, Paryża, Brukseli i Londynu. W 1903 roku, za operę *Filenis*, zdobywa I nagrodę na międzynarodowym konkursie w Londynie, a w 1904 roku, za operę *Maria*, również I nagrodę na konkursie kompozytorskim w Warszawie. W tym samym roku zostaje profesorem Instytutu Muzycznego w Warszawie, gdzie wykłada historię muzyki, a następnie prowadzi klasę kompozycji.

Chociaż był świadkiem kształtowania się nowych kierunków w muzyce, Roman Statkowski pozostał wierny tendencjom późnoromantycznym. Jest autorem utworów fortepianowych i skrzypcowych, pieśni, dzieł kameralnych i symfonicznych i dwóch oper. Pisał utwory fortepianowe świadczące o dobrej znajomości pianistyki, miniatury instrumentalne nawiązujące kolorystyką do Chopina i Rachmaninowa oraz opery cechujące się pięknymi melodiami i instrumentacjami. Roman Statkowski był również bardzo dobrym i wymagającym pedagogiem — otwartym na nowatorskie pomysły i krytycznym względem odtwórstwa.

Karol Szymanowski

Mazurki nr 1–4, op. 50, M56 (1924–1925)

1. Sostenuto, molto rubato
2. Allegramente, poco vivace (Rubasznie)
3. Moderato
4. Allegramente, risoluto

Dzięki swemu nowatorstwu *Mazurki*, op. 50 Szymanowskiego osiągnęły wysoką rangę w polskiej muzyce fortepianowej po I wojnie światowej. Stanowiąc nową odsłonę chopinowskiego dziedzictwa, weszły do kanonu stylu narodowego. *Mazurki* powstawały w czasie, gdy Szymanowski kończył pracę nad *Królem Rogerem* dlatego, można spojrzeć na nie jak na rodzaj odprężenia od żmudnego cyzelowania wielkiej opery. Badacze zwracają również uwagę, że jedną z motywacji ich napisania była chęć urozmaicenia własnego programu koncertowego. Szymanowski pisał w listach do przyjaciół: „Piszę małe, łatwe *Mazurki*, by rozweselić nieco swoje programy wirtuozowskie”. Chociaż kompozytor określił cały cykl mianem „niebYWale prostego”, to *Mazurki* wymagają od solisty wysokich umiejętności wykonawczych oraz wrażliwości artystycznej i emocjonalnej. Badacze zauważają, że element ludowy, taneczny splata się tutaj z najwyższym wyrafinowaniem i wcieleniem artystycznej natury Szymanowskiego, a jednocześnie upatrują w *Mazurkach* jeden z przejawów ewolucji stylu Szymanowskiego. Teresa Chylińska pisze: „Wstrząs duchowy, jakim było odzyskanie przez Polskę wolności i niepodległości, spowodował

przewartościowanie artystycznych priorytetów: imperatywem nadrzędnym stało się dla Szymanowskiego wypracowanie stylu polskiego w muzyce”. Sam kompozytor tak powiedział o swoim dziele: „Najbardziej skondensowane wyrażenie idei współczesnej muzyki polskiej dałem w cyklu *20 mazurków*”. Uwagę zwraca ponadto duże zróżnicowanie poszczególnych utworów: są wśród nich proste, sentymentalne, rubaszne, szlacheckie, żywiołowe i refleksyjne. Składające się na pierwszy zeszyt *Mazurki nr 1–4* zadedykował Szymanowski Arturowi Rubinsteinowi, który wykonał je w 1924 roku. *Mazurek nr 1* jest w swym charakterze najbardziej góralski ze wszystkich. *Nr 2* jest szybki i radosny, z lekkim akcentem refleksyjności. *Nr 3* to zapisana w umiarkowanym tempie piękna melodia. *Nr 4* przeciwnie — jest przepełniony radością, żywiołowy i rytmiczny.

KAROL SZYMANOWSKI (1882–1937) — najśłynniejszy polski kompozytor pierwszej połowy XX wieku, zaliczany do grona największych twórców europejskich swoich czasów oraz uznawany za jedyne, obok Chopina, polskiego kompozytora, któremu udało się zyskać międzynarodową sławę. Urodzony w Tymoszwówce na Ukrainie, w rodzinie szlacheckiej kultywującej tradycje patriotyczne oraz zainteresowanej nowymi trendami naukowymi i artystycznymi. Naukę gry na fortepianie rozpoczyna pod kierunkiem ojca, pierwsze kompozycje pisze w wieku 14 lat. Po maturze pobiera prywatne lekcje

w Warszawie oraz zostaje współzałożycielem wydawnictwa nastawionego na promocję dzieł młodych polskich kompozytorów. Po koncertach warszawskich i berlińskich w 1907 roku zostaje uznany za najzdolniejszego z grupy określanej mianem Młodej Polski oraz pozyskuje znamienitych wykonawców dla swoich utworów. Za pierwszymi sukcesami postępują kolejne w postaci nagród w konkursach kompozytorskich. W tym czasie poznaje i zaprzyjaźnia się z Witkacym i pianistą Arturem Rubinsteinem. Do 1911 roku dużo podróżuje do Niemiec i Włoch, a w kolejnych latach do Wiednia, gdzie jego *II symfonia* spotyka się z bardzo pozytywnym przyjęciem. Podpisuje również wieloletni kontrakt wydawniczy z Universal Edition. Wystawne życie wiedeńskie doprowadza jednak Szymanowskiego do kłopotów finansowych i załamania depresyjnego. Jego samopoczucie pogarsza samobójstwo przyjaciółki Witkacego, Jadwigi Janczewskiej, które łączone jest z osobą kompozytora. Równowagę odzyskuje dzięki podróży do Północnej Afryki, która daje początek fascynacji światem arabskim i owocuje dziełami, takimi jak: *III symfonia* czy *Pieśni Muezina Szalonego*. Wybuch I wojny światowej zmusza Szymanowskiego do powrotu na Ukrainę, podróżuje jednak do Rosji, gdzie m.in. poznaje Prokofiewa. Dużo czasu spędza na studiowaniu literatury i filozofii, ale przede wszystkim na pracy twórczej, która owocuje powstaniem kilku mistrzowskich dzieł (*Pieśni Miłosne Hafiza, Mity, Pieśni księżniczki z baśni, I koncert skrzypcowy*). Zaprzyjaźnia

się ze skrzypkiem Pawłem Kochańskim, który od tej pory będzie stanowić inspirację skrzypcowych dzieł Szymanowskiego. W wyniku powojennych przemian rodzina Szymanowskich traci Tymoszwówkę i osiedla się w Warszawie. Szymanowski włącza się aktywnie w życie publiczne i kulturalne wolnej Polski. Ponownie jest to czas intensywnych podróży. Odwiedza Wiedeń, Paryż i Londyn, a następnie, z Kochańskim i jego żoną, odbywa tournée po Stanach Zjednoczonych. W efekcie tych podróży muzyka Szymanowskiego wkracza na światowe estrady. Na początku lat 20. XX wieku przebywa przez jakiś czas w Zakopanem, gdzie odkrywa folklor podhalański, który wywrze silny wpływ na jego dalszą twórczość. W 1926 roku, w warszawskim Teatrze Wielkim, ma miejsce prapremiera opery *Król Roger*, która staje się wielkim sukcesem kompozytora. W roku kolejnym Szymanowski obejmuje stanowisko dyrektora Konserwatorium Warszawskiego, a po przekształceniu w Wyższą Szkołę Muzyczną — rektora. Zajmuje się również publicystyką, pisząc m.in. o wychowawczej roli kultury muzycznej w społeczeństwie. W tym czasie zaczyna mieć problemy ze zdrowiem. Jak podają źródła ukojenia nerwów szukał w nałogach; sugeruje się czasem przelotne kontakty z narkotykami. Po rozpoznaniu gruźlicy płuc kompozytor wyjeżdża na kolejne kuracje. W związku z pobytem w sanatorium nie może uczestniczyć w tryumfalnie przyjętym prawykonaniu *Stabat Mater*. W latach 20. i 30. muzyka Szymanowskiego zdobywa

duży rozgłos, jego dzieła są wykonywane przez czołowych solistów światowych scen. Kompozytor otrzymuje także liczne nagrody i odznaczenia państwowe, m.in. tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Od lat 30. mieszka i tworzy głównie w swojej zakopiańskiej willi Atma. Powstają w tym czasie dzieła, takie jak: *12 pieśni kurpiowskich na głos i fortepian, IV symfonia, Litania i II koncert skrzypcowy*. Stan zdrowia i sytuacja finansowa kompozytora stopniowo się pogarszają. Motywowany względami zarobkowymi odbywa liczne podróże koncertowe, m.in. do Lwowa, Warszawy, Kopenhagi, Moskwy, Bukaresztu, Paryża, Amsterdamu, Hagi, Londynu, Sztokholmu, Oslo, Rzymu. Następnie leczy się we francuskich sanatoriach. W 1936 roku uczestniczy jeszcze w próbach i premierze *Harnasiów* w paryskiej operze. Umiera w klinice w Lozannie. Jego ciało zostaje złożone w Krakowie, w Krypcie Zasłużonych. Pośmiertnie zostaje odznaczony Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski I klasy. Uroczysty pogrzeb, zorganizowany na koszt państwa, zdaje się być czymś, co Szymanowski doskonale przewidział. Z listu do przyjaciela: „Polska oficjalna (rząd) stanowczo nie chce mnie uznać. Posługuje się mną wyłącznie wtedy, kiedy jestem niezbędny dla propagandy. Faktem jest, że tu gwizdże się na mnie i że mógłbym zginąć z głodu, a nikt by palcem nie ruszył. Inna rzecz z moim przyszłym pogrzebem. Będzie wspaniały, tego jestem pewien. Tutaj uwielbia się uroczystości żałobne i wielkich zmarłych”.

W powszechnej opinii Karol Szymanowski był uważany za osobę przewrażliwioną, neurasteniczną, narcystyczną, nieodporną na krytykę oraz impulsywną. Jak relacjonuje Iwaszkiewicz jego marzeniem była rola mentora i moralnego autorytetu. Samotność, także artystyczna, była Szymanowskiemu przykra, nie radził sobie z nią, ciągle szukając nowych relacji. Było w jego osobowości coś demonicznego, z ducha młodopolskiego. Przez badaczy jest przedstawiany jako dziecko XIX stulecia, artysta, dla którego sztuka stanowiła narzędzie wyrażania i potwierdzania własnej tożsamości. Był miłośnikiem sztuki, literatury i filozofii, człowiekiem błyskotliwym i wykwinnym, którego Anna Iwaszkiewiczowa określiła lapidarnie słowami „kultura i prerafinowanie”. Najważniejszym uczuciem była dla Szymanowskiego miłość ujmowana w kategoriach zmysłowości i antycznego kultu piękna. Mimo początkowej fascynacji tak męskością, jak i kobiecością, Szymanowski uznawał siebie za homoseksualistę, a fakt ten tylko z pozoru akceptował w sposób bezproblemowy. Zgłębianiu tajemniczy miłości poświęcił wiele utworów. Podsumowując swoje życie, wypowiedział słynne zdanie: „Jednego w życiu nie żałuję — tego, że tak dużo kochałem”. Bezdyskusyjnie — był artystą obdarzonym wyjątkowym talentem. W twórczości Szymanowskiego wyróżnia się trzy zasadnicze okresy. W fazie dojrzewania — do 1913 roku — przyswajał sobie dotychczasowy język muzyczny oraz pozostawał pod wpływem wzorów późnego

romantyzmu i literackiego modernizmu. Okres drugi — do 1919 roku — to inspiracja kulturami orientalnymi i antycznymi oraz indywidualizacja stylu. Ostatni okres — do śmierci kompozytora — to tworzenie nowego stylu narodowego, czerpiącego z folkloru, oraz posługiwanie się odkrywczymi środkami techniki kompozytorskiej. „Muzyka nasza musi odzyskać odwieczne swe prawa: bezwzględnej wolności, zupełnego wyzwolenia z jarzma stworzonych wczoraj norm i nakazów. Niech będzie narodową w rasowej swej odrębności, ale nie prowincjonalną” — postulował Szymanowski. Inna linia interpretacyjna rysuje drogę rozwoju Szymanowskiego od neoromantyzmu przez impresjonizm po ekspresjonizm. Ewolucja stylu kompozytorskiego Szymanowskiego jest także ujmowana jako odzwierciedlenie najważniejszych tendencji muzycznych początku XX wieku oraz ogniwo łączące twórczość polskich kompozytorów od Chopina po Lutosławskiego. Pomijając powyższe podziały, wskazuje się na pewien wspólny rys twórczości Szymanowskiego, którym był zawsze silny ładunek emocjonalny, ale ujęty w karby formy i podporządkowany władzy intelektu. W jego dorobku znajdują się dzieła orkiestrowe, koncerty, kwartety i utwory skrzypcowe oraz fortepianowe, pieśni, utwory chóralne, oratoria, opery i balety. Od współczesnych odróżniała Szymanowskiego wysoka wrażliwość, subtelność cieniowania, barwność materiału harmonicznego oraz przeciwstawianie się konwencjom systemu

dur-moll. W oryginalnych stylizacjach folklorystycznych ujawnia się indywidualny styl kompozytora. Znaczący twórczości Szymanowskiego akcentują szeroką skalę muzycznych emocji, rozpościerając jego twórczość między introwertycznym liryzmem a ekstazyjnym erotyzmem oraz łączenie tradycji zachodnioeuropejskiej z kulturą antyczną, arabską i polską muzyką ludową.

Fryderyk Chopin

Nokturn H-dur, op. 9–3 (1830–1831)

Nokturny, op. 9 to zbiór trzech utworów dedykowanych francuskiej pianistce, kompozytorce i nauczycielce Marii Camillowej Pleyel. Przypuszcza się, że trzeci w cyklu skomponował w Wiedniu, jakiś czas po napisaniu dwóch pierwszych. Jest on również od nich odmienny w swej dojrzałości — chociaż mniej od nich popularny. *Nokturn H-dur* posiada budowę trzyczęściową, gdzie część środkowa kontrastuje zdecydowanie z częściami skrajnymi. Utwór jest ponadto w wysokim stopniu zainspirowany możliwościami wyrazowymi ludzkiego głosu, co stanowi nie lada wyzwanie dla wykonawcy postawionego przed zadaniem oddania wszystkich subtelności tego nokturnu. Początkowy temat — czarujący i rozkołysany — powraca w całym utworze, przeplatając się z kolejnym pieśniowym tematem. Agresywna i marszowa część środkowa wznosi się nagle i tak samo nagle zanika.

Fryderyk Chopin

Ballada nr 1 g-moll, op. 23 (1831)

Jest to pierwsza ballada napisana przez Fryderyka Chopina, który zadedykował ją baronowi de Nathanielowi Stockhausenowi, będącemu jego przyjacielem i uczniem. Jak się sugeruje, inspirację stanowiły tutaj dla Chopina ballady Mickiewicza. Istotnie, utwór snuje przed słuchaczem opowieść tajemniczą i dziwną, nieomal literacką: początkowo melancholijną, ale narastającą dramatycznie, pełną niedopowiedzeń i przeczuć, z radosnym finałem. Mieczysław Tomaszewski, nazywając *Balladę nr 1* „manifestem czystego romantyzmu”, stwierdza: „W tym to czasie z wielką nagłością i gwałtownością przemówiło poprzez muzykę Chopina to, co własne, indywidualne, odrębne — wyrażające spontanicznie i bez oporów świat wewnętrzny kompozytora. Świat realnych przeżyć i wstrząsów, sentymentalnych wspomnień i marzeń, romantycznych wyobrażeń i fantazji”. Ten niełatwy utwór jest adresowany do pianistów zaznajomionych z kompozycjami Chopina. Dla współczesnych również stanowił on wyzwanie. Próbowano, daremnie, znaleźć wśród dzieł Mickiewicza jakiś konkretny wzór. Borykano się również z osobliwym charakterem kompozycji. W recenzji Gottfrieda Wilhelma Finka — na którym *Ballada nr 1*, z uwagi na swoje „udziwnienie”, wywarła początkowo niekorzystne wrażenie — pisał: „Wysłuchałem więc tej ballady pięciokrotnie i coraz to bardziej mi się podobała. Może innym

przydarzy się podobnie. Jest zbyt dziwna, lecz pragnie, by ją zrozumiano; nawet, jeśli została dobrze wykonana, dobrze uczynią ci, którzy wyrażą swoją opinię dopiero po kilku przesłuchaniach”.

FRYDERYK CHOPIN (1810–1849) — jeden z najważniejszych kompozytorów romantycznych i najśłynniejszych pianistów swoich czasów. Na świat przychodzi w Żelazowej Woli w 1810 roku, ale jeszcze w tym roku jego rodzice przenoszą się do Warszawy, gdzie ojciec Fryderyka otrzymuje posadę nauczycielską, a w kolejnych latach zaczyna prowadzić prywatny pensjonat dla chłopców. Relacja Fryderyka z ojcem jest oparta na respekcie i szacunku, relacja z matką — na silnej relacji uczuciowej. Jako siedmiolatek przygotowuje dla matki imieninową laurkę, w której napisze: „Niech uiszczą nieba, co w mym sercu czuję”. W wieku 6 lat rozpoczyna naukę gry na fortepianie u prywatnego nauczyciela. Wkrótce tworzy swoje pierwsze kompozycje, które początkowo zapisuje dla niego ojciec. W prasie ukazuje się pierwsza recenzja poświęcona *Polinezowi g-moll* (WN 2): „Kompozytor tego tańca polskiego, młodzieniec ośm dopiero lat skończonych mający, prawdziwy geniusz muzyczny: nie tylko bowiem z łatwością największą i smakiem nadzwyczajnym wygrywa sztuki najtrudniejsze na fortepianie, ale nadto jest już kompozytorem kilku tańców i wariacji, nad którymi znawcy muzyki dziwić się nie przestają, a nade wszystko, zważając na wiek

dziesięcioletni Chopin występuje w Pałacu Radziwiłłowskim podczas wieczoru zorganizowanego przez J.U. Niemcewicza oraz — postrzegany jako „cudowne dziecko” — grywa w domach szlachty i arystokracji. Naukę kontynuuje u kompozytora Józefa Elsnera, a następnie zaczyna uczęszczać do liceum, kierowanego przez Samuela Bogumiła Lindego. W wakacje 1824 roku spędza w Szafarni, poznając folklor Mazowsza i Kujaw oraz słuchając kapel żydowskich. Pisze mazurki, walce, polonezy i marsze. Po powrocie do Warszawy zakłada Literackie Towarzystwo Rozrywki — wzorowane na Warszawskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk — pełniąc funkcję prezesa. Jego członkami są wychowankowie domu Chopinów. W zapiskach świadków czytamy: „To, iż mały Frycek już wtedy uchodził za najlepszego w Warszawie fortepianistę, mniej mu nadawało uroku w naszych oczach niż to, że żaden z chłopców nie był tak skory do zabawy i figlów jak on”. Występuje kilkakrotnie w Konserwatorium Muzycznym, m.in. grając na wyznalezionym przez Józefa Długosza eolipantalionie, a „Kurier Warszawski” donosi o obdarowaniu Chopina przez Aleksandra I brylantowym pierścieniem. Zostaje również licealnym organistą. Komponuje kolejne polonezy, mazurki i wariacje, a następnie *Marsz żałobny c-moll* (WN 11). Na początku 1826 roku bierze udział w manifestacyjnym pogrzebie Stanisława Staszica. W tym samym roku kończy z wyróżnieniem liceum oraz jedzie na kurację

do Dusznik, gdzie koncertuje na cele dobroczynne. W liście do Elsnera pisze: „Świeże powietrze i serwatka, którą pijam skwapliwie, tak mię postawiły na nogi, że jestem całkiem inny niż w Warszawie. Wspaniałe widoki, jakie rozciąga Śląsk, czarują i zachwycają mnie, lecz mimo wszystko brak mi jednej rzeczy, której wszystkie piękności Dusznik nie mogą zastąpić, to jest dobrego instrumentu”. Po powrocie rozpoczyna naukę kompozycji w kierowanej przez Elsnera Szkole Głównej Muzyki. Na gruźlicę umiera jego siostra Emilia. Na „czwartkach” u Chopinów spotykają się artyści i uczeni. Na przełomie 1827 i 1828 roku Chopin pisze *Sonatę c-moll*, op. 4, którą dedykuje Elsnerowi, oraz *Wariacje B-dur*, op. 2 — utwory, które jako pierwsze spotykają się z zainteresowaniem zagranicznych wydawców. Podróżuje do Berlina, zapoznając się z tamtejszym życiem muzycznym, co relacjonuje słowami: „Spontiniego, Zeltera i Mendelssohna widziałem, lecz z żadnym nie mówiłem, bo nie śmiałem się sam rekomendować”. Po powrocie kontynuuje naukę oraz komponuje *Fantazję A-dur na tematy polskie*, op. 13 i wirtuozowski *Polonez B-dur* (WN 14). Bierze aktywny udział w muzycznym życiu Warszawy, gra i bawi się na salonach, udziela także korepetycji. Mikołaj Chopin wnioskuje o rządowe stypendium twórcze dla syna, prośba zostaje jednak odrzucona. Jest 1829 rok, Chopin kończy naukę w Szkole Głównej Muzyki, a Elsner zapisuje na jego temat w raporcie: „szczególna zdolność, geniusz muzyczny”. Chopin podróżuje do

Wiednia, gdzie daje się poznać jako pianista. Podczas koncertów gra również swoje utwory. Pracuje w tym czasie nad *Koncertem f-moll*, op. 21 oraz etiudami. Znowu zaczyna udzielać się w życiu artystycznym Warszawy, odwiedza również popularne kawiarnie. Rok 1830 przynosi pierwszy publiczny koncert Chopina w Warszawie, który prasa zapowiada słowami: „Na jutrzejszy koncert JP Szopena już wszystkie łóża są wzięte”. Ma on miejsce w Teatrze Narodowym. W tym czasie pojawia się fascynacja śpiewem i śpiewaczkami; Chopin bierze udział w recitalach. W swoim mieszkaniu prezentuje *Koncert e-moll*, co prasa recenzuje słowami: „Jest to utwór geniusza. Ma wyjechać za granicę. Miejmy nadzieję, że żadna obca stolica nie zatrzyma go na zawsze”. I tak się właśnie dzieje. Chopin opuszcza Warszawę i wyjeżdża do Wiednia. Bywa na salonach, czuje się jednak znudzony i przygnębiony — w liście do Elsnera żali się na wiedeńczyków: „Oni tu walce dziełami nazywają!”. W tym czasie pisze mazurki, nokturny i etiudy. Podróżuje przez Stuttgart do Paryża. Dowiedziawszy się o upadku powstania listopadowego, wpada na pomysł *Etiudy c-moll*, op. 10 (nazwanej *'Rewolucyjną'*). W Paryżu daje swój pierwszy koncert, na widowni zasiadają Liszt i Mendelssohn, rozpoczyna także pracę pedagogiczną oraz wydaje swoje dzieła. Z końcem 1833 roku, wspólnie z Lisztem i Hillerem, gra *Koncert na 3 fortepiany Bacha*, co przynosi mu entuzjastyczną recenzję Berliozą. Poznaje również Mendelssohna, który pisze o nim w liście: „Dopełniamy się

wzajemnie i uczymy jeden od drugiego. Chopin obecnie jest pierwszy z fortepianistów; gra jak Paganini na skrzypcach”. W 1835 roku uczestniczy w wielkim koncercie na rzecz emigrantów polskich, a w konserwatorium w Paryżu daje z orkiestrą prawykonanie swojego *Poloneza Es-dur*, op. 22. Jest to jego wielki sukces, a zarazem ostatni prawdziwie publiczny koncert. Podróżuje do Lipska, gdzie w domu ojca Clary Wieck spotyka się z Schumannem, a także gra i podziwia umiejętności Clary. Na przełomie 1835 i 1836 roku ciężko choruje, pojawia się nawet pogłoska o jego śmierci. Spotyka się z poznanym wcześniej Mickiewiczem, wymieniają się lekturami. Chopin postanawia oświadczyć się siedemnastoletniej Marii Wodzińskiej. Zostaje przyjęty, ale narzeczeństwo jest potajemne. Krótco potem poznaje trzydziestodwuletnią George Sand, o której pisze w liście: „Cóż za antypatyczna kobieta!”. Chopin pracuje nad dalszymi *Etiudami*, op. 25 i *Mazurkami*, op. 30 i 33. W 1837 roku, w wyniku sprzeciwu rodziny narzeczonej, zaręczony z Wodzińską zostaje zerwany. Chopin zbliża się do kręgu George Sand. Wydaje opusy 29–34, co Schumann komentuje słowami: „Chopin już nie może napisać nic takiego, aby przy siódmym, ósmym takcie nie musiało się wołać: To Chopin!”. Miłosny związek Chopina i Sand — chociaż nie pozbawiony chwil uniesienia — staje się dość szybko nerwowy, przepiętny dramatami i skandalami. Z końcem 1838 roku wyjeżdżają na Majorckę. W tym czasie nasila się choroba

kompozytora. Lata 1838–1940 przynoszą kolejne publikacje dzieł Chopina. Schumann zapisuje w dzienniku: „Ukazała się nowa *Ballada [F-dur]* Chopina; jest mnie poświęcona, co mi więcej sprawia radości niż gdybym był dostał order od jakiegoś władcy”. Z kolei w recenzjach w londyńskim „Musical World” można w tym okresie przeczytać: „Chopin osiągnął rozgłos niebywały, czego zupełnie nie możemy zrozumieć” oraz „Paryżanie powitali go jak półboga. My sprzeciwiamy się jedynie wyolbrzymianiu wartości, wynoszeniu go na wyżyny, na które zupełnie nie zasługuje”. W 1842 roku Chopin gra na wieczorne muzycznym u księżąt Czartoryskich. Kolejne lata przynoszą pogorszenie zdrowia oraz depresję wywołaną wiadomością o śmierci ojca. W 1846 roku zaczyna się ukazywać w odcinkach powieść George Sand *Lucretia Floriani*, postać przedstawionego w niej negatywnego bohatera jest powszechnie kojarzona z polskim kompozytorem. Chopin ciężko choruje, a Sand wyznaje w liście: „Wiem, że wiele osób oskarża mnie, że wyniszczyłam go swoją gwałtowną zmysłowością, inni, że... wybrykami”. W końcu znajomość kompozytora z pisarką zostaje ostatecznie zerwana. Chopin popada raz to w przygnębienie, raz w znudzenie, innym razem w irytację. Choruje, czuje się samotny, ale denerwuje go zainteresowanie ze strony innych osób. Nie może komponować. Wieloletni przyjaciel Chopina, malarz Eugène Delacroix, wiosną 1849 roku zapisuje w dzienniku: „Znalazłem go bardzo osłabionego, prawie bez tchu”. Latem

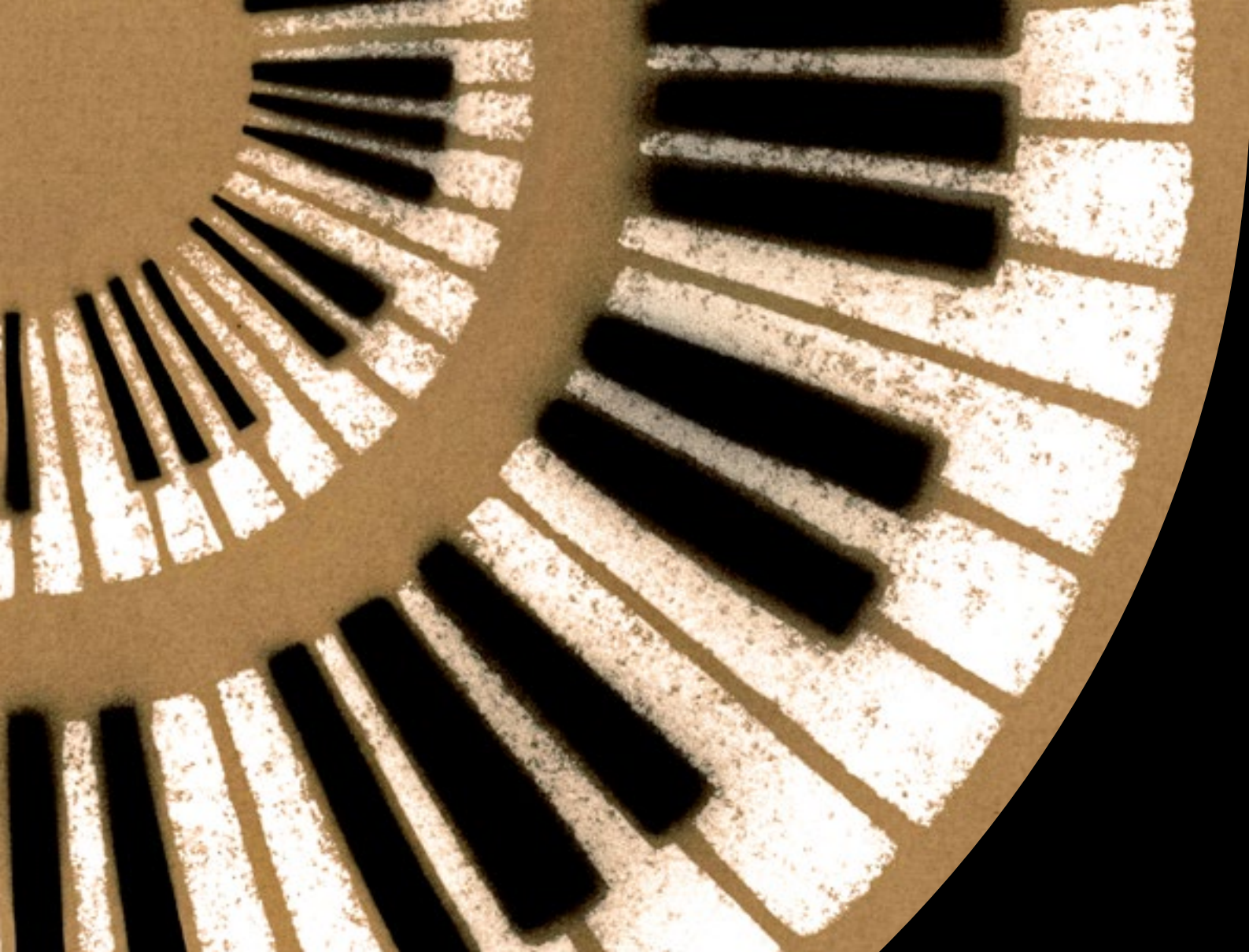
zbiera się konsylium lekarskie, medycyna jest jednak bezradna: „Doktorzy robili co mogli: choroba jednak zanadto była już rozwinięta, a chory za słaby, by dało się go uratować”. Chopin przenosi się na Place Vendôme, do słonecznego mieszkania znalezione go przez przyjaciół, oraz nakazuje rzucić w ogień wszystkie nie wydane i nie dokończone utwory: „Znajduje się wiele utworów, w większym lub mniejszym stopniu niegodnych mnie”. Umiera jesienią 1849 roku. Jak podają źródła jego ostatnie słowa brzmiały: „Matka, moja biedna matka”. W dzień po śmierci kompozytora ukazuje się nekrolog Norwida: „Rodem Warszawianin, sercem Polak, a talentem świata obywatel, Fryderyk Chopin, zeszedł z tego świata”.

Trudno się dziwić, że kiedy chce się interpretować dorobek twórczy tak wybitnego autora i wykonawcy, jakim był Chopin, kiedy kolejne kroniki i biografie próbują odtworzyć i zapisać każdy niemal dzień jego życia, to pociągającym tematem staje się osobowość artysty. „Jaki tak naprawdę był?” — pytają badacze i cytują kolejne źródła: „idealny typ romantyczny”, który kondensował „wspaniałe, rządzące się własną logiką niekonsekwencje”; „czuły i namiętny”, a zarazem „umiejący nakładać sobie hamulce”; „żywy, szybki, pełen humoru i niezmałoczonej pogody”; żyjący wyobraźnią, „której nie umiał okiełznać”; „dusza towarzystwa”, ale także zamknięty i zdystansowany („najbliżsi przyjaciele nie mieli dostępu do sanktuarium jego duszy”);

„skromny a dumny”; podziwu godny w przewyciężaniu choroby („przez całe życie był umierający”); wesoły na zewnątrz, ale wewnątrz przez coś „mordowany”; w salonie błyszczący w towarzystwie, a nocą w samotności „ledwo dyszący”. Podobne sprzeczności wyznaczał akt twórczej kreacji. Po momencie spontanicznej i intensywnej inspiracji — twórczego opętania — następował wydłużany w nieskończoność etap pracy nad ostatecznym kształtem dzieła oraz odwlekanie decyzji o złożeniu go do druku. Największą miłością Chopina był oczywiście fortepian; komponował polonezy, mazurki, ballady, nokturny, etudy, scherza, preludia, sonaty, a także koncerty fortepianowe i pieśni. Utwory te cechują się wyraźnie poetyzującą melodią i niespokojną harmonią, przez co wymagają od pianisty wysokich umiejętności technicznych i interpretacyjnych. Przynależał, i sam siebie tak określał, do „szkoły romantycznej”, rozumianej jako opozycja względem epigonów klasycyzmu. Specyfikę idiomu chopinowskiego charakteryzuje się na tym tle za pomocą cech: instrumentalność (ograniczenie się do fortepianu), muzyczność (odrzućcie literackości i programowości), liryczność, poetyckość i ludowość. Odnośnie inspiracji badacze zwracają uwagę na następujące wpływy: tradycja bachowska, włoska opera, polska muzyka ludowa, europejska muzyka romantyczna, tradycja pieśni popularnej oraz własne doświadczenia pianistyczne.

10.11.2015 • WTOREK 19:00

Puławski Ośrodek Kultury Dom Chemika,
sala widowiskowa, ul. Wojska Polskiego 4

ADAM BAŁDYCH IMAGINARY QUARTET

Adam Bałdych — skrzypce
Paweł Tomaszewski — fortepian
Michał Kapczuk — kontrabas
Paweł Dobrowolski — perkusja

Repertuar własny: wiolinistyka jazzowa,
utwory z albumów: *Imaginary Room*, *The New Tradition*, *Bridges* (ACT Music)

WYKONAWCY

ADAM BAŁDYCH IMAGINARY QUARTET

— projekt Imaginary Quartet Adama Bałdycha wykonuje utwory z jego trzech ostatnich płyt nagranych dla prestiżowej niemieckiej wytwórni ACT Music: *Imaginary Room*, *The New Tradition*, *Bridges*. „Bez wątplenia Adam Bałdych jest najbardziej rozwiniętym skrzypkiem żyjącym w naszych czasach. Możemy spodziewać się po nim wszystkiego” — pisał Ulrich Olshausen z „Frankfurter Allgemeine Zeitung” (Niemcy) po jednym z koncertów. Artysta, oprócz niesamowitej wirtuozerii, jest ceniony za oryginalne brzmienie i kompozycje. Świadomie nawiązuje do polskiej tradycji i zaciera granice między muzyką poważną a jazzową.

ADAM BAŁDYCH — urodził się w 1986 roku. Skrzypek i kompozytor. Przez krytyków jest uznawany za nadzieję światowej wiolinistyki jazzowej oraz wirtuoza skrzypiec. W wieku 16 lat okrzyknięty „cudownym dzieckiem” szybko zaczął koncertować z wybitnymi muzykami polskimi i amerykańskimi — w Polsce, Niemczech, Serbii, Indonezji, Hiszpanii, Francji, Anglii, Stanach Zjednoczonych. Wyrzucony ze szkoły muzycznej za niepoprawne zachowanie i jazzowe aspiracje parę lat później zdobywa stypendium w prestiżowym Berklee College of Music oraz kończy Akademię Muzyczną w Katowicach z wyróżnieniem. Współpracuje z wybitnymi artystami europejskimi w ramach różnych projektów artystycznych. Należy do prestiżowej niemieckiej wytwórni fonograficznej ACT MUSIC, gdzie w 2012 roku wydał premierowy album *Imaginary Room* w towarzystwie m.in. kontrabasisty Larsa Danielssona, pianisty Jacoba Karlzona i trębacza Verneriego Pohjoli. W 2014 roku ukazał się jego kolejny album dla ACT MUSIC, nagrany w duecie z izraelskim pianistą Yaronem Hermanem, zatytułowany *The New Tradition*. Trzeci album dla niemieckiej wytwórni to *Adam Bałdych & Helge Lien Trio Bridges*, wydany w sierpniu 2015 roku. Adam Bałdych jest laureatem ECHO Jazz 2013 (najważniejszej nagrody przyznawanej artystom z całego świata w niemieckim przemyśle muzycznym), plebiscytu „Gazety Wyborczej”, Radia Zachód i TVP Gorzów — „Ale Sztuka”, Grand Prix Jazz Melomani 2011 w kategorii nadzieja

fol. Margo Tlatka

melomanów oraz w 2012 roku w kategorii artysta roku. Jest również laureatem praktycznie wszystkich liczących się konkursów jazzowych w Polsce. Wyróżniony Nagrodą Kulturalną Marszałka Województwa Lubuskiego za promocję regionu w Polsce i na świecie. Był również nominowany do nagrody Fryderyk 2013 i 2015 w kategorii artysta roku: muzyka jazzowa. Wśród muzyków, z którymi współpracował, znaleźli się doceniani muzycy jazzowi (Jim Beard, Iiro Rantala, John Benitez, Urszula Dudziak, Grażyna Auguścik & Paulinho Garcia, NDR Big Band, Luluk Purvanto, Rene

van Helsdingen, Joachim Kühn, Michel Portal), artyści związani z muzyką popularną (Mika Urbaniak, L.U.C.) oraz muzyką poważną (Paweł Hendrich, Andrzej Bauer, Cezary Duchnowski, Royal String Quartet). Pomiędzy koncertami a karierą solistyczną Adam Bałdych działa jako kompozytor muzyki teatralnej, współpracując z wieloma teatrami i reżyserami (Rafał Matusz, Ellen Lande, Robert Czechowski, Przemysław Wiśniewski, Jan Tomaszewicz).

fot. Marta Ignatowicz-Sołtys @ Teatr Roma

PAWEŁ TOMASZEWSKI — jeden z najzdolniejszych polskich pianistów jazzowych, kompozytor, producent i aranżer. Absolwent Akademii Muzycznej w Katowicach, laureat wielu konkursów jazzowych. Wykładowca w Instytucie Jazzu Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego w Katowicach. Ze swoim trio jest laureatem: I miejsca na Festiwalu Standardów Jazzowych w Siedlcach 2005, Grand Prix oraz nagrody Radia Kraków Festiwalu Jazz Juniors 2005, Grand Prix Festiwalu Bielska Zadymka Jazzowa 2006. Z innymi zespołami: Grand Prix Krokus Jazz Festival w Jeleniej Górze i I miejsca na Przeglądzie Zespołów Jazzowych w Radomiu. Jest również dwukrotnym laureatem I nagrody indywidualnej w konkursie przy Festiwalu Jazz nad Odrą (2003 i 2004). Paweł Tomaszewski gra w Kwartecie Jarosława Śmietany, Kwartecie Grzegorza Nagórskiego oraz zespołach Quintessence, Damage Control, Miki Urbaniak. Z Wojtkiem Myrczkiem wydał w 2014 roku album *Love Revisited*.

MICHAŁ KAPCZUK — kontrabasista, gitarzysta basowy. Absolwent Akademii Muzycznej w Katowicach. Współtworzył wiele projektów muzycznych o różnorodnych stylizacjach (jazz, pop, rock). Kilkunastokrotnie zdobywał Grand Prix zespołowe w najważniejszych konkursach w Polsce i za granicą. Indywidualnie wyróżniony podczas Tarnów Jazz Contest 2008, Krokus Jazz Festival 2009 w Jeleniej Górze, Jazz Nad Odrą 2010 we Wrocławiu oraz Gnesin Jazz Festival 2012 w Moskwie. Koncertował

podczas wielu prestiżowych festiwali w Polsce i za granicą. W 2012 roku otrzymał Nagrodę Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego dla studentów uczelni artystycznych za osiągnięcia w twórczości artystycznej, Stypendium Ministra Kultury i Szkolnictwa Wyższego za wybitne osiągnięcia oraz został laureatem programu stypendialnego „Młoda Polska”.

PAWEŁ DOBROWOLSKI — absolwent Wydziału Jazzu i Muzyki Rozrywkowej w klasie perkusji prof. Adama Buczka w Katowicach. Od 2006 roku jest członkiem zespołu Anny Marii Jopek. Miał okazję występować i współpracować z artystami takimi jak: Nigel Kennedy, Richard Bona, Mino Cinelu, Makoto Ozone, Michał Urbaniak, Urszula Dudziak, Zbigniew Namysłowski, Janusz Muniak, Tomasz Szukalski, Wojciech Karolak, Zbigniew Wegehaupt, Henryk Miśkiewicz, Krzysztof Herdzin i Krzesimir Dębski. Jest laureatem nagrody Fryderyk w kategorii najlepszy album: muzyka jazzowa (*Assymetry* Zbigniewa Namysłowskiego). Występował podczas wielu festiwali krajowych i zagranicznych oraz miał okazję koncertować na prestiżowych scenach (Royal Albert Hall w Londynie, Olympia w Paryżu i in.).

adambaldych.com
facebook.com/AdamBaldychMusic

REPERTUAR

1. *Polesie*
  2. *Letter for E*
  3. *June*
  4. *Village Underground*
  5. *Mosaic*
  6. *Dreamer*
  7. *Requiem*
  8. *Missing You*
- muz. Adam Bałdych

Podczas koncertu w Puławach usłyszymy kompozycje z trzech ostatnich płyt lidera, nagranych dla prestiżowej niemieckiej wytwórni ACT Music: *Imaginary Room* (2012), *The New Tradition* (2014), *Bridges* (2015). Kompozycje Adama Bałdycha pokazują, że wiolinistyka jazzowa potrafi być zaskakująco nowoczesna, a sam artysta, pomimo młodego wieku, wyznacza nowe kierunki dla skrzypiec jazzowych. Adam Bałdych przełamuje stereotypy na temat skrzypiec, a jego grę cechuje ekspresja, kreatywność i wirtuozeria. W jego muzyce czuć słowiańską melancholię, przestrzeń, ale również siłę, żywioł i temperaturę — prawdziwie polski rodowód. Często porównywany do największych — Urbaniaka i Wieniawskiego. Sam o swoich inspiracjach mówi: Rachmaninow, Radiohead, polska muzyka ludowa oraz współczesna muzyka poważna.

„Bałdycha już teraz można śmiało stawiać w jednym rzędzie z Seifertem i Urbaniakiem,

co więcej, na tle wymienionych artystów, niekwestionowanych, prawdziwych filarów jazzu, Bałdych zdaje się być pod względem wirtuozerii bezkonkurencyjny”. | Piotr Iwicki — Jazz Forum

„Adam Bałdych zrobił na mnie piorunujące wrażenie. Tak oryginalnego skrzypka nigdy nie słyszałam. Gra po swojemu, ma unikalny sound, swobodę wirtuoza, buduje sola genialnie, dojrzałe i pięknie. Jestem pewna, że niedługo wyfrunie z Polski i zrobi światową karierę. Moim zdaniem przejdzie do historii jazzu”. | Urszula Dudziak — muzyk.net

„Dla skrzypka Adama Bałdycha bycie nazwanym *diabłem* to komplement. W końcu jak inaczej opisać jego grę na skrzypcach, która sięga najgłębszych zakamarków duszy swą ognistą intensywnością”. | Walter Johns — jazztimes.com

„Taki samorodny talent trafia się raz na kilkadziesiąt lat. Adam Bałdych grał na elektrycznych skrzypcach z bezbłędnym swingiem, pięknie i ze smakiem dobierał barwy, jego frazy miały jazzowy cios, a improwizacje zadziwiały swobodą i pomysłowością”. | Robert Buczek — „Gazeta Wyborcza”

„Bałdych nadaje swoim skrzypcom głos i emocjonalną siłę, której nie słyszano od dekad i wprowadza świeżość we współczesnej muzyce”. | allaboutjazz.com

fot. Marta Ignatowicz-Soltys @ Teatr Roma

11.11.2015 • ŚRODA 17:00

Sala kongresowa IUNG — Pałac Czartoryskich,
ul. Czartoryskich 8

**„PRZESZŁOŚĆ — PRZYSZŁOŚCI” HASŁEM
NIEPODLEGŁOŚCI**

**Koncert w wykonaniu uczniów Państwowej
Szkoły Muzycznej I st. im. Romualda
Twardowskiego w Puławach.**

PROGRAM

1. Aleksandra Zdunek — 3 klasa cyklu 6-letniego: fortepian, nauczyciel: Rafał Maciąg — Andrzej Cwojdziniński, W.A. Mozart *Menuet*
2. Mikołaj Sułek — 4 klasa cyklu 4-letniego: saksofon, nauczyciel: Ariel Lichaczewski, akompaniuje przy fortepianie: Rafał Maciąg — Fryderyk Chopin *Nokturn cis-moll*
3. Barbara Wójcik — 6 klasa cyklu 6-letniego: skrzypce, nauczyciel: Wiesław Bednarz, akompaniuje przy fortepianie: Dorota Kapica-Kośmińska — Roman Statkowski *Krakowiak*
4. Kornelia Junko — 3 klasa cyklu 6-letniego: skrzypce, nauczyciel: Wiesław Bednarz, akompaniuje przy fortepianie: Dorota Kapica-Kośmińska — Janina Garścia *Wariacje na temat 'Panie Janie'*

5. Natalia Domagalska — 4 klasa cyklu 4-letniego: flet poprzeczny, nauczyciel: Maria Grabiec, akompaniuje przy fortepianie: Dorota Kapica-Kośmińska — Mariusz Matuszewski *Oberek na deserek*
6. Marta Feledyn — 3 klasa cyklu 4-letniego: flet poprzeczny, nauczyciel: Maria Grabiec, akompaniuje przy fortepianie: Dorota Kapica-Kośmińska — Mariusz Matuszewski *Krakowiaczek rozrabiaczek*
7. Aleksandra Kowalik — 4 klasa cyklu 4-letniego: klarnet, nauczyciel: Andrzej Toruński, akompaniuje przy fortepianie: Rafał Maciąg — Franciszek Lessel *Menuet*
8. Jakub Jańczak, Daniel Jańczak, Marcin Marzec — 3 klasa cyklu 4-letniego: trąbki, nauczyciel: Paweł Drabarz — Henryk Majewski *Hejnał miasta Puławy*

Koncert realizowany przez Stowarzyszenie Przeszłość — Przyszłości, Państwową Szkołę Muzyczną I st. im. Romualda Twardowskiego w Puławach, Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa Puławach.

szkolamuzycznapuławy.pl

11.11.2015 • ŚRODA 18:00

Sala kongresowa IUNG — Pałac Czartoryskich,
ul. Czartoryskich 8

**KONCERT KWARTETOWY — B. Dessner,
P. Glass, M. Nyman, P. Łukaszewski**

String.Lab:

Katarzyna Sylla, Karolina Matuszkiewicz,
Weronika Mońka, Karolina Janiak, Szymon
Naściszewski, Miłosz Wieliński — skrzypce; Ewa
Borc, Maciej Rogoziński — altówki; Aleksandra
Czarnocka, Karol Wachnik — wiolonczele

Bryce Dessner (ur. 1976) — *Kwartet smyczkowy
'Aheym'* (2009)

Philip Glass (ur. 1937) — *Kwartet smyczkowy
nr 3 'Mishima'* (1985)

Michael Nyman (ur. 1944) — *Kwartet
smyczkowy nr 2* (1988)

Paweł Łukaszewski (ur. 1968) — *Kwartet
smyczkowy nr 1* (1994)

WYKONAWCY

STRING.LAB — kameralna orkiestra, która
powstała w wyniku inspiracji projektem
„Laboratorium muzyki” Festiwalu Fama
2012. Jest złożona z grupy przyjaciół, których
połączyła miłość do muzyki oraz potrzeba
tworzenia. Wszyscy są studentami bądź
absolwentami akademii muzycznych, którzy
podczas wielu lat nauki oraz realizowania się
w międzynarodowych projektach muzycznych
zdobywali doświadczenie potrzebne do

kreowania własnego nowatorskiego projektu.
Ważnym elementem ich wizji jest angażowanie
się we wszelką muzykę niezależnie od epoki
bądź gatunku. W ich repertuarze znajdują się
utwory muzyki dawnej w nowych aranżacjach
i dzieła aktualnych twórców. Popularyzując
muzykę smyczkową, eksperymentują z obsadą,
estetyką oraz środkami wykonawczymi, czego
efektem jest niepowtarzalność ich koncertów.
Na scenie tworzą inspirującą grupę młodych
i utalentowanych muzyków, która poprzez
swoją grę i wzajemne zaufanie przekazuje
publiczności radość znajdowaną w każdej
pojedynczej frazie.

REPERTUAR

Bryce Dessner
Kwartet smyczkowy 'Aheym' (2009)

Ten przełomowy w dorobku Dessnera utwór
powstał na zamówienie Kronos Quartet,
a jego pierwsze wykonania miały miejsce
podczas festiwalu: MusicNOW i Celebrate
Brooklyn. W jednym z wywiadów kompozytor
zdradził, że został poproszony, by dzieło nie
było nazbyt subtelne, tak, by w brooklyńskim
parku mogło wybrzmieć z odpowiednią mocą.
Od tego czasu zespół wykonał go setki razy
oraz zarejestrował na albumie wydanym
w 2013 roku, zawierającym także trzy inne
dzieła Dessnera. Kompozytor zadedykował
kwartet swojej babce, Sarze Dessner. W języku
jidisz słowo *aheym* oznacza „w stronę domu”,
„droga do domu”. Jak zaznacza sam autor

fol. Krzysztof Wójcik

kompozycja stanowi muzyczną metaforę
idei lotu i przejścia. Dessner wspomina, jak
będąc dzieckiem, prosił z bratem, by babka —
która się urodziła na terenach dzisiejszej
Ukrainy — opowiadała im o tym, jak trafiła
do Ameryki. Dziadkowie Dessnera byli
żydowskimi imigrantami, którzy podczas II
wojny światowej musieli uciekać z Polski, by się
osiedlić ostatecznie na Brooklynie. Opowieści
babki o tej tułaczce kompozytor uznaje za
ważny element, który ukształtował jego
tożsamość oraz zagwarantował mu łączność
z jego przeszłością i kulturowym dziedzictwem.

Wyjaśniając genezę utworu, Dessner
przywołuje słowa wiersza Ireny Klepfisz,
ocalałej z warszawskiego getta amerykańsko-
żydowskiej poetki: „Pośród obcych jej dom.
To właśnie tutaj musi żyć. Jej wspomnienia
staną się pomnikami”. Partie solowe są
tu precyzyjnie przeciwstawione reszcie
instrumentów, a wszystko zostało spięte
minimalistyczną formą, która nie ogranicza
bynajmniej bogactwa treści i emocji. Nerwowe,
momentami drapieżne i wyzywające pasaż
smyczków tworzą dramatyczną, pełną napięcia
atmosferę. Z uwagi na swoją dynamikę

kompozycja pozwala się domyślić rockowych sympatii Dessnera.

BRYCE DESSNER (ur. 1976) — twórca amerykański, jeden z najbardziej rozchwytywanych kompozytorów swojego pokolenia, z szybko poszerzającym się zbiorem dzieł pisanych na zamówienia wiodących zespołów i orkiestr. Znany jako gitarzysta i współzałożyciel nominowanego do Grammy Award zespołu The National oraz producent i kurator uczestniczący aktywnie w rozwoju aktualnej sceny muzycznej. Naukę rozpoczyna wcześniej — jego pierwszym instrumentem jest flet, jako nastolatek sięga po gitarę klasyczną. Jest absolwentem Yale University. Podczas studiów, pod koniec lat 90., poznaje muzyków, z którymi powołuje kwartet Clogs. Styl muzyczny grupy trudno jednoznacznie sklasyfikować, a jej kompozycje powstają w oparciu o improwizacje na instrumentach klasycznych, które przypominają raczej sposób tworzenia właściwy grupie jazzowej. W muzyce kwartetu można odnaleźć wpływy minimalizmu, rocka, folku i klasycznej muzyki indyjskiej. Od 2001 roku kwartet nagrał pięć dobrze przyjętych albumów, ostatni w 2010 roku (*The Creatures in the Garden of Lady Walton*). W tym samym okresie, z inicjatywy braci Dessner, powstaje indie-rockowy zespół The National. Ma on w swoim dorobku sześć albumów. Ostatni — *Trouble Will Find Me* (2013) — był nominowany do nagrody Grammy Award w kategorii najlepszy album alternatywny. Dessner jest autorem dzieł

orkiestrowych, kameralnych i wokalnych, które napisał na zamówienia Los Angeles Philharmonic (dyr. Gustavo Dudamel), New York Philharmonic, Copenhagen Philharmonic, Kronos Quartet, BAM Next Wave Festival, Barbican Centre, Edinburgh International Festival, Sydney Festival, Sō Percussion, New York City Ballet i in. Na zlecenie Narodowego Instytutu Audiowizualnego napisał kompozycję *Réponse Lutoslawski*, która miała swoje prawykonanie w 2014 roku (Teatr Wielki, Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia). Współtworzył także dzieła sceniczne przy współpracy z artystami, takimi jak: Benjamin Millepied, Justin Peck, Matthew Ritchie, Sufjan Stevens, Nico Muhly i The Brooklyn Youth Chorus. Muzyka Bryce'a Dessnera cechuje się żywą ekspresją, wyrazistymi harmoniami oraz wysoką wrażliwością na kolorystykę i fakturę instrumentacji. Autor czerpie inspiracje z muzyki barokowej, późnoromantycznej, folkowej i minimalizmu. Jako wykonawca i producent Dessner współpracował z wieloma muzykami, są wśród nich: Steve Reich, Philip Glass, David Lang, Bon Iver, Richard Reed Parry i Antony and the Johnsons. Jest również współtwórcą wytwórni Brassland Records, kuratorem Crossing Brooklyn Ferry, Big Ears Festival, Sounds From a Safe Harbour i wydarzeń Cork Opera House oraz założycielem Festiwalu MusicNOW, który od 2006 roku gościł artystów, takich jak: Tinariwen, Justin Vernon, Joanna Newsom, David Lang, Grizzly Bear, Perfume Genius,

Cincinnati Symphony Orchestra. W bieżącym roku Festiwal MusicNOW obchodził jubileusz dziesięciolecia, co znalazło swój wyraz w albumie z nagraniami najlepszych koncertów w historii tego wydarzenia.

Philip Glass

Kwartet smyczkowy nr 3 'Mishima' (1985)

1. *1957: Award Montage*
2. *November 25: Ichigaya*
3. *Grandmother and Kimitake*
4. *1962: Body Building*
5. *Blood Oath*
6. *Mishima / Closing*

Kwartet smyczkowy nr 3 Philipa Glassa ma swoje źródła w muzyce, jaką kompozytor napisał do filmu *Mishima. A Life in Four Chapters* (reż. Paul Schrader, 1984) oraz w której posłużył się orkiestracją w celu wyróżnienia trzech odrębnych poziomów fabuły filmu. Badacze przedstawiają budowę dzieła filmowego i towarzyszącej jej muzyki w sposób następujący. Pierwsza rama czasowa opowieści odnosi się do japońskiego pisarza Yukio Mishimy i ostatniego dnia jego życia, przed popełnieniem samobójstwa. Wewnątrz tych granic reżyser przywołuje wspomnienia Mishimy, by przedstawić jego biografię, co z kolei uzupełniają sceny z jego powieści. Mając na względzie wymogi formy dramaturgicznej, Glass używa pełnej orkiestry we fragmentach prezentujących sceny powieściowe, ograniczając się z kolei do smyczków we fragmentach mówiących o ostatnim dniu

życia pisarza. Introspektywny charakter kwartetu smyczkowego zostaje wykorzystany, by odzwierciedlić wspomnienia Mishimy. W konsekwencji, chociaż wszystkie sześć części koncertowej wersji kwartetu odpowiadają konkretnym zdarzeniom z życia pisarza, to jednocześnie tworzą one spójną programowo całość i dramatyczną formę.

PHILIP GLASS (ur. 1937) — amerykański kompozytor uznawany za jednego z najważniejszych — obok Steve'a Raicha, Terry'ego Riley'a i Johna Adamsa — twórców związanych z minimalizmem. Na świat przychodzi w rodzinie żydowskich imigrantów z Litwy. Jego talent ujawnia się wcześniej — jako dziecko gra na skrzypcach i flecie. W wieku 19 lat zostaje absolwentem Uniwersytetu w Chicago, gdzie studiował matematykę i fizykę. Zainteresowany muzyką Antona Weberna, kieruje się w stronę muzyki i rozpoczyna naukę kompozycji i gry na fortepianie w Juilliard w Nowym Jorku. Następnie uczy się podczas letnich kursów w Aspen u Dariusza Milhauda, otrzymuje stypendium Fulbrighta oraz studiuje w Paryżu u Nadii Boulanger. W stolicy Francji współpracuje z Ravim Shankarem — wirtuozem gry na sitarze — który zapoznaje go z muzyką indyjską oraz z którym przygotowuje muzykę do filmu *Chappaqua*. Glass zaczyna się interesować muzyczną tradycją Dalekiego i Środkowego Wschodu. W 1966 roku wyjeżdża do Indii — spotkanie z uchodźcami z Tybetu wywiera na kompozytora silny wpływ, nie tylko

w kontekście twórczości muzycznej. Nawraca się na buddyzm, by kilka lat później — po spotkaniu z Dalajlamą — stać się orędownikiem o wolność Tybetu. W latach 80. Glass zainspiruje się również muzyką afrykańską i arabską oraz rozpocznie współpracę z Fodaym Musa Suso. Po powrocie z Indii do Nowego Jorku w 1967 roku zmaga się z problemami finansowymi. Zajmując się twórczością kompozytorską, dorabia m.in. jako kierowca taksówki i hydraulik. Razem ze Stevem Reichem zakłada... firmę przeprowadzkową o nazwie Chelsea Light Moving. O tym etapie w życiu Glassa tak pisze Alex Ross: „Glass pracował także jako hydraulik. Zdarzało mu się instalować zmywarkę do naczyń w domu krytyka sztuki Roberta Hughesa, który nie był w stanie pojąć, dlaczego znamienity kompozytor z SoHo pełza po podłodze w jego kuchni”. Na początku lat 70. zakłada zespół Philip Glass Ensemble — energetyczny niczym rockowa kapela — z którym występuje w galeriach, apartamentach na Upper East Side, parkach i nocnych klubach. Występy te spotykają się zarówno z wrogą reakcją krytyki, jak i z entuzjazmem młodszego pokolenia miłośników i twórców muzyki poważnej oraz popularnej. Źródła notują następujące wspomnienie z jednego z koncertów zespołu Glassa: „Muzyka tańczyła i pulsowała szczególnym rodzajem życia (...), wypełniając sobą ponurą, industrialną okolicę. (...) Grupa nastolatków wykonywała ekstazy taniec. Po drugiej stronie ulicy, w oknie na górnym piętrze, pokazał się cień samotnego

saksofonisty, który improwizował cichy akompaniament, niczym członek bohemy z Greenwich Village z wyblakłej pocztówki z lat pięćdziesiątych. Dobrze było spędzić ów wieczór w Nowym Jorku”. Kompozytor pisze w tym czasie szereg nowatorskich utworów. Ważnym dziełem z tego okresu jest *Music in Twelve Parts*, o którym Glass mówi: „Przełamalem zasady modernizmu, ale pomyślałam również, że nadszedł czas, by przełamać niektóre z własnych zasad”. Współpracuje z wieloma artystami, są wśród nich poeta Allen Ginsberg, choreograf Twyla Tharp, twórca filmowy Godfrey Reggio i reżyser teatralny Robert Wilson. Najstojniejszym efektem współpracy Glassa z Wilsonem jest monumentalna opera *Einstein on the Beach*, wystawiona po raz pierwszy w 1976 roku w Metropolitan Opera House. Opera bez akcji, utwór konceptualny oparty na powtarzających się motywach wizualnych i tekstowych *objets trouvés*. Dzieło zostaje określone mianem „jednego z kluczowych dzieł naszych czasów”, „jednego z najważniejszych dzieł teatralnych po II wojnie światowej”. Opera ta otwiera cykl trzech biograficznych dzieł tego gatunku autorstwa Glassa. Kolejnymi są: *Satyagraha* z 1980 roku (poświęcona walce Gandhiego o prawa obywatelskie w Południowej Afryce) oraz *Akhnaten* z 1983 roku (na podstawie losów egipskiego faraona, który w XIV wieku p.n.e. ustanowił monoteizm). Do innych dzieł operowych Glassa należą m.in.: *Orphée* i *La Belle et la Bête* (obie napisane w oparciu o filmy Jeana Cocteau), *The Voyage* (napisana

w 1992 roku na zlecenie Metropolitan Opera z okazji rocznicy wyprawy Kolumba) i *Zagłada domu Usherów* (z librettem Allena Ginsberga). Glass poszerza swój repertuar także o muzykę taneczną, sceniczną, utwory kameralne i orkiestrowe. W latach 80. poświęca się pisaniu muzyki filmowej, co przyniesie mu w kolejnych latach zainteresowanie szerokiego grona odbiorców i znajdzie odzwierciedlenie w szeregu prestiżowych nominacji i nagród. Współpracuje z reżyserami, takimi jak: Godfrey Reggio (*Koyaanisqatsi*, *Powaqqatsi*, *Naqoyqatsi*), Martin Scorsese (*Kundun — życie Dalaj Lamy*), Stephen Daldry (*Godziny*) — oba filmy uzyskały nominację za muzykę do Oscara i Złotego Globu, Peter Weir (*Truman Show*, Złoty Glob za muzykę), Richard Eyre (*Notatki o skandalu*, nominacja do Oscara za muzykę), Woody Allen (*Sen Kasandry*). W 2005 roku mają miejsce prawykonania *Symfonii nr 7* i *Symfonii nr 8* oraz napisanej w oparciu o książkę J.M. Coetzee’ego opery *Czekanie na barbarzyńców*. Wśród ostatnich dzieł Glassa należy wymienić: opery *Appomattox* (o końcu wojny secesyjnej), *Kepler*, *The Perfect American* (o śmierci Walta Disneya) i *The Lost* oraz *Symfonię nr 9* i *Symfonię nr 10*. Glass ma również w swoim dorobku m.in. kwartety i koncerty smyczkowe, koncerty fortepianowe oraz utwory na instrumenty solo.

Philip Glass jest kompozytorem, który — za sprawą swoich dzieł muzycznych i scenicznych oraz współpracy z szerokim gronem artystów sztuki wysokiej i popularnej —

wywarł ogromny wpływ na aktualne życie muzyczne i intelektualne oraz który należy do najbardziej popularnych i odnoszących sukcesy kompozytorów końca XX i początku XXI wieku. Jego opery są wystawiane na najważniejszych scenach całego świata, muzyka filmowa była doceniana prestiżowymi nominacjami i nagrodami, a wykonania wszystkich jego dzieł są w stanie zapełnić sale koncertowe każdego rodzaju i zgromadzić wielopokoleniową publiczność. Pisząc o minimalistycznym przełomie dokonamy przez Glassa, Reicha i Riley’a, który pozwolił uprościć język harmoniczny, Alex Ross przywołuje słowa Kurta Weilla, wypowiedziane w latach 20. XX wieku: „Gdy muzycy osiągną już wszystko to, o czym marzą w najśmielszych snach, będą musieli zacząć od zera”. Glass, zaliczany do grona minimalistów, sam nie przepada za tym określeniem i woli mówić o sobie jako o autorze „muzyki powtarzalnych struktur”. Większość z jego wczesnych dzieł jest oparta na rozbudowanych powtórzeniach krótkich fraz melodycznych, które splatają się w formie dźwiękowego, wielowątkowego gobelinu. Zdefiniowanie twórczości Glassa za pomocą pojęcia „minimalizmu” upraszcza z pewnością ocenę i nie bierze pod uwagę subtelności i złożoności, przy pomocy których kształtuje on swoje dzieła. Należy pamiętać, że styl Glassa ewoluował przez lata. Kompozytor opisuje siebie obecnie jako „klasyka”, zwracając uwagę na swoją edukację w zakresie harmonii i kontrapunktu oraz studia nad dziełami kompozytorów, takich jak: Schubert, Bach czy

Mozart. Co ciekawe, Glass odrzuca osiągnięcia muzycznej awangardy, którą nazwał raz: „ziemią jałową opanowaną przez maniaków, świrów, którzy usiłowali zmusić wszystkich do pisania muzyki, od której cierpnie skóra”.

Michael Nyman

Kwartet smyczkowy nr 2 (1988)

Dzieło powstało na zamówienie tancerki Shobany Jeyasingh, a swoją premierę miało — w wykonaniu artystki i Balanescu Quartet — w londyńskim Palace Theatre w 1988 roku. Kilka lat później zostało zarejestrowane przez Balanescu Quartet na albumie z trzema pierwszymi kwartetami smyczkowymi Nymana. Struktura rytmiczna utworu została zasugerowana przez tancerkę i czerpie z tradycji tańca indyjskiego bharatanatyam. Kompozytor podszedł z entuzjazmem do propozycji Shobany Jeyasingh, postanowił jednak połączyć w *Kwartecie nr 2* dalekowschodnią strukturę rytmiczną z melodią i harmonią właściwymi zachodniej muzyce klasycznej. Krytycy muzyczni, analizując tę kompozycję Nymana, pytają, czy z uwagi na ograniczoną współpracę pomiędzy poszczególnymi instrumentami rzeczywiście należy tu mówić o kwartecie smyczkowym, zamiast po prostu o muzyce napisanej na cztery instrumenty smyczkowe. Niezależnie od odpowiedzi, nie da się zaprzeczyć, że jest to utwór olśniewający, w którym kontrasty nastrojów, temp i harmonii przenoszą kwartet smyczkowy — ujmowany jako gatunek — na nowy poziom.

MICHAEL NYMAN (ur. 1944) — jeden z najbardziej innowacyjnych i cenionych kompozytorów brytyjskich związany z minimalizmem muzycznym. Jego żydowski dziadkowie, pochodzący z Częstochowy, na początku XX wieku emigrują do Wielkiej Brytanii. Nyman już jako dziecko ujawnia talent muzyczny. Studiuje w prestiżowej Royal Academy of Music kompozycję i grę na klawikordzie, a następnie podejmuje studia doktoranckie w londyńskim King's College. Przerzywa na kilkanaście lat karierę kompozytorską, by zaśląnąć jako wpływowy krytyk muzyczny. Zajmuje się recenzowaniem dzieł najnowszych i sceną eksperymentalną. Jest autorem określenia „minimalizm w muzyce”, którego używa po raz pierwszy w 1968 roku w recenzji dla magazynu „The Spectator”. W 1974 roku publikuje książkę *Experimental Music: Cage and Beyond*, gdzie podejmuje się analizy wpływu Johna Cage'a na innych kompozytorów, a minimalizm określa mianem podgatunku muzyki „procesowej”, cechującej się tym, że jej twórcy ulegają pokusie ingerowania w proces, by nadać mu znamiona wypowiedzi osobistej. Rok 1976 jest kluczowy w karierze Nymana, który zaczyna wówczas działać jako kompozytor. Píše muzykę do *Il Campiello* Carlo Goldoniego oraz powołuje swój zespół — Michael Nyman Band — który na kolejne dziesięciolecia stanie się laboratorium dla większości jego kompozycji. W tym czasie rozpoczyna swój romans z kinem, tworząc muzykę do filmów Roberta Younga (*Keep it up Downstairs*

i Petera Greenaway'a (*1–100*), z którym będzie jeszcze współpracował wielokrotnie, m.in. przy filmach takich jak: *Kontrakt rysownika*, *Zet i dwa zera*, *Kucharz*, *złodziej, jego żona i jej kochanek*. Popularność przynosi mu muzyka do oscarowego *Fortepianu* Jane Campion. Soundtrack do tego filmu sprzedaje się w ponad 3 milionach egzemplarzy oraz przynosi kompozytorowi szereg nagród i nominacji — m.in. do Złotego Globu i BAFTA. Tworzy także muzykę do innych produkcji, są wśród nich: *Gattaca* — *szok przyszłości* Andrew Niccola (nominacja do Złotego Globu),

Król Olch Volkera Schlöndorffa, *Królowie życia* Michaela Winterbottoma, *Mqz fryzjerki* Patrice'a Leconte'a, *Koniec romansu* Neila Jordana, *Pokój syna* Nanni Morettiego, *Człowiek na linie* Jamesa Marsha (film uhonorowany nagrodą BAFTA i nominowany do Oscara), *Jestem* Doroty Kędzierzawskiej (Złoty Lew za muzykę podczas FPFF w Gdyni). Nymana łączy długoletnia przyjaźń z Brianem Eno i Damonem Albarnem, z którym napisał muzykę do horroru *Ravenous*. Większość jego utworów jest jednak związana z salami koncertowymi i teatralnymi — pisze dzieła

orkiestrowe, kameralne oraz opery, łącząc w swojej twórczości fascynację barokiem z wpływami minimalizmu. Do ważnych dzieł kompozytora należą: opery *Mężczyzna, który pomylił swoją żonę z kapeluszem* (z librettem Christophera Rawlence'a, opartym na książce neurologa Olivera Sacksa), *Facing Goya i Man and Boy: Dada*, kwartety smyczkowe, koncerty, symfonie, cykl pieśni (do poezji Shakespeare'a, Nerudy, Paza, Celana, Milтона i in.), dzieła wokalne. Nie ogranicza się jednak do muzyki, realizuje również projekty filmowe i fotograficzne. Chociaż sam nie określiłby się mianem „człowieka renesansu”, to należy podkreślić, że jego kreatywność czyni go jedną z bardziej fascynujących i wpływowych postaci naszych czasów. Otrzymał doktorat honoris causa Uniwersytetu w Warwick oraz Order Imperium Brytyjskiego.

Paweł Łukaszewski

Kwartet smyczkowy nr 1 (1994)

1. Adagio
2. Allegro
3. Adagio

Prawykonanie kompozycji — w 1996 roku podczas Festiwalu Nowej Muzyki w Edmonton (Kanada) przez Strathcona String Quartet — zostało uznane przez krytyków muzycznych za wydarzenie tego Festiwalu. Podkreślano wówczas zarówno rewelacyjną, namiętną interpretację, jak i niebanalność samego dzieła. Biorący udział w Festiwalu kompozytorzy zastanawiali się natomiast „jak to możliwe,

żeby ktoś równie młody napisał coś tak świeżego i oryginalnego?”. O prawykonaniu dzieła tak pisał na łamach „Ruchu Muzycznego” Scott Godin: „*Kwartet smyczkowy nr 1* jest nieomal klasycznym przedstawicielem swego gatunku — trzyczęściowa forma Adagio–Allegro–Adagio, której część środkowa wyraźnie kontrastuje ze skrajnymi, uderza klasyczną symetrią. Każda z części, bardzo jednolita pod względem materiału muzycznego, jest zamkniętą całością opartą na jednym pomysśle. Przy owej jednolitości fakturalnej *Kwartet* zachwyca bogactwem rytmicznym i harmonicznym, nie stroniąc od subtelnych nawiązań do szerokiej muzycznej tradycji. *Kwartet* Łukaszewskiego tym się odróżnia od dziesiątków podobnych utworów jego rówieśników (i nie tylko), że w miejsce kiczowatych, pseudotonalnych gier lub trywialnych efektów dźwiękowych pojawia się żywa, energiczna muzyka, której synkopy i polirytmia tworzą nowy, niepowtarzalny styl”.

PAWEŁ ŁUKASZEWSKI (ur. 1968) — urodzony w Częstochowie, kompozytor, dyrygent, pedagog i organizator życia muzycznego, specjalizujący się w muzyce sakralnej i chóralnej. W swoim dorobku ma szereg oratoriów i pieśni, dzieł wokально-instrumentalnych, chóralnych, orkiestrowych, kameralnych oraz na instrumenty solo. Syn kompozytora Wojciecha Łukaszewskiego. Studiował w Akademii Muzycznej w Warszawie, w klasie wiolonczeli Andrzeja Wróbla i w klasie kompozycji Mariana Borkowskiego

(uzyskując dyplom z wynikiem celującym). Ukończył również Studium Menadżerów Kultury przy Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Podyplomowe Studium Chórmistrzowskie przy Akademii Muzycznej w Bydgoszczy (kolejny dyplom z oceną celującą). Podczas studiów bierze ponadto udział w Kursie Muzyki Komputerowej w Warszawie, Wakacyjnych Kursach dla Młodych Kompozytorów w Kazimierzu Dolnym, Kursie Muzyki Współczesnej w Krakowie i Kursie Muzycznej Grafiki Komputerowej w Warszawie. W 2000 roku uzyskuje stopień doktora, a w 2006 roku stopień doktora habilitowanego sztuk muzycznych w zakresie kompozycji. Od kilku lat pracuje na stanowisku profesora naukowo-dydaktycznego Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina, w 2014 roku otrzymał tytuł naukowy profesora sztuk muzycznych. Członek Związku Kompozytorów Polskich. Prowadzi aktywną działalność jako organizator życia muzycznego, pełniąc funkcję prezesa Stowarzyszenia Musica Sacra i sekretarza Zarządu Stowarzyszenia Laboratorium Muzyki Współczesnej. Zasiada w Radzie Artystyczno-Programowej Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Sakralnej Gaude Mater w Częstochowie, Komisji Kultury i Edukacji Polskiego Komitetu Olimpijskiego i Radzie Akademii Fonograficznej Nagrody Fryderyk. Pomysłodawca i organizator Międzynarodowego Konkursu Młodych Kompozytorów Musica Sacra w Częstochowie. Był również sekretarzem Koła Młodych Związku Kompozytorów

Polskich i redaktorem naczelnym miesięcznika „Muzyka21”. Brał udział w pracach jury konkursów kompozytorskich, m.in. Konkursu Kompozytorskiego Musica Sacra, Konkursu Kompozytorskiego na utwór organowy w Warszawie, Konkursu Kompozytorskiego dla Studentów Akademii Muzycznych, Konkursu Kompozytorskiego Vere Passio oraz Jury Nagrody Prezydenta Miasta Częstochowy. Jego utwory były wykonywane w kraju i za granicą, podczas wielu festiwalu i koncertów (łącznie ponad 400 wykonań), m.in. we Francji i Włoszech (Festival Internazionale di Musica Contemporanea Musica Viva w Rzymie), w Niemczech (Festiwal Unerhörtemusik w Berlinie), Belgii, Monako, Szwajcarii, Wielkiej Brytanii, Rosji, Czechach, Szwecji, Islandii, Danii, Grecji, Kanadzie (5th Edmonton New Music Festival), Chile, Stanach Zjednoczonych i Chinach. W Polsce dzieła Pawła Łukaszewskiego można było usłyszeć m.in. na festiwalach: Muzyki Sakralnej Gaude Mater w Częstochowie, Forum Młodych Kompozytorów w Krakowie, Muzyka w Starym Krakowie, Wratislavia Cantans, Laboratorium Muzyki Współczesnej w Białymstoku, Warszawskie Spotkania Muzyczne, Legnica Cantat, Conversatorium Muzyki Organowej w Legnicy, Dni Muzyki Ryszarda Bukowskiego we Wrocławiu. Dzieła Łukaszewskiego zarejestrowano na ponad 70 polskich i zagranicznych albumach, wydanych m.in. przez Hyperion (dwie płyty autorskie), Acte Préalable, Polskie Nagrania Edition, DUX, Musica Sacra Edition, Signum Records.

W 1999 roku kompozycja *Winterreise* na orkiestrę smyczkową została zaprezentowana przez Narodową Orkiestrę Symfoniczną Polskiego Radia pod dyrekcją Jerzego Maksymiuka na prestiżowym koncercie *The Last Night of the Proms* w Krakowie, który odbywał się pod patronatem księcia Kentu. W ostatnich latach twórczość Pawła Łukaszewskiego zyskała uznanie w Wielkiej Brytanii. Jego dzieła mają swoje prawykonywania oraz są wykonywane przez renomowane zespoły chóralsne z Londynu i Cambridge: *The Kings Singers*, *The Holst Singers*, *BBC Singers*, *Trinity College Choir*, *Tenebrae*, *Britten Sinfonia*, *Polyphony*. Paweł Łukaszewski zajmuje się również działalnością dyrygencką. Współpracował m.in. z Chórem Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (jako II dyrygent), z którym odbył szereg tournées zagranicznych i brał udział w nagraniach 20 albumów oraz przygotował wiele prawykonań i nagrań utworów polskich kompozytorów współczesnych i form wokalnoinstrumentalnych. Prowadzi własny zespół — Chór Kameralny *Musica Sacra* — oraz jest dyrektorem artystycznym i dyrygentem Chóru Katedry Praskiej (Warszawa–Praga). Wielokrotny stypendysta, m.in. Urzędu Miasta Częstochowy, ZAiKS-u, Fundacji im. prof. Bogdana Suchodolskiego, Funduszu Promocji Twórczości przy MKiDN. Za swoją twórczość kompozytorską otrzymał wiele nagród i wyróżnień, m.in. wyróżnienie podczas Konkursu Wspólnoty Akademickiej 1988 w Krakowie za *Modlitwę na chór mieszany*

a cappella, II nagrodę podczas Forum Młodych Kompozytorów 1994 w Krakowie za *Winterreise*, wyróżnienie podczas Konkursu Młodych Kompozytorów im. Tadeusza Bairda 1994 za *Arrampicata na orkiestrę*, I nagrodę podczas Konkursu Akademii Muzycznej 1995 w Warszawie — również za *Arrampicata*, II nagrodę podczas Konkursu Kompozytorskiego im. Adama Didura 1996 w Sanoku za *Recordationes de Christo moriendo na mezzosopran i orkiestrę kameralną*, II nagrodę podczas Międzynarodowego Konkursu *Florilège Vocal de Tours* 1998 we Francji za *Dwa motety wielkopostne na chór mieszany a cappella*, dwie III nagrody ex aequo podczas Konkursu Kompozytorskiego Pro Arte 2003 we Wrocławiu. Ponadto został uhonorowany Nagrodą Prezydenta Miasta Częstochowy za twórczość kompozytorską (1995), Medalem za Zasługi i Nagrodą Kanclerza Bałtyckiej Wyższej Szkoły Humanistycznej w Koszalinie (1998), Odznaką Honorową Zasłużony dla Województwa Koszalińskiego i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1998), Nagrodą im. św. Brata Alberta (2006), Srebrnym Medalem *Gloria Artis* (2011), Nagrodą Prymasa Polski (2011), Medalem Pro Masovia (2014) i Orphee d'Or (2014).

fol. Krzysztof Wójcik

11.11.2015 • ŚRODA 20:00

Klub Oskar, ul. Piłsudskiego 30

SCENA OFF — COSOVEL / THE FERAL TREES

COSOVEL

Izolda Sorenson (Cosovel) — śpiew, inst. klawiszowe

Aleks Polak — bas, gitara, ukulele

Wiktoria Jakubowska — perkusja

Dariusz Skarżyński — wizualizacje live

Repertuar własny: muzyka elektroniczna, new wave

WYKONAWCY

COSOVEL — fenomen polskiej sceny alternatywnej. Solowy projekt Izoldy Sorenson, znanej ze współpracy z Julią Marcell i zespołem Drekoty. Jej pseudonim pochodzi od postaci Srečka Kosovela — słoweńskiego poety z początku XX wieku, zaliczanego do nurtu modernizmu. Cosovel ma w swoim dorobku wydaną w 2014 EP-kę *Live in Studio*, będącą zarejestrowanym w studio koncertem. Utwory z minialbumu zostały zauważone przez najbardziej opiniotwórczych dziennikarzy muzycznych i pojawiły się m.in. na playliście radiowej Trójki. Podczas trasy promującej płytę Cosovel zagrała na najważniejszych polskich festiwalach (Tauron Nowa Muzyka, Orange Warsaw Festiwal) i zagranicznych (Reeperbahn Festival — Niemcy, Loftas Fest — Litwa, Fantoche Festival — Szwajcaria,

Waves Bratislava — Słowacja, Barbakan Fest — Słowacja). Z zespołem została laureatką nagrody w kategorii muzyka na Festiwalu Fama — Międzynarodowy Kampus Artystyczny 2014.

facebook.com/cosovel
soundcloud.com/cosovel

REPERTUAR

1. *Detektyw nr 16* — muz. Izolda Sorenson (Cosovel), śl. Kosovel Srečko
2. *Dhei No* — muz. Izolda Sorenson (Cosovel), śl. Kosovel Srečko
3. *Psy, kwiaty, lokomotywy* — muz., śl. Izolda Sorenson (Cosovel)
4. *Dead Man* — muz. Izolda Sorenson (Cosovel), śl. Kosovel Srečko
5. *Bitter Heart* — muz., śl. Izolda Sorenson (Cosovel)
6. *Above a Madhouse* — muz. Izolda Sorenson (Cosovel), śl. Kosovel Srečko
7. *A Small Coat* — muz. Izolda Sorenson (Cosovel), śl. Kosovel Srečko
8. *Sorbetowy* — muz., śl. Izolda Sorenson (Cosovel)
9. *Cons XY* — muz. Izolda Sorenson (Cosovel), śl. Kosovel Srečko
10. *Krneki Superneki* — muz. Izolda Sorenson (Cosovel), śl. Kosovel Srečko
11. *Coming Back* — muz., śl. Izolda Sorenson (Cosovel)
12. *Soulless Object* — muz. Izolda Sorenson (Cosovel), śl. Kosovel Srečko

Bezkompromisowa i świeża elektronika z elementami jazzu, folku i new wave. Swoją najnowszą płytę artystka określa jako eklektyczny kolaż sentymentalizmu i elektronicznego chłodu. Przez krytyków bywa określana jako zestawienie intymnego, damskiego Depeche Mode ze skandynawską ostrością Björk. Melodyjność piosenek tworzy ciekawe połączenie z warstwą tekstową, będącą autorskim przekładem wierszy dadaistycznego, słoweńskiego poety z początku ubiegłego stulecia, Srečka Kosovela. Serwowany przez Cosovel mezalians kultury wysokiej z muzyką rozrywkową wypada na korzyść obu, ku ucieście słuchaczy przygniecionych monumentalnością nudy, ale jednocześnie poszukujących muzyki ambitnej.

THE FERAL TREES

Moriah Woods — śpiew
Mariusz Antas — bas
Grzegorz Napora — gitara
Dawid Ryski — perkusja
Marcin Klimczak — inst. klawiszowe, śpiew
Małgorzata Krasowska — altówka

Repertuar własny: folk, metal

WYKONAWCY

THE FERAL TREES — polsko-amerykański projekt, w którego skład wchodzi muzyki zespołu Hidden World, wspierani przez wokalistkę Moriah Woods. Zespół wystąpił w tym roku m.in. podczas festiwalu Open'er

w Gdyni i Sziget w Budapeszcie. W czerwcu 2015 roku miała premierę ich debiutancka płyta *The Feral Trees*, którą w całości można odsłuchać na Bandcampie zespołu. Zebrała bardzo dobre recenzje zarówno w prasie, jak i w portalach muzycznych. Była również Płytą Tygodnia w *Programie alternatywnym* Agnieszki Szydlowskiej w radiowej Trójce. Obecnie zespół pracuje nad materiałem na drugi album.

facebook.com/feraltrees
theferaltrees.bandcamp.com

REPERTUAR

1. *For Tomorrow*
  2. *The Traveler*
  3. *Rustic Bones*
  4. *The Desert*
  5. *Somehow*
  6. *Take it to the Grave*
  7. *Old Growth*
  8. *Dead Lies*
  9. *The Animal*
  10. *Foregin Tongue*
- Muz. śl. zespół

Pomysł współpracy nad projektem The Feral Trees pojawił się wiosną 2014 roku, kiedy Grzegorz Napora, Moriah Woods, Dawid Ryski i Mariusz Antas zdecydowali się połączyć siły alternatywnego, akustycznego folku i mrocznego, metalowego brzmienia wynikającego z ich zainteresowań. Moriah

Woods pochodzi z wysokich gór Kolorado (Stany Zjednoczone), więc ukształtowała ją tradycja folkowo-akustycznego grania, z kolei Grzegorz Napora ma puławskie sludge metalowe korzenie. Wydawałoby się, że to spotkanie nie ma racji bytu, ale jest inaczej. Ta dwójka stworzyła coś niezwykle unikatowego — ich muzyka porusza, rezonuje pięknem i mroczną tajemnicą.

iPulawy.pl

TYM ŻYJE MIASTO! BIZNESOWA STRONA PUŁAW.

BIURO
REKLAMY

AGENCJA REKLAMY
multimedia

☎ tel. 501 42 88 64

✉ biuro@mmreklamy.pl

📍 ul. Partyzantów 34A
24-100 Puławy

www.**mmreklamy**.pl

12.11.2015 • CZWARTEK 19:00

Puławski Ośrodek Kultury Dom Chemika,
sala widowiskowa, ul. Wojska Polskiego 4

SAAGARA

Wacław Zimpel — klarnet altowy, khaen
Giridhar Udupa — ghatam, konnakol
Bhargava Halambi — khanjira
K Raja — thavil
Mysore N. Karthik — skrzypce

Repertuar: tradycyjna muzyka indyjska

WYKONAWCY

SAAGARA — dwa muzyczne światy, które spotykają się na jednej scenie. Giridhar Udupa, Bhargava Halambi i K Raja są najwybitniejszymi muzykami hinduskimi młodszego pokolenia, a Mysore N. Karthik to wschodząca gwiazda muzyki karnatyckiej. Na co dzień mieszkają w Bangalore, lecz występują w największych salach koncertowych świata (m.in. Carnegie Hall i Opera w Sydney). Wacław Zimpel jest klasycznie wykształconym wirtuozem klarnetu, kojarzonym głównie ze sceną muzyki improwizowanej. W swoich projektach wielokrotnie odwoływał się już do tradycji i rytuałów muzycznych innych kultur. W 2014 roku grupa zagrała swoją pierwszą trasę, która objęła najważniejsze polskie sale koncertowe, m.in. Studio Koncertowe Polskiego Radia im. W. Lutosławskiego i Filharmonię Wrocławską.

WACŁAW ZIMPEL — klasycznie wykształcony klarnecista i kompozytor. Obecnie jeden z najbardziej rozpoznawalnych polskich artystów na światowej scenie muzyki improwizowanej. Inspiracje czerpie przede wszystkim z sakralnej i rytualnej muzyki różnych kultur. Współtworzy orkiestrę Resonance Kena Vandermarka. Współpracuje także z Hamidem Drakiem, Michaeliem Zerangiem, Mikołajem Trzaską, Klaussem Kugelem, Bobbym Few, Perrym Robinsonem.

GIRIDHAR UDUPA — mistrz ghatamu (gliniany instrument perkusyjny o wyglądzie dzbana). Urodził się w rodzinie o długich tradycjach muzycznych. Naukę gry rozpoczął w wieku 4 lat, prowadzony przez ojca. Jako dwunastolatek miał już za sobą pierwsze występy. Obecnie koncertuje u boku największych mistrzów. Otrzymał wiele prestiżowych nagród. Występuje w Stanach Zjednoczonych, Hiszpanii, Kanadzie, Francji, Szwajcarii, Niemczech, Omanie i Kuwejcie. Giridhar Udupa jest członkiem zespołu hinduskiej wokalistki Bombay Jayashri, nominowanej do Oscara za najlepszą piosenkę do filmu *Życie Pi*. Jest także jednym z założycieli zespołu Layatharanga.

BHARGAVA HALAMBI — wybitny muzyk Indii, specjalizuje się w grze na khanjirze (bęben ramowy z rodziny tamburynów) i na mridangamie (bęben dwustronny, jeden z najstarszych instrumentów indyjskich). Kunstzu uczył się u wielkich mistrzów

muzyki hinduskiej. Jest jednym z członków słynnego zespołu perkusyjnego Layatharanga. Występował w wielu prestiżowych salach koncertowych. Prowadził warsztaty w Indiach, Stanach Zjednoczonych i Francji.

K RAJA — młody mistrz thavilu (dwumembranowy instrument perkusyjny, najczęściej wykorzystywany podczas świąt i rytuałów w hinduskich świątyniach, gra się na nim pałką i specjalnymi naparstkami). K Raja pochodzi z rodziny, w której tradycja gry na thavilu jest kultywowana od czterech

pokoleń. Edukację muzyczną rozpoczął w bardzo młodym wieku, zwracając uwagę wielu mistrzów muzyki hinduskiej. Jest jednym z nielicznych wirtuozów thavilu, który potrafi odnaleźć się w różnych stylach muzycznych — od jazzu po fusion.

MYSORE N. KARTHIK — wschodząca gwiazda muzyki karnatyckiej i jeden z najlepiej zapowiadających się muzyków młodego pokolenia. Naukę gry rozpoczął w wieku 8 lat, u boku swojego ojca Mysore Nagaraja — żywej legendy muzyki hinduskiej i najwybitniejszego

skrzypka współczesnych Indii. Mysore N. Karthik w szczególny sposób potrafi połączyć tradycje hinduskie z koncepcjami zachodniej muzyki improwizowanej. Koncertuje na terenie całych Indii, zdobywając coraz szersze uznanie publiczności.

facebook.com/saagaraofficial

REPERTUAR

1. *Saagara*
2. *Gupta Gamini*
3. *Shikara*
4. *Ya Maru*
5. *Avega*
6. *Lines*
7. *Hastipaka*

Muz. 1–2, 4–7: Wacław Zimpel,
muz. 3: Wacław Zimpel, Giridhar Udupa

Na jednej scenie spotykają się dwa muzyczne światy: staroindyjska muzyka karnatycka, charakteryzująca się niezwykle wysublimowanym systemem rytmicznym i melodycznym, oraz muzyczna tradycja Europy. W repertuarze zespołu odnajdziemy zarówno utwory karnatyckie, jak i oryginalne kompozycje muzyków. Podstawę ich budowy stanowią taale, czyli tradycyjne hinduskie schematy rytmiczne, zestawione z zachodnią melodyką, przemieszana z systemem rag — skal indyjskich.

„Muzyka karnatycka może stać się fantastycznym pretekstem do głębokiego namysłu nad własną tradycją, ale i szansą na weryfikację nieprzebranej masy założeń i przesądów, jakie nieświadomie nakładamy na muzykę, której słuchamy. W tradycji indyjskiej nie funkcjonuje dualizm duszy i ciała — fundament zachodniej filozofii, który w ogromnej mierze determinuje nasze patrzenie na świat. Tak jak przywykliśmy więc rozdzielać świat na formę i materię, psychę i somę, realne i fantastyczne — tak i muzykę podzieliłiśmy na kompozycje i improwizacje, warsztat instrumentalisty i emocje artysty, tradycję i nowoczesność. Dualizmy te można by mnożyć. Na gruncie muzyki karnatyckiej te dwa światy stanowią nierozzerwalne jedno: nie może być mowy o emocjonalnym uniesieniu w improwizacji bez pewnego, mocnego oparcia w rytmicznej formie. Więcej: to właśnie z biegiem czasu w tradycyjnym kodzie tej muzyki powstaje jej uwznioślająca siła. Siła, która może przejawiać się w zupełnie inny sposób niż znane nam formy ekspresji uczuć”. | Kajetan Prochyra — jazzarium.pl

13.11.2015 • PIĄTEK 19:00

Puławski Ośrodek Kultury Dom Chemika,
sala widowiskowa, ul. Wojska Polskiego 4

**KONCERT ZAMKNIĘCIA | MŁODA POLSKA
FILHARMONIA — P. Łukaszewski,
F. Mendelssohn-Bartholdy, R. Strauss,
L. van Beethoven**

Młoda Polska Filharmonia
Jan Mraček — skrzypce
Adam Klocek — dyrygent

Paweł Łukaszewski (ur. 1968) — *Sinfonietta per
archi* (2004)

Felix Mendelssohn-Bartholdy (1809–1847) —
Koncert skrzypcowy e-moll, op. 64 (1844)

Richard Strauss (1864–1949) — *Serenada
Es-dur*, op. 7 (1881)

Ludwig van Beethoven (1770–1827) —
Symfonia nr 4 B-dur, op. 60 (1806)

WYKONAWCY

MŁODA POLSKA FILHARMONIA — jedyna
w Polsce młodzieżowa orkiestra dotowana
z prywatnych funduszy, złożona z najbardziej
uzdolnionych uczniów szkół muzycznych
oraz studentów uczelni muzycznych w wieku
16–21 lat, wybranych podczas ogólnopolskich
przesłuchań. Celem Fundacji Zwierciadło —
organizatorów projektu — jest promocja
młodych i utalentowanych muzyków poprzez
edukację na warsztatach artystycznych,
z wybitnymi artystami o światowej renomie,
oraz umożliwienie im debiutu w prestiżowych

salach koncertowych obok światowej
sławy koncertmistrzów. Dodatkowym
celem organizatorów jest wzbudzenie
zainteresowania polskiej młodzieży muzyką
poważną oraz motywowanie młodych
artystów do wzmożonej pracy, która
może m.in. zaowocować zaproszeniem
do studiowania poza granicami Polski.
Stypendyści Młodej Polskiej Filharmonii
to laureaci międzynarodowych konkursów
muzycznych, osoby o niezwykłym talencie
i wielu różnorodnych pasjach, muzycy, którzy
już dziś dostają się do międzynarodowych
orkiestr. Oprócz muzyki klasycznej orkiestra
ma w swoim repertuarze aranżacje jazzowe,
rockowo-popowe oraz tematy z muzyki
filmowej. Fundacja organizuje dwie trasy
koncertowe w ciągu roku: letnią i jesienną.
Letnie trasy koncertowe mają charakter
plenerowy, w repertuarze znajdują się
specjalnie zaaranżowane utwory muzyki
popularnej i filmowej. W ramach jesiennej
trasy koncertowej orkiestra MPF występuje
ze światowej sławy solistami zagranicznych
orkiestr, podczas koncertów w polskich
filharmoniach i salach koncertowych. Fundacja
Zwierciadło, przed każdą trasą koncertową
MPF, organizuje kilkudniowe warsztaty
artystyczne, podczas których są prowadzone
zajęcia przez pedagogów z rodzimych Akademii
Muzycznych, muzyków Filharmonii Narodowej
i Sinfonii Varsovii oraz artystów z zagranicy,
solistów i członków znanych orkiestr.

fol. Jarosław Antoniuk

W ramach ostatnich siedmiu tras odbyło
się trzydzieści koncertów, które obejrzało
łącznie blisko 35 tysięcy osób. Tego lata
orkiestra wystąpiła w Szanghaju, w ramach
Międzynarodowego Festiwalu Muzycznego
MISA Shanghai 2015. Młoda Polska Filharmonia
występowała również na festiwalach:
Bydgoski Festiwal Muzyczny, Puławski
Festiwal Muzyczny Wszystkie Strony Świata,
Międzynarodowy Festiwal Bursztynowy
Szlak, Festiwal Wiolinistyczny im. Bronisława
Hubermana, Festiwal Filmu i Sztuki Dwa
Brzegi, Festiwal Młodych Talentów Kiepuriaada,

Festiwal Muzyczny w Łańcucie. Młoda Polska
Filharmonia współpracowała dotychczas
z koncertmistrzami i solistami, takimi
jak: Dmitrij Vassiliev — Moscow Soloists,
Edicson Ruiz — Berliner Philharmoniker,
Dudu Carmel i Eyal Ein-Habar — Israel
Philharmonic Orchestra, Rafał Zambrzycki-
-Payne — Ensemble Modern, Emanuel
Salvador — Orquestra do Norte Portugal, Sonig
Tchakerian — Accademia Nazionale di Santa
Cecilia w Rzymie. W projekt zaangażowali się
również artyści związani zarówno z muzyką
poważną, jak i nowymi brzmieniami.

Młoda Polska Filharmonia współpracowała i występowała z artystami, takimi jak: Grégoire Maret, Kayah, Gaba Kulka, Dorota Miśkiewicz, Marek Napiórkowski, Alicja Węgorzewska-Whiskerd, Michał Dąbrówka, Paweł Dobrowolski, Robert Kubiszyn, Patryk Stachura, Grzegorz Turnau i zespół Zakopower.

Dyrektorem artystycznym i dyrygentem Młodej Polskiej Filharmonii jest wybitny muzyk Adam Klocek, pomysłodawca i współtwórca płyty *Night in Calisia*, która zdobyła Grammy 2014 w kategorii najlepszy album dużego zespołu jazzowego. Młoda Polska Filharmonia to program Fundacji Zwierciadło, należącej do Grupy Zwierciadło, holdingu medialnego, w skład której wchodzi m.in. magazyny „Zwierciadło” i „Sens”, portal Zwierciadlo.pl oraz Novimedia — pierwsza polska agencja full service branży custom i content publishing. Młoda Polska Filharmonia jest kontynuacją programu stypendialnego Agrafka Muzyczna zainicjowanego w 2001 roku. Fundatorami projektu są Sławomir Smołokowski i Grzegorz Jankiewicz. Młodzi muzycy otrzymują od Fundacji Zwierciadło roczne stypendia pieniężne.

„Czterdziestu młodych utalentowanych muzyków, występujących na estradzie wspólnie ze swoimi profesorami — solistami wybitnych, światowych zespołów orkiestrowych? To może być bardzo ciekawe. Obalamy mit, który mówi, że w orkiestrach jest miejsce dla przeciętnych muzyków.

Nieprawda, w dobrej orkiestrze jest miejsce dla wirtuozów. I dopiero wtedy czuje się, jaka siła tkwi w wykonawstwie muzyki symfonicznej. Każdy z osobna znakomity, do tego tworzący z kolegami świetnie zgrany zespół. Magia dźwięków granych razem, ale będących konglomeratem najlepszego indywidualnego brzmienia. Wrażliwość na muzykę, precyzja własnego grania, ale także — a może przede wszystkim — wrażliwość na to, co brzmi dokoła i z czym trzeba współgrać. Balans pomiędzy indywidualnością i poczuciem gry zespołowej. Gdyby nie słowo *muzyka* opis ten pasowałby do gry dobrej drużyny piłkarskiej, którą ogląda się z zapartym tchem, a piłka precyzyjnie sunie od zawodnika do zawodnika, trafiając w końcu do bramki. Tu, zamiast bramki, mamy uszy publiczności, w które niech wpada jak najwięcej precyzyjnych, a do tego pięknych, poruszających duszę, dźwięków”. | Adam Klocek — Dyrektor Artystyczny projektu Młoda Polska Filharmonia

zwierciadlo.pl/mpf

**GRUPA
ZWIERCIADŁO®**

**FUNDACJA
ZWIERCIADŁO**

mpf
młoda POLSKA
FILHARMONIA

fot. Jarosław Antoniak

JAN MRAČEK — urodził się w 1991 roku. Jest absolwentem Praskiego Konserwatorium, które ukończył z wyróżnieniem. Debiutował w serii koncertów Young Talent, prezentujących młodych artystów w prestiżowej Rudolfinum Concert Hall. Jest zwycięzcą Concertino Praga National Round 2006 (międzynarodowego konkursu muzycznego dla młodych muzyków organizowanego przez Czeskie Radio), Czeskiego Ogólnokrajowego Konkursu Konserwatoriów Muzycznych 2008, Beethoven's Hradec International Music Competition 2009 (gdzie, podczas koncertu finałowego, wykonał koncert Dworzaka wraz z Janáček Philharmonic Orchestra). Posiada tytuł najmłodszego laureata Międzynarodowego Konkursu Muzycznego Praska Wiosna, jest również najmłodszym solistą w historii Orkiestry Symfonicznej Czeskiego Radia.

Uczestniczył w klasach mistrzowskich Václava Hudečka i Stephena Shippsa, a także w szkoleniach Musica Mundi, prowadzonych przez Gavriela Lipkinda, Leonida Kerbela, Levona Chilingiriana i Waltera Boeykensa w Belgii, gdzie grał, jako solista, pod batutą Maxima Vengerova, a następnie uczestniczył w klasie mistrzowskiej Idy Haendel. Najnowsze osiągnięcia skrzypka to pierwsze miejsca zdobyte w Międzynarodowym Konkursie Skrzypcowym im. Fritza Kreislera oraz Stefanie Hohl w Wiedniu, w których nagrodą był występ w towarzystwie Orkiestry Filharmonii Wiedeńskiej oraz nagranie płyty

dla wytwórni Naxos. Przewodniczący jury Konkursu im. Fritza Kreislera tak uzasadnił przyznanie nagrody: „Już od pierwszego etapu konkursu byliśmy zafascynowani jego grą, nie tylko technicznymi umiejętnościami, ale również niezwykłą charyzmą na scenie”. Jan Mráček koncertował, jako solista, z wieloma orkiestrami, m.in.: Kuopio Symphony Orchestra i Lappeenranta City Orchestra z Finlandii, Czeską Narodową Orkiestrą Symfoniczną, Orkiestrą Symfoniczną Rumuńskiego Radia, Praską Orkiestrą Symfoniczną (FOK), Janáček Philharmonic Orchestra, Hradec Králové Philharmonic Orchestra, Bohuslav Martinů Philharmonic Orchestra of Zlín, Pilsen Philharmonic Orchestra, Moravská Filharmonie Olomouc, Orkiestrą Symfoniczną Północnych Czech, Pardubicką Orkiestrą Kameralną, Czeską Orkiestrą Kameralną (ČKO), Virtuosi Pragenses, New Prague Collegium, Radio Symphonic Players Collegium. W 2008 roku Jan Mráček został członkiem grupy Lobkowitz Trio, która w 2014 roku zdobyła III nagrodę podczas Międzynarodowego Konkursu Muzyki Kameralnej im. Antoniego Dworzaka oraz I nagrodę i nagrodę publiczności podczas Międzynarodowego Konkursu im. Johannes Brahmsa w Pörtlach (Austria). Obecnie skrzypek studiuje na Wiedeńskim Uniwersytecie Muzycznym pod kierunkiem Jana Pospíchała, głównego dyrygenta Wiedeńskiej Orkiestry Symfonicznej.

ADAM KLOCEK — biogram str. 12.

fol. Juri Tscharyiski

REPERTUAR

Paweł Łukaszewski

Sinfonietta per archi (2004)

1. Allegro molto
2. Adagio
3. Andantino
4. Comodo

W tym znakomitym dziele Paweł Łukaszewski odchodzi od osiągnięć muzycznej -awangardy oraz powraca do tradycji XIX-wiecznej tonalności. Cechuje je stylistyczna oryginalność, przejrzystość i wyśmienite opanowanie faktury. Pomimo swej lapidarnej formy jest to kompozycja przesycona emocjami oraz ufundowana na dramaturgicznej narracji.

PAWEŁ ŁUKASZEWSKI (ur. 1968) — biogram str. 57.

Felix Mendelssohn-Bartholdy

Koncert skrzypcowy e-moll, op. 64 (1844)

1. Allegro molto appassionato
2. Andante
3. Allegretto non troppo. Allegro molto vivace

To ostatnie z dużych dzieł orkiestrowych Mendelssohna i jedno z najważniejszych koncertów skrzypcowych romantyzmu należy do najczęściej wykonywanych dzieł tego gatunku oraz znajduje się w repertuarze większości solistów. Kompozytor, który sam dobrze grał na skrzypcach oraz utrzymywał przyjaźnię ze sławnymi skrzypkami swoich

czasów, stworzył wiele utworów na ten instrument. *Koncert skrzypcowy e-moll* napisał dla lipskiego koncertmistrza Ferdinanda Davida, który był jego pierwszym wykonawcą oraz z którym kompozytor prowadził regularną korespondencję, konsultując kolejne etapy tworzenia. Kończąc dzieło, Mendelssohn przebywał w Soden pod Frankfurtem. Sielankowa atmosfera miejsca i stan odprężenia przeniknęły i uformowały tę kompozycję. Trzyczęściowy *Koncert e-moll* jest zbudowany wedle klasycznych wzorów, ale — jak na swoje czasy — posiada również cechy, które nadają mu znamiona innowacyjności: niemal natychmiastowe wejście skrzypiec w pierwszej części (bez wprowadzenia tematów przez orkiestrę) oraz wzajemne przenikanie się poszczególnych części granych *attacca*, bez zaznaczonej przerwy. Dzieło zostało bardzo dobrze przyjęte przez współczesnych oraz, z uwagi na swoje nowatorstwo, wywarło wpływ na późniejszą twórczość innych kompozytorów, m.in. Czajkowskiego, Sibeliusa i Liszta.

FELIX MENDELSSOHN-BARTHOLDY (1809–1847) — urodzony w Hamburgu, kompozytor, dyrygent i pianista żydowskiego pochodzenia, jeden z najwybitniejszych twórców wczesnego romantyzmu, którego dorobek oraz ujawniony już we wczesnym dzieciństwie talent uczyniły go następcą Mozarta. Mendelssohn, uważany za cudowne dziecko, od najwcześniejszych lat uczy się gry na fortepianie i skrzypcach. Ma również do czynienia z elitą intelektualną

i artystyczną; już jako dziecko przyjaźni się z Goethem. Z siostrą Fanny uczy się teorii muzyki i kompozycji. W wieku 11 lat pisze swoje pierwsze utwory fortepianowe. Intensywna praca doprowadza go wkrótce — po stworzeniu blisko stu dzieł — do *Oktetu smyczkowego Es-dur*, który komponuje jako szesnastolatek i który przedstawia go jako w pełni dojrzałego twórcę. Rodzice kompozytora prowadzą w tym czasie salon artystyczny będący miejscem spotkań utalentowanej młodzieży. Poza edukacją muzyczną Mendelssohn studiuje literaturę, sztukę i filozofię. Na Uniwersytecie Humboldta w Berlinie uczęszcza na wykłady z estetyki Hegla. W wyniku uprzedzeń antysemitów zostaje odrzucona jego kandydatura na stanowisko dyrektora berlińskiej Sing-Akademie. Przez kilka lat Mendelssohn pełni jednak w Düsseldorfie funkcję dyrektora muzycznego, prowadząc miejskie festiwale i towarzystwa muzyczne. Po śmierci ojca przenosi się do Lipska, gdzie obejmuje stanowisko dyrygenta Gewandhausu. Król saski, Fryderyk August II, nadaje mu honorowy tytuł kapelmistrza dworskiego. Na kilka lat przed śmiercią Mendelssohn doprowadza do utworzenia w Lipsku konserwatorium muzycznego, na którego czele staje, obejmując klasę kompozycji.

Wiele dzieł Mendelssohna powstało podczas licznych podróży po Europie, nowe doświadczenia inspirowały jego aktywność twórczą. Podobnie też przebiegała

jego edukacja, będąca raczej wynikiem kontaktów towarzyskich i przyjacielskich niż usystematyzowanego toku nauczania. Nie do przecenienia są zasługi Mendelssohna dla odrodzenia zainteresowania muzyką J.S. Bacha, której był miłośnikiem. Dyrygując *Pasją według św. Mateusza*, Mendelssohn sprawił, że twórczość mistrza powróciła po latach zapomnienia do sal koncertowych. Ustabilizowane życie osobiste i poczucie zawodowego spełnienia uczyniły z Mendelssohna doskonałe przeciwieństwo wzorca romantycznego artysty, wiodącego niespokojną i burzliwą egzystencję. Pozostając pod wpływem klasycznych wzorców, odnosił się on także z nieufnością do awangardowych rozwiązań muzycznych epoki, charakterystycznych dla twórców, takich jak: Wagner, Berlioz, Chopin czy Liszt. Jego dorobek obejmuje symfonie, koncerty, opery, oratoria, utwory chóralne i pieśni, dzieła kameralne i fortepianowe. Wszechstronna edukacja Mendelssohna uczyniła go prawdziwym człowiekiem renesansu, owocując dziełami będącymi apoteozą życia i czerpiącymi tak z muzycznych, jak i literackich oraz artystycznych doświadczeń. Należy jednak podkreślić, że priorytetowo traktował wymagania i naturę muzycznego języka, względy wobec niego zewnętrzne, uznając jedynie za źródło inspiracji. Jak żaden inny kompozytor swojej epoki był zachwycony pięknem natury. Głębia duchowych doświadczeń Mendelssohna znalazła wyraz w jego dziełach religijnych. Będąc jednym

z pierwszych wielkich kompozytorów XIX-wiecznego romantyzmu, zdobył jednocześnie dużą popularność w Anglii, gdzie podróżował wielokrotnie w ciągu swojego życia, stając się ulubieńcem królowej Wiktorii, której zadedykował *III symfonię 'Szkocką'*. Doceniani przez współczesnych, odnosił sukcesy kompozytorskie i dyrygenckie, osiągając status autorytetu muzycznej Europy tamtych czasów. Antysemickie nastroje pierwszej połowy XX wieku sprawiły, że Mendelssohn popadł w Niemczech w zapomnienie. W wyniku nierzetelnych interpretacji i analiz kompozytor zaczął być traktowany jako drugorzędny twórca i reprezentant sentymentalizmu romantycznego. Do łask melomanów i teoretyków powrócił w latach 60. XX wieku, m.in. dzięki pełnej edycji jego dzieł.

Richard Strauss

Serenada Es-dur, op. 7 (1881)

Pierwsze dzieło Richarda Straussa, które przekroczyło granice Monachium, jego rodzinnego miasta. Prawykonanie miało miejsce w 1882 roku w Dreźnie, pod kierunkiem Franza Wüllnera, co należy uznać za wielki zaszczyt uczyniony młodemu kompozytorowi przez tego uznanego dyrygenta, który kierował prawykonaniami oper Wagnera — *Das Rheingold* i *Die Walküre*. Związek kompozytora z dyrygentem przyniósł w kolejnych latach prawykonania poematów symfonicznych *Dyl Sowizdrzał*

i *Don Kichot*, pod kierunkiem Wüllnera. Pozytywną opinię wyraził także o Straussie dyrygent i kompozytor Hans von Bülow, który, otrzymawszy partyturę Serenady, powiedział: „Niezwykle utalentowany młody człowiek. Po Brahmsie bez wątpienia najwybitniejsza indywidualność”. Jest to utwór jednocześnie, oparty na rozszerzonej formie sonatowej. Chociaż zainspirowana Mozartem *Serenada* jest dziełem młodzieńczym, to zachwyca swoim urokiem, wdziękiem i dynamiką, a także umiejętnościami technicznymi siedemnastoletniego Straussa, który sprawnie wykorzystał w niej możliwości kolorystyczne instrumentów dętych.

RICHARD STRAUSS (1864–1949) — niemiecki kompozytor oraz dyrygent epoki późnego romantyzmu. Od ojca, Franciszka Józefa — waltornisty, otrzymuje staranne wykształcenie muzyczne i wczesnie zaczyna komponować. Naukę gry na fortepianie rozpoczyna w wieku 4 lat, a pierwsze utwory pisze w wieku 6 lat. Rozpoczyna również naukę gry na skrzypcach i gra w amatorskiej orkiestrze, kierowanej przez swojego ojca. Na początku lat 80. XIX wieku mają miejsce pierwsze wykonania jego kompozycji, jak również pierwsze ich publikacje. Młody Strauss kończy gimnazjum muzyczne w Monachium i podejmuje studia humanistyczne, które jednak przerywa i rozpoczyna karierę dyrygencką. Jego pierwsze dzieła są utrzymane w stylu Schumanna i Mendelssohna. Strauss interesuje się również Wagnerem. W drugiej połowie

lat 80. pracuje jako trzeci dyrygent opery w Monachium. W tym czasie pisze pierwsze poematy symfoniczne (*Don Juan*, *Macbeth*) i zbiory pieśni oraz poznaje śpiewaczkę Paulinę de Ahna, z którą bierze ślub. Pracuje również jako asystent przy wystawieniu dzieł Wagnera w Bayreuth oraz zostaje zatrudniony na stanowisku kapelmistrza na dworze w Weimarze. W 1889 roku kieruje prawykonaniem poematu *Don Juan*, a sukces tego koncertu powoduje, że Strauss zostaje zaliczony do grona najważniejszych kompozytorów niemieckich swoich czasów. W kolejnych latach dyryguje orkiestrami w Berlinie, Lipsku, Bayreuth i Monachium oraz podejmuje podróże koncertowe do miast europejskich. W 1898 roku rozpoczyna pracę na stanowisku pierwszego dyrygenta opery dworskiej w Berlinie, a w 1901 roku staje na czele Allgemeiner Deutscher Musikverein i przyczynia się do powstania pierwszego związku zawodowego kompozytorów. Dwa lata później w Londynie odbywa się festiwal monograficzny poświęcony twórczości Straussa, a kompozytor otrzymuje tytuł honoris causa Uniwersytetu w Heidelbergu. Odbywa turnée w Europie i Stanach Zjednoczonych. Duży rozgłos przynosi mu opera *Salome*, wykorzystująca dysonanse i rozbudowaną chromatykę. Od 1909 roku są organizowane w Niemczech Tygodnie Straussowskie prezentujące jego utwory. Strauss otrzymuje kolejny doktorat honoris causa Uniwersytetu w Oksfordzie, a następnie zaczyna wykładać w klasie kompozycji

Akademie der Künste w Berlinie. Po I wojnie światowej przenosi się do Wiednia oraz kieruje wykonaniami Wagnera, Mozarta oraz własnymi. Z wiedeńskimi filharmonikami występuje w Ameryce Południowej. W 1924 roku — z okazji 60. urodzin Straussa — ma miejsce wiele wydarzeń i festwali poświęconych jego muzyce. Kiedy do władzy dochodzi Hitler, Strauss nie porzuca aktywności twórczej i koncertowej, co spotyka się z negatywnymi opiniami środowiska, oraz obejmuje kierownictwo Reichsmusikkammer, jednostki kierującej sceną muzyczną Trzeciej Rzeszy. Po usunięciu z tego stanowiska — w wyniku konfliktu z rządem hitlerowskim — nie odcina się od panującej władzy oraz pisze kilka utworów propagandowych, m.in. hymn olimpiady w Berlinie. W okresie Trzeciej Rzeszy i II wojny światowej komponuje głównie dzieła operowe. Po wojnie przenosi się do Szwajcarii, a dwa lata przed śmiercią otrzymuje obywatelstwo austriackie. W 1948 roku zostaje oczyszczony z zarzutu współpracy z faszystowskim reżimem, a rok później otrzymuje doktorat honoris causa Uniwersytetu w Monachium.

Richard Strauss — „mieszkański humanista” — czerpał inspirację z życia i literatury, raz to spoglądając w stronę ziemi i aktualnych problemów społecznych, innym razem uciekając w świat marzeń i wyobraźni. Łączył aspekty techniczne z duchowymi, czym zapewnił swoim dziełom szeroki zasięg oddziaływania. Chociaż tworzył w burzliwym

okresie historycznym oraz w czasie szybkiego rozwoju technologicznego, to zawsze pozostawał wierny romantycznej estetyce. Prawdopodobnie właśnie z tego powodu obecnie jest określany przez badaczy jako twórca końca ery mieszczańskiej w sztuce, a nie jako artysta nowych czasów. Ernst Krause, biograf Straussa, pisze: „Śmierć mistrza — 8 września 1949 roku — należy uważać za moment, w którym zamknęła się epoka późnoromantyczna. Mistrz epoki psychologizmu, urzekający czarodziej dźwięków, uniwersalny twórca, był jednocześnie ostatnim z muzyków, którzy w swym myśleniu i odczuwaniu jednocyli wszystkie siły minionych stuleci”. Ponieważ Strauss jedynie w ograniczonym stopniu czerpał z nowej estetyki w muzyce oraz z uwagi na jego uwikłanie w życie muzyczne Trzeciej Rzeszy, miejsce kompozytora w historycznym rozwoju muzyki stało się przedmiotem wielu sporów i dyskusji. Należy jednak pamiętać, że za życia Straussa podkreślało się nowatorstwo dzieł takich jak: *Don Juan*, *Salome* czy *Elektra*, a on sam zaczął funkcjonować jako jeden z najważniejszych kompozytorów niemieckich. Ponadto, z uwagi na przemiany w indywidualnym języku muzycznym, można w twórczości Straussa odnaleźć cechy charakterystyczne dla późnego romantyzmu, ekspresjonizmu, modernizmu, secesji czy neoklasycyzmu. Od samego początku naturalnym medium artystycznej kreacji była dla kompozytora orkiestra. Strauss, praktykujący dyrygent,

był mistrzem instrumentacji, doskonale zaznajomionym z możliwościami brzmieniowymi poszczególnych grup orkiestry. W swoich dziełach drobiazgowo opracowywał każdą partię, oczekując od wykonawców umiejętności wirtuozowskich. Szczególne znaczenie odegrał w rozwoju gatunku poematu symfonicznego. Do najbardziej rozpoznawalnych należą poematy *Don Juan*, *Życie bohatera* i *Tako rzecze Zaratustra*, którego fragment został wykorzystany w filmie *2001: Odyseja kosmiczna* Stanleya Kubricka. Innym ważnym gatunkiem w twórczości Straussa były pieśni, których napisał ok. 150. Do jego najbardziej znanych oper należą: *Salome*, *Elektra* i *Kawaler z różą*.

Ludwig van Beethoven

Symfonia nr 4 B-dur, op. 60 (1806)

1. Adagio. Allegro vivace
2. Adagio
3. Menuetto: Allegro vivace. Trio:
Un poco meno allegro
4. Allegro ma non troppo

Robert Schumann opisał *Symfonię nr 4* Beethovena słowami: „Smukła Greczynka pomiędzy dwoma nordyckimi olbrzymami”. Miał tu na myśli symfonie sąsiadujące — trzecią i piątą. Określeniem tym Schumann zapoczątkował tradycję interpretacyjną, która stwierdza, że symfonie o numerach parzystych nie posiadają takiej głębi jak te z numerami nieparzystymi. Istotnie, czwarta na liście beethovenowskich symfonii posiada charakter

lżejszy — wesoły i beztroski. Być może dlatego, że została napisana w jednym ze szczęśliwszych okresów w życiu kompozytora, a może ponieważ Beethoven, pracując równoległe nad *Symfonią nr 5*, zapragnął oderwać się choć na chwilę od podniosłych tematów i napisać dzieło przepełnione czystą radością. Ten lekki charakter utworu nie może stać się jednak argumentem za zmarginalizowaniem dzieła lub umniejszeniem jego wartości. *Symfonia nr 4* to kompozycja o doskonałej orkiestracji i harmonijnej budowie, zawierająca szereg trafionych rozwiązań muzycznych. Jest to utwór o klasycznej, czteroczęściowej budowie, jednak każda kolejna jest dla odbiorcy prawdziwym zaskoczeniem. To jedno z pogodniejszych na liście dzieł Beethovena rozpoczyna się powolnym, ponurym wręcz wstępem, który posuwa się „z prędkością trzech–czterech nut na kwadrans” (Carl Maria von Weber). Zupełnie jakby autor chciał zażartować z słuchaczy i wprowadzić ich w błąd. Bo w pewnym momencie Beethoven zmienia nastrój i wprowadza nas w skrajnie odmienną atmosferę. W części drugiej rytmiczny, pulsujący motyw zostaje zestawiony z miękką melodią tematu głównego — te kontrastujące ze sobą „warstwy” zdają się przeciwstawiać sobie, klócić się, dążąc do wzajemnego zagłuszenia, jedna przez drugą. Część trzecia, oparta na synkopowym rytmie, kojarzy się raczej z muzyką ludową niż — jak sugerowałaby nazwa części — menuetem. Finałowa część czwarta jest utrzymana w nadzwyczaj wesołym klimacie, a całe dzieło

zamyka klamrą kolejny żart kompozytora. Muzyka stopniowo cichnie i zanika, by poderwać słuchacza głośnym tematem basów, a następnie zakończyć dzieło krótkim *tutti* całej orkiestry.

LUDWIG VAN BEETHOVEN (1770–1827) —
biogram str. 34.

ŹRÓDŁA

ENCYKLOPEDIE

- *Encyklopedia muzyczna PWM: część biograficzna*, t. 1–12, pod red. E. Dziębowskiej, Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1979–2012.
- *Encyklopedia muzyki*, pod red. A. Chodkowskiego, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2006.

MONOGRAFIE, STUDIA

- E. Antokoletz, *Muzyka XX wieku*, Wrocław: Pozkał, 2009.
- *Krzysztof Penderecki — Itinerarium. Wystawa szkiców muzycznych*, pod. red. Z. Barana, Kraków: Bunkier Sztuki. Galeria Sztuki Współczesnej, 1998.
- R. Chłopiczka, *Krzysztof Penderecki między sacrum a profanum. Studia nad twórczością wokalnoinstrumentalną*, Kraków: Akademia Muzyczna w Krakowie, 2000.
- T. Chylińska, *Karol Szymanowski i jego epoka*, t. 2, Kraków: Musica Iagellonica, 2008.
- A. Czartkowski, *Beethoven. Próba portretu duchowego*, Warszawa: PIW, 2010.
- A. Einstein, *Mozart. Człowiek i dzieło*, Kraków: PWM, 1983.
- A. Einstein, *Muzyka w epoce romantyzmu*, Kraków: PWM, 1983.
- S. Jarociński, *Mozart*, Kraków: PWM, 1988.

- J. Kania, R. Żabicka, *Hortus musicus. Księga pamiątkowa z okazji osiemdziesiątej rocznicy urodzin Krzysztofa Pendereckiego*, Kraków: Wydawnictwo Aureus, 2012.
- A. Kolb, *Mozart*, Warszawa: PIW, 1990.
- K.H. Köhler, *Mendelssohn-Bartholdy*, Kraków: PWM, 1980.
- E. Krause, *Ryszard Strauss. Człowiek i dzieło*, Kraków: PWM, 1983.
- A. Orga, *Beethoven*, Kraków: PWM, 2001.
- M. Perkowska-Waszek, *Paderewski i jego twórczość*, Kraków: Musica Iagellonica, 2010.
- B. Pocij, *Romantyzm bez granic*, Warszawa: Biblioteka Więzi, 2008.
- *Chopin w krytyce muzycznej (do I wojny światowej). Antologia*, pod red. I. Pomianowskiej, Warszawa: Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, 2011.
- B. Raba, *Między romantyzmem a modernizmem. Twórczość kompozytorska Ignacego Jana Paderewskiego*, Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2010.
- R. Rolland, *Beethoven*, Kraków: PWM, 1984.
- A. Ross, *Reszta jest hałasem. Słuchając dwudziestego wieku*, Warszawa: PIW, 2011.
- B. Schaeffer, *Dzieje muzyki*, Warszawa: WSiP, 1993.
- B. Schaeffer, *Muzyka XX wieku. Twórcy i problemy*, Kraków: Wydawnictwo Literackie, 1975.

- A. Schweitzer, *Jan Sebastian Bach*, Warszawa: W.A.B., 2009.
- *Karol Szymanowski w perspektywie kultury muzycznej przeszłości i współczesności*, pod red. Z. Skowrona, Kraków–Warszawa: Musica Iagellonica, Instytut Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego, 2007.
- *Beethoven. Studia i interpretacje*, pod red. M. Tomaszewskiego, Kraków: Akademia Muzyczna w Krakowie, 2000.
- M. Tomaszewski, *Krzysztof Penderecki i jego muzyka: cztery eseje*, Kraków: Akademia Muzyczna w Krakowie, 1994.
- M. Tomaszewski, *Penderecki. Bunt i wyzwolenie*, t. 1: *Rozpętanie żywiołów*, Kraków: PWM, 2008.
- M. Tomaszewski, *Penderecki. Bunt i wyzwolenie*, t. 2: *Odzyskiwanie raju*, Kraków: PWM, 2010.
- M. Tomaszewski, *Penderecki*, t. 1: *Rozmowy lusławickie*, Olszanica: Wydawnictwo Bosz, 2005.
- *Twórczość Krzysztofa Pendereckiego*, pod red. M. Tomaszewskiego, T. Małeckiej, Kraków: Akademia Muzyczna w Krakowie, 2013.
- B. Weber, *Paderewski*, Kraków: PWM, 1992.
- Ch. Wolff, *Johann Sebastian Bach. Muzyk i uczoney*, Warszawa: Wydawnictwo Lokomobila, 2011.
- A. Zamoyski, *Paderewski*, Warszawa: PIW, 1982.
- E. Zavorský, *J.S. Bach*, Kraków: PWM, 1985.

- T.A. Zieliński, *Bartók*, Kraków: PWM, 1980.

ARTYKUŁY PRASOWE

- S. Godin, *Festiwal, jakich mało*, „Ruch Muzyczny” 1997, nr 2, s. 13–15.

SERWISY INTERNETOWE

- Classical Archives — classicalarchives.com
- Polskie Centrum Informacji Muzycznej — polmic.pl
- Polskie Wydawnictwo Muzyczne — pwm.com.pl

STRONY INTERNETOWE

KOMPOZYTORÓW I WYKONAWCÓW
adambaldych.com, brycedessner.com,
chopin.nifc.pl, facebook.com/bryce.dessner,
facebook.com/cosovel, facebook.com/feraltrees, facebook.com/saagaraofficial,
filharmoniakaliska.pl, januszbielecki.pl,
karolszymanowski.pl, krzysztofpenderecki.eu, lukaszewski.org.uk, michaelynman.com, philipglass.com, promodern.pl,
szkolamuzycznapulawy.pl, zwierniadlo.pl/muf

Zamieszczone w katalogu zdjęcia pochodzą z materiałów promocyjnych otrzymanych od artystów, archiwum UM Puławy i archiwum Stowarzyszenia Dwa Brzegi.

www.festiwalwss.pl
www.um.pulawy.pl
www.dwabrzezi.pl